

NÜ'ARISIXI Que Memüte'uyuri

*Que memüte'utahüavarie memeixeyaniquecaicü
'Yari Mütiyupata*

¹ Neuxei Teuquiru, matüaripai mieme xapa nep-
utavevi mexüacame, nai que mütiuyü hepaüsita
ticuxatame, Qesusi que mütisutüa yatiyurienetü
yati'üquitatü.

² Müpaü tiuyurieca, 'ana nanutivitüquiени,
'aisica varupitüaca nü'arisixi müvaranuyeteüxixü,
'Yari Mütiyupata yati'aitacacu.

³ Tiucüineca mücü, vahesüa 'ayenieretü
puyuhecüatacai mamarivaveme tiyurienetü.
Huta teviyari tucari mepixeyacai. Tini-
vacuxaxatüvacaitüni que müti'ane Cacaüyari
ti'aitametücacu.

⁴ Hicü vahamatü 'a'ucaitü 'ipaü tini-
varuta'aitüani, Xepüca'ayecücani Querusareme,
masi xequetenecuevieca tita ne'uquiyari
mütixatacai quename tixehanü'airieni, que
nemütixe'utahüavixü.

⁵ Vani hacü tiniuca'üyacaitüni, xeme püta
xepüca'üyarieni 'Yari Mütiyupatacü yapaümexa
tucari tixüyu. Müpaü niutayüni.

Qesusi que müranutitüa

⁶ Mericüsü müme hamatüana memuyucuxeürie
müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Neuxei
Ti'aitame, hicü petatipitüa tame 'Ixaherisixi
teüteriyari temütetati'aitüanicü meripaipaü.

⁷ Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Xeme xehesie pücatinaque xemütemaicacü viyari tucari hepaüsita. Ne'uquiyari püta nipata mücü naime heiserie mexeyanicü hepaüsitana.

⁸ Masisü xecanitürücariyariecuni 'Iyari Mütiyupata xehesie tiviyayu. Xemunenierixü xepüyüaca xetehecüatatü nehapaüsita Querusareme, naisarie Cureyasie Samariyasie naisarie cuie manunierapai.

⁹ Müpaü 'utayüca, müme me'ixeyacacu, nanutivitüquieni. Hai niucuyani memüca'ixeyacü.

¹⁰ Hicü yuheima me'utinenierecacu mexi 'utimiecai, camü 'uquisi yuhutatü va'aurie meniuti'uni me'anacatuxatü.

¹¹ Müme müpaü metenivarutahüave, Carerey-atari 'acu, titayari yuheima xete'utineniere. Mücütütü xesata 'uветü meutivitüquie yuheima Qesusitütü, que xemüte'ixei heutimieme yuheima, yaxaicüa 'anetü caninüamücü.

Que, memütehenuyexei xeime mühürütüarienicü Cura tiutahayevacu

¹² Mericüsü yemuri Huriva Mati'usie me'ayenexüaca Querusareme meniu'axüani. 'Uxipiya tucarisie tevi que mütipitüarie muyeicanicü, müpaü pehura Querusareme.

¹³ Me'u'axüaca, quita meheutahaxüaca meneuticüne qui taüta. Mana mepü'axecai Pecuru Cacuvu Vani 'Atürexü Piripe Tumaxi Parüturume Mateu Cacuvu 'Aripeu nu'aya, Simuni müserutisitatücai, Cura Cacuvu 'ivaya.

14 Müme yunaitü 'axeicüa mepü'ayumiemetetücai neneviericü, 'ucarita, Mariyata Qesusi müvarusieyatücai, 'ivamamata.

15 Mericüsü 'ana Pecuru nanucuqeni yu'ivama vahixüapa. Teüteri 'axeicüa meyuxeürietü xei sien-ituyari heimana xei teviyari yacütütü meniypaümecaitüni. Müpaü niutayüni Pecuru,

16 Ne'ivamarixi, neuyevecaitüni 'utüarica maye'anicü, meripai que mütiutayü 'Iyari Mütiyupata, Raviri müpaü 'utayücü Cura hepaüsita, que mü'ane müvarevitü müme memivi Qesusi hepaüsita.

17 Tame xevitü pühücütücai, 'icü tahüritüarica hesiena pütinaquecai.

18 Mericüsü vaniu cuie punanai mücü tumini ma'ivaxücü yatiuyurieca que mücatiheiserie. Mana 'ativeca yuhuriepa pasanixü, cuinurieya naitü navivieni.

19 Querusareme memütama yunaitü mepüte'utamari. 'Ayumieme mücü cuie Haserama catinacutevaca vaniuquicü, taniuquicü Xuriya Mataxüri racuteva.

20 Puta'utüarie Cuicari Xapayarisie müpaü 'anuyütü,

Que'uyemaveni quiya,

Xevitütüma püca'ayecani.

Müpaü panuyüneta,

Que mütihüritüariecai,

Xevitü püta yaquetihüritüarieca.

21 Mericüte, neuyeveca xevitü müme 'uqisi tahamatü memu'uvacai tucaricü quepaucua Ti'aitame Qesusi tahesüa manuyeicacai

²² 'iya tucarisie Vani meca'üyaxüsie, 'iya tucarisie tasata manutivitüquieque, peuyevese xevitü müme memunenierixü tahamatü tihecüatatü mayanicü que müranucuque.

²³ Hicü yuhutame menivaruti'uitüani Cuse Varüsavaxi mütitevacai Cusitu müremu'uhüacai, Matiya.

²⁴ Meniyutanenevieni müpaü me'utiyuatü, 'Ecü Ti'aitame pecatinimaica yunaime va'iyari. Quetaneuxeisitüa que mü'ane pemanuyexei 'icü yuhutame,

²⁵ hesiena mütinaquenicü 'icü hepaüsita mühüritüarienicü mütanü'arienicü, Cura yatihayevacu yuhuyeripa metüacü.

²⁶ 'Inüari meputavevi que mü'ane mühücütüni. Matiyasie tiniunaque. Mepi'inüataxü tamamata heimana xevime nü'arisixi vahamatü.

2

'Iyari Mütiyupata que mütinua

¹ Mericüsü 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'acu yunaitü mepüyuxeüriecai yameteyurienique 'uxeicüa.

² Yapaucua taheima mieme 'ecapaü 'anetü niyuani türücaüyetü carima 'uyemietü. Mücü yuariya putahünixü quita memüvayetecaisie.

³ Taipaü 'aneneme mepuxei yuxexuime vahesie 'a'ucame.

⁴ Yunaime püvaruvi 'Iyari Mütiyupata. Mepisutüa me'utiniutü niuquitecü, 'Iyari que mütivapitüacai memütiniunicü.

⁵ Mericüsü Querusareme mepütitecai Huriyusixi Cacaüyari memayexeyacai yunaime

nuivarite vahesüa memümiemetetücai naisari muyuavitüa.

⁶ Quepaucua yuariya muyua yunaitü mepuyuxeüri, mepüxamuriyacai yuxexuitü yuniuquicü memüva'eniecaicü me'utiniucame.

⁷ Mepü'iyarixiecai mepühüxiyacai müpäü me'utiyuatü, Neuxei, 'icü yunaitü memutiniuca mecatecarereyatarı.

⁸ Quetütüri 'icü teteva'enie taxexuitü taniuquicü memutiniuca que temüte'ununuivaxü.

⁹ Parutiyatarı, Meriyatarı, 'Eramitatarı, Mesuputamiyasie temütama, Cureyasie Caparusiyasie Punitusie 'Asiyasie

¹⁰ Pürıquiyasie Pamüpiriyasie 'Equipitusie 'Apüricasie Sirene temütama, Xumatarı memü'ivatatüve,

¹¹ Huriyusixi, hipatü Huriyusixi memacü, Cüretatarı, 'Araviyatarı, tanaitü tepüva'enie me'utiniucame taniuquicü, que mütimarive Cacaüyari me'utiyuaneme.

¹² Yunaitü meni'iyarixiecaitüni, 'asimepücatemaicai quetütü mütiyüanecai, yuxexuitü müpäü meteyücühüvetü, Que tititari 'icü.

¹³ Hipatü mevananaimatü müpäü meniu-tiyuanecaitüni, Mepuhuxa xeicüa vinu macacacü.

Pecuru que müticuxatacai heiva

¹⁴ Hicü Pecuru 'anucuqueca tamamata heimana xevime vahamatü, carima niutaniuni, müpäü tinivarutahüave, Neuxei Huriyusixi, yunaitü Querusareme xemütama. Xequetenemaica 'icü, xequeneneu'enie que nemütayüni.

15 'Ime mepücatarüve xeme xemütecu'erivapaü, 'esiva xeicüa tucari püxüca.

16 Masi 'icü canihücütüni tita mütixasivacai, tixax-atame Cuheri ya'utainecacu,

17 Müpaü paine Cacaüyari, tucari 'aye'ayu quepau-cua mütaparirümeni, müpaü pütüyüni.

Ne'iyari nepütatuani teüteri yunaima vahesie.

Xenivema nehiesie mieme mepütaniuni 'uqisi 'ucari,

Xetemari hecüta heinüsipaü 'aneneme mepüxeiyani,

Xe'uquiravesixi cusipa mepütheinüni.

18 Yuricü müme nemütiva'aitüa 'uqisi 'ucari vahe-sie

Ne'iyari nepütatuani 'iya tucarisie,

Nehiesie mieme mepütaniuni.

19 Nepüvahüxiyasitüani vaheima muyuavisie,

Hetüanata cuiepa 'inüari nepütüyurieni vaücava,

Xuriya, tai, 'aüxi cüsi nücame 'inüariyari.

20 Tau yüvitü canayeimücü,

Meserita xuriya payani.

'Arique 'upamie Ti'aitame mücü tucarisie marivemesie xavatümesie.

21 'Anarique yunaitü memihüaveni que mü'ane Ti'aitame mühücü,

Müme mepütavicueisitüarieni.

22 Neuxei 'Ixaherisixi, 'icü neniiqui

xequene'enieca. Cacaüyari xesata pitahecüataxü

Qesusi Nasaretitanaca marivemecü tiyurienetü

türücaüyemecü, 'inüari tiyurienetü, 'iyacü que

mütiuyuri Cacaüyari xesata que xemütemate xeme.

23 Cacaüyari müpaü tiyücühüavetü, matüaripai müpaü timaitü, nicayeni müyetuiyanicü.

'Inüari sanamete xetevaruta'aitüaca xeniviya, vamamacü cüyesie xe'icavieca xecanimieni.

²⁴ Cacaüyari nenucuquetüani 'ixünaca que mürehüiyacai müquitü. 'Iya püca'yüvecai müquitü muyuhayevacü.

²⁵ Raviri müpaü paine hepaüsitana, Ti'aitame nepüxeiyacai yuheyemecü nehüxie, Nenerieta mutivecü nepücacuyuani.

²⁶ Ne'iyarisie 'ayumieme nepünetemavi, Nenetemavietü nepütaniuni nenenicü. Sepa necaxari 'amuca,

Mexi neta'icueva yuri nepüti'erie

²⁷ Quename ne'iyari peca'ucu'eirieni müquime. Que mü'ane pemupataxü 'ahesie mieme pepüca'ipitüaca mütapüne.

²⁸ Pepünesi'utamaricasitüa nemayeyurinicü. Temavierica pepünesipitüaca vaücava, nehamatü pe'uyeicatü.

²⁹ Neuxei 'ivamarixi. 'Aixüa cani'aneni heiseriemecü mütixecuxaxatüvanicü tatevari Raviri hepaüsita. Caniumüni 'iya, tiucateuqui, macateuquesie mana tiuca cuxi tasata hicüque.

³⁰ Tixaxatame hücütütü catinimaicaitüni quename Cacaüyari 'üyühuritüa heiseriemecü müpaü 'utaitü, xevitü Ravirisie müyeyaniquecai heiserie püpitüarieniquecai Cürisitutütü, picayeniquecai 'uvenieya müra'aitasie haitü.

³¹ Matüaripai 'ixeyatü müpaü caniutayüni, Cürisitu que müranucuque ticuxatatü, müpaü 'utaitü,

'Iyarieya püca'ucu'eirivaxü müquitü, Vaiyarieya püca'utapünixü.

³² Mericüsü Cacaüyari penucuquetüa 'iya Qesusi. Tame tanaitü tepühüme temunenierixü temitahecüata.

³³ 'Anutivitüqueca Cacaüyari serieta, nitanaqui'erieni tita 'uquiyarieya mütitahüavixü mütipitüaniquecai, 'Iyari Mütiyupata hücütüme. Mücü niutatuani que xemüte'ixeiya que xemüte'i'enie.

³⁴ Mücü Raviritütü püca'anutitüa muyuavisie, siepüre müpaü paine,

Ti'aitame müpaü tinitahüave 'iya müneti'aitüva, Nserieta mexicuxi quenacani

³⁵ Müme memümasi'aca'unie nemüva'atüani 'ahetüa.

³⁶ Heiseriemecü 'ipaü xequetenemaica yunaitü 'Ixaheri que quiecatari. Cacaüyari Ti'aitame payeitüa 'icü Qesusi, heiserie canipitüani que mü'ane xemumi curuxisie.

³⁷ Mericüsü me'u'enanaca yu'iyarisie mepühiveritüariecai. Müpaü metenivarutahüave Pecuru hipame nü'arisixita,

³⁸ Que teteyurieni ta'ivama. Pecuru müpaü tinivarutahüave, Xequeteneuhayeva que xemüteyurie, yuxexuitü xepüca'üyarieni Qesusi Cürisitu xehüavetü. Tita 'axa xemüte'uyuri, xepüteheuyehüviyarieni. Xepütemiquieni 'Iyari Mütiyupata.

³⁹ 'Icü que mutayü que mütiyurieni niuquieya xehesie pümieme, xetüriyama vahesie timiemeta, yunaime teva miemete vahesie timiemeta, müme müvata'inieni Ti'aitame tacacaüyari vahesie timiemeta.

⁴⁰ Hipame müireme niuquicü püvarutahecüasitüiyaxü, nivavaviriecaitüni müpaü

'utaitü, Xequeneyutavicueisitüa hicü miemete 'axa memüte'u'iyari vasata.

41 Hicü müme niuquieya memutanaqui'eri meniuca'üyarieni. Mepüvarutinüi мүcü tucarisie teüteri haica miriyari yacütütü.

42 Yamepü'ayumiemetetücai tita nü'arisixi memüte'üquitacai me'enietü meyuparevietü me'ititaratü pa meyunenevietü.

Que memüte'u'uvacai müme matüari Cürisitusie memüteviyacai

43 Hicü yuxexütü yu'iyarisie meheumamatü menacüne. Vaücava mamarivavame 'inüari metenyuriecaitüni nü'arisixi.

44 Yunaitü yuri memüte'uta'eri meniyuteütacaitüni yunaitü meyuxevitü, 'axeicüa mepeixeyacai naime.

45 Yucüe yupinite mepüte'utua, mepüvapitüacai yuxexütü que memüteheiyehüacai.

46 Tucaricü yamepü'ayumiemetetücai mepüyuxeüriecai tuqui curaruyarita. Mepititaracai pa qui meuti'uta, yu'inüa meputicuai meyutemamavietü 'aixüa mete'u'iyaritü.

47 Meputiniucacai Cacaüyari hepaüsita 'aixüa me'utiyuatü. Yunaitü teüteri 'aixüa mepütecue'erivacai vahepaüsita. Tucaricü Ti'aitame püvaxeüriecai müme memütavicueisitüarieximecai vaxeviriyatü.

3

Muhurie que müranayehüiya

1 Mericüsü Pecuru Vanimatü meneuticüne tuquipa cüa caviecacu tau quepaucua müyuneneviva.

2 'Uqui hurietü mutinuivaxü mana ni'atüarivacaitüni. Tucaricü menitiyesacaitüni tuqui quitenie Visi Mü'ane müracutevasio. Mana rimusina püvavaviriecai müme tuquita memeutahaquecai.

3 Varuxeyaca Pecuru Vani tuquita meheutahaxüaximecacu, rimusina püvavaviriecai.

4 Pecuru 'ixeyatü, Vanita, müpäü Pecuru tintahüave, Quetaneuxeiya.

5 Mücü nivaruxeiya tixaü mete'iminiqueme 'erietü.

6 Müpäü niutayüni masi Pecuru, Ni pürata tuminiyari ni huru tuminiyari nepücahexeiya. Tita nemürexeiya, mücü nepümatimini. Qesusi Cürisitu Nasaretitanacasüa nemümiemecü nepaine, quenancuquexi quenecuyeicani.

7 Serietana 'iviyaca mamayasie nenucuhana. Yapaucua niutiserire 'ücateya turuteya.

8 'Anucusunaca niutaqueni, nicuyeicacaitüni. Vahamatü neutahani tuquita cuyeicatü 'utisucucacatü 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita.

9 Yunaitü teüteri menixeiya 'uyeicame 'aixüa 'utaineme Cacaüyari hepaüsita.

10 Meneitimani quename mücü hücütücai que mü'ane mutiyeixacai rimusinvietü tuqui quitenie Visi Mü'ane müracutevasio. Mepühüxiyacai mepü'iyarixiecai müya mütiuyücü.

Pecuru que müticuxatacai Sarumuni Nivetarieyatüa

11 Hicü mücü tevi nivaruviya Pecuru Vanimame. Teüteri me'unausarümetü mehüxiyatü vahesüa mepu'axüa Sarumuni Nivetarieyatüa mütiuyetevasio.

12 Pecuru varuxeiyaca müpaü tinivarutahüave teüteri, Neuxei 'Ixaherisixi, titayari xetehüxiya 'icücü. Titayari xetatexeiya müpaü xetecu'erivatü, tatürücariyacü Cacaüyari cui temayexeiyacü nusu 'uyeicame temeyeitüa 'icü.

13 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu vacacaüyari tat-evarima müvacacaüyari mariveme nayeitüani yu-nive Qesusi. 'Iya xepüyetua xepitixani'eri Piratu hüxie quepaucua mücü mixünaquecai.

14 Xeme masi xepitixani'eri que mü'ane mupasie Cacaüyarisie mieme que mü'ane heiserie mexeiya, xepitavaviri tiyumemivame püta müxünarienicü,

15 tucari tiyupitüvame xepumi. Cacaüyari nenu-cuquetüani müquite vasata. Tame tepühüme temu-nenierixü temihecüata.

16 Yuri mütiuta'ericü que mü'ane mühücüsie, mücü 'ayumieme pitiseraxü 'icü xemüxeiya xemi-mate. Yuri que müti'erie Qesusi 'ipareviecacu, müpaü naima 'aixüa reu'eriecame neyeitüani yu-naima xehüxie.

17 Hicütütüri ne'ivamarixi, ne nepütimate xeme müpaü xepüte'uyuri 'asixecatemitü, xe'uquiyarima vahepaü.

18 Cacaüyari meripai müpaü putayücai yunaitü texaxatametemama müpaü me'utiyanecacu, quenama Cürisitu ticuinequecai que mü'ane Cacaüyari heiserie mipitüaniquecai. Müpaü tinaye'atüani.

19 'Ayumieme xequeteneuhayeva que

xemüteyurie, ta'aurie xequenaxürieca
manuyeitüarienicü tita 'axa xemüte'uyuri, xehesüa
'uxipiya maye'anicü Ti'aitamesüa mieme,

²⁰ menü'anicü mücü Cürisitu que mü'ane xehesie
mieme mucayeri, Qesusi heiserie mupitüari.

²¹ Peuyevese mütanaqui'eriyani taheima
mexi tucari ca'aye'ave quepaucua 'aixüa
mütiyurieni naime, que müticuxatacai Cacaüyari,
texaxatametemama hesiena mieme memupasie
meripai miemete yame'utiyanecacu.

²² Muisexi müpaü pütivarutahüavixü tatevarima,
Ti'aitame müxecacaüyari tixexaxatüvame
payeitüani xeime xe'ivama vasata mieme
nehepaü 'aneme. Xeme xepi'enieca nai que
mütixetahüave.

²³ Que mü'ane müca'i'enieni mücü tixaxatame,
teüteri vasata pü'unierieca.

²⁴ Camüsü yunaitü texaxatamete, Samueri
meri, 'arique yuxexuitü quemeyupaümetü
memütecuxaxatacai, 'icü tucari hepaüsita
metenihecüatacaitüni.

²⁵ Xeme texaxatamete xepüvanivema. Xehesie
catiniunaque 'iya türatu Cacaüyari mitavevi
xetevarima vahamatü. Cacaüyari müpaü tinitahüave
'Apurahami, Que mü'ane 'ahesie müyeyani
'aixüa nivayuriemücü nuivarite cuiepa miemete
yunaimé.

²⁶ Mericüte, Cacaüyari 'enucuquetüaca
yunive, peiyenü'a xehesie mieme meri 'aixüa
müxeyurienicü, yuxexuitü ta'aurie xemaxürienicü
tita 'axa xemüteyurie xetecu'eirieme.

Pecuru Vanimatü que memüte'utahüavarie 'isücate vahesüa

¹ Mericüsü metevacuxaxatüvacacu cuxi teüteri, yapaucua vahesüa meniu'axüani mara'acate, tuqui mühritüariematü Saruseusixi vahamatü

² meha'atü Pecuru Vani memüteva'üquitüacaicü teüteri, memüvahecüatüacaicü müquite vasata que müranucuqueni me'utiyuatü Qesusi mexatatü.

³ Mepüvarutiviyaxü, mepüvaranutaxüri 'uxa'ariecaque mucutaicairixücüri.

⁴ Yümüretü memi'eniecai niuqui yuri mepüte'uta'erie. 'Uquisi 'auxüme miriyari yacütütü meyupaümetü mepacü.

⁵ Hicü 'uxa'arieca Querusareme-sie mepüyucuxeüri va'uquiyarima, 'uquiravesixi, müme 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitametetücai,

⁶ mücü meta, 'Anasi mühritüariecai mara'acate vahepaüsita, Caipasi, Vani, Herecanuturu, yunaitü mara'acate memühritüariecai vaquie miemete.

⁷ Mana yuhixüapa mevati'uitüaca mecani-varuta'ivaviya 'ipaü me'utiyuatü, Que 'aneme türücariya xehexeyatü, que mü'anesüa xemiemetütü müya xepüteyurie xeme.

⁸ Hicü 'Iyari Mütiyupatacü hünetü müpaü tinivarutahüave Pecuru, Neuxei teüteri va'uquiyarima 'uquiravesixi xemü'ixaherisixi,

⁹ 'icü tucarisie tepüta'ivaviyariexime 'aixüa temiyuricü tevi ticuicame, que mütiuivcueisitüarie 'icü.

¹⁰ Siepüre xequetenemaica yunaitü, yunaitü teüteri 'Ixaherisixita yamequetemaica, Qesusi

Cürisitu Nasaretitanacasüa mümiemecü, mücüsie tiviyatü 'icü 'ena puve xehüxie 'aixüa reu'erietü. Curuxisie xepicavi Qesusi, Cacaüyari nenucu-quetüani müquite vasata.

11 'Icü tete canihücütüni xemixani'eri qui ve-vivamete, tete 'amünena sicurita mieme canayani.

12 Xevitüta 'apüca'uyeica tasitavicueisitüvame. Ni xevitü püca'ucayerie muyuavitüa tame teüteri tasata cümana temütavicueisitüarienicü, mücü xeicüa pucayerie.

13 Mericüsü menivaxeyiacaitüni Pecuru Vanimame mecamamacame. Müpaü meteni-maicaitüni hasuacua memücateyü'üquitüacaicü müme, tixaü memücatehümetücaicü. Menihüxiyacaitüni, menivaretimani Qesusimatü que memüte'u'uvacai.

14 Me'ixeyiatü mücü 'uqui man-ayehüiya va'aurie 'uveme, mepücaüyavecai memüvanuquimanicü.

15 Mericüsü mevaruta'aitüaca me-manuyecünecü 'isücate vahesüa, mecani-uyu'enieni

16 müpaü me'utiyuatü, Qesü teteyurieni 'icü teüteri vahepaüsita. Yuricü vacümana 'inüari püreyü, yunaitü que memütemate, que mütimasücü yunaitü Querusareme memütama vahüxie. Tame tepücaüyave müpaü temutiyuanenicü quename 'asicatiuyü.

17 Mericüte, tavari capa cuxasivanicü teüteri vasata, cümü türücaüyemecü tepüvahüritüani 'uxa'atüni varie 'iyasüa memiemetetütü memüca'icühüavenicü xeimeri.

18 Yuhesüa mevarutahüaveca yemecü

mecanivaruta'aitüani tixaü memücatecuxatanicü memücateti'üquitanicü Quesusisüa memieme-tetütü.

¹⁹ Pecuru Vanimatü müpaü metenivaruta'eiya, Xequeteneuta'inüata xeme xüca heiseritüni Cacaüyari hüxie temüxe'enienicü, Cacaüyari püta temüca'enienicü.

²⁰ Mesü tepüca'yüvave temütehayeve tetecuxatatü tita temüte'uxei tita temüte'u'eni hepaüsita.

²¹ Müme tavarı yametevaruta'aitüaca menivarutatüani. Tixaütü mepücate'ucaxei memüva'uximatüacacü teüteri vacü, yunaitü 'aixüa memutiyanecaicü Cacaüyari hepaüsita mete'utamariëca que mütiuyü.

²² 'Iya tevi huta teviyari heimana yapaümeme viyari pexeyacai mücü 'inüaricü manayehüiya.

Yuri memüte'eriecai que memüte'uyutanenevi

²³ Mericüsü me'uxünariëca meniu'axüani yuteüterima vahesüa. Mecanivarutahecüatüani nai que memütevacühüavecai mara'acate memühüritüariëcai 'uquiravesixi vahamatü.

²⁴ Müme mevaru'enieca 'axeicüa müpaü metenitahüave Cacaüyari, Nai Ti'aitame 'ecü Cacaüyaritütü muyuavi peputavevi, cuie haramara naimë vahesie mütitama petiutivevi.

²⁵ Müpaü peniutayüni mücü pemüti'aitüacai Raviri tatevari yutetacü müpaü ticuxatacacu, 'aiyari Mütiyupata ya'utainecacu, Titayari meteyuxamurie teüterixi, Titayari xüanacüa metecu'eriva nuivarite.

²⁶ Cuiepa memütama teva'aitüvamete xurucu mepu'ucai,

Va'uquiyarima 'axeicüa mepuyucuxeüri

Ti'aitame me'aye'unietü,
 Que mü'ane heiserie mipitüa Cürisitutüme
 me'aye'unietü.

27 Tamüsü 'anive 'ahesie mieme mupasie
 Qesusi hepaüsita que mü'ane heiserie
 pemipitüa hepaüsita, yuricü mepuyucuxeüri
 'icü quiecarisie Herurexi Punisiyu Piratu teüteri
 memücahuriyusixiri 'Ixaherisixiri teüteriyari
 yunaitü.

28 Meniyucuxeürie yameteyurienique
 tita 'amamacü pemütiyurieniquecai meripai
 pemüti'acühüavecaicü que mütiyüuniquecai.

29 Hicürixüa Ti'aitame quenivaruxeiya
 'axa que memutiyuane, quetatineupitüa
 tame pemütati'aitüa tixaü tecaheumamatü
 temütecuxatanicü 'aniuqui hepaüsita,

30 'ecüta 'amama queneutasera teüteri
 memanayexüriyanicü 'inüarite petiyurienecacu
 mamarivaveme petiyurienecacu mücü
 'anive 'ahesie mieme mupasie Qesusisüa
 temümiemetecü.

31 Hicü me'uyutaneneviecu mana niutayuan
 memayuxeüriesie. 'Iyari Mütiyupatacü meniu-
 tihüne yunaitü, Cacaüyari niuquieya menicuxata-
 caitüni mecamamatü.

Axeicüa que memütheixeiyacai naime

32 Queyupaümetü yuri memüte'uta'erie va'iyari
 caniyuxevicaitüni, yaxaicüa mepüte'u'iyaricai. Ni
 xevitü 'asipücahainecai yupini mütipinieyatücai,
 masi naime 'axeicüa metenexeiyacaitüni.

33 Cui türücaüyemecü nü'arisixi mecateni-
 hecüatacaitüni Ti'aitame Qesusi hepaüsita que

müranucuque. 'Aixüa yemecü meteniu'iyaricaitüni yunaitü.

³⁴ Tixaü pücareuyehüacai xevitü müme. Yuxexuitü cuie, qui nusu, memexeyacai meneituacaitüni, que memüteheitua tuminiyari meni'atüvacaitüni,

³⁵ nü'arisixi vahetüa menitimana. Menivapitüacaitüni yuxexuime que memüteheiyehüacai.

³⁶ Mericüsü Cuse, nü'arisixi meteniterüva Verunave, taniuquicü Titutuicame maine. Mücü pürevitatücai, Sipüresie petinuivaxü. Mücüta cuie pexeyacai.

³⁷ Heituaca, que müreitua menu'üi, ni'atüani, nü'arisixi vahetüa nitimana.

5

Hananiya Sapiramatü 'axa que memüte'uyuri

¹ Mericüsü 'uqui Hananiya mütitevacai yü'üitatü Sapiramatü mecaneituanu cuie.

² Yuhesie mieme 'esiva niyuhayevieni que müreitua, 'üyayata yatimaicacu. Hipame pü'atüa, nü'arisixi vahetüa pitimanaxü.

³ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Neuxei Hananiya, titayari Cauyumarie 'a'iyari tinü'ü, pemüti'itai 'Iyari Mütiyupata, yapaümeme pemeucu'üicü cuie pemetuasie mieme.

⁴ Süricüte quepaucua mü'acuietücai catini'apinitücaitüni. Peheituaca heiserie pepexeyacai cuxi hepaüsitana. Titayariri 'a'iyarisie peti'acühüave 'ipaü. 'Ecü teüteri pepücativaru'itai, Cacaüyari püta pecatiniu'itaiya.

5 Hicü 'icü niuqui 'u'enieca Hananiya, 'ativeca pümü. Mepümamacai yemecü yunaitü memu'enanaxü.

6 Me'anucu'uca 'uqusi me'icu'eimaca mepe-icuei me'icateucuque.

7 Hicü haica hurayari yacütütü 'aye'acu 'üyaya caninuani 'asicatimaitü que mütiuyü.

8 Pecuru müpaü tinitahüave, Yaquetineutahüavi, yucuie yapaümecü xüca xeheituani. 'Iya müpaü tinitahüave, 'Eri, müpaü canipaümecaitüni.

9 Pecuru müpaü titahüave, Titayari xete'uyu'eni 'ipaü xemüte'i'isipacacü Ti'aitame 'Iyarieya. Neuxei 'acüna teucumete mana meniuti'uca quiteni 'aurie. Mecamananucueicunita 'ecü.

10 Yapaucua canativeni hetüana, tiumü. 'Uqusi meheutahaxüaca mepicaxei müquime. Mehe-icueca mecaneicuteucu cünaya 'aurie.

11 Vaücava mepümamacai yunaitü memüyuyexeürivacai, yunaitü memi'eni 'icü.

'Inüarite mamarivaveme que mütiuyü

12 Mericüsü nü'arisixi vamamacü vaücava 'inüarite mamarivaveme tiniuyüni teüteri vahüxie. Yunaitü 'axeicüa meniu'uvacaitüni Sarumuni Nivetarieyatüa.

13 Hipatüri memamatü vahesie mepücateviyacai. Siepüre teüteri yemecü 'aixüa meniu-tiyuanecaitüni vahepaüsita.

14 Yümüretü meniyucuxexeürivacaitüni yuri mete'uta'erieca Ti'aitamesie 'uqusi 'ucari.

15 Müpaürita caye 'utüa meputuarieximecai tecuicucate 'utasie 'isisie me'aheitü, Pecuru

siqueresü 'etürieya siparasü maye'ani vahesie xeime 'anuyenecacu.

16 Yümüretüta Querusareme hura quiecatari meni'axecaitüni mevaravitütü tecuicuicate, cacäyarixi 'axa memü'anene memüva'uximatüacai vahamame, yunaitü mepanayexüri.

Pecuru Vanimatü que memüte'utaveiyarie

17 Hicü me'anucu'uca mara'acame mühüritüarietairi, yunaitüri 'auriena memü'uvacai memütecu'erivacai Saruseusixi memütecu'erivapaü, müme meni'uxiva'acaitüni.

18 Mecanivarutiviya nü'arisixi, mepüvaranutaxüri casariyanata.

19 Ti'aitame niuquieya tuayame tücaricü püreuyepiexü casariyanata. Püvaranuyevitü müpaü 'utaitü,

20 Xequenehu, tuqui curaruyarita xequenaye'uca. Xequetenivacuxaxatüvani teüteri naime que mütixasiva tevi 'ipaü tucari que mürexeiyani hepaüsita.

21 Me'i'enieca meneutahaxüani tuquita tuxacüta. Mana meteni'üquitacaitüni.

Mara'acame mühüritüarietairi, müme 'auriena memü'uvacai me'u'axüaca menivarucuxeürieni 'isücate yunaime 'Ixaheri xiüyarimama va'uquiyarima. Mepüvarenü'a tupirisixi casariyanapai memüva'atüanicü.

22 Tupirisixi me'u'axüaca mepücavaretaxei casariyanata. Ta'aurie mepaxüri, metenivarutahecüatüani

23 müpaü me'utiyuatü, Panasi casariyana tepetaxei 'aixüa renacame, tehüvemete mepeti'ucai

quitenie 'aurie, perusü teteheuyepieca xeime tepücahetaxei quita.

24 'Aruvasini tuquita miemete
tupirisixi tiva'aitüvame, mara'acate
memühürütüariecaita mepüvaru'enie 'icü
vanuquicü. 'Asimepücatemaicai vahepaüsita que
mütiuyü.

25 Xevitü nuaca tinivarutahecüatüani
müpaü 'utaitü, Neuxei müme 'uquisi
xemüvaranutaxüri, müme tuqui curaruyarita
mepaye'u meteva'üquitüatü teüteri.

26 'Ana 'aruvasinu petüa tupirisixi varavitütü.
Menivarayevitüni siepüre carima mecavar-
avitütü, memüvamacarücaicü teüteri capa
mevarutituaxacü tetecü.

27 Mericüsü meva'atüaca menivaruti'uitüani
'isücate vahüxie. Mara'acame mühürütüariecai
nivaruta'ivaviya

28 müpaü 'utaitü, Tamesü cuini mieme
tecatexe'uta'aitüa xemücate'üquitanicü mücüsüa
xemiemetetütü. Camüsü, Querusareme
xepüte'utihüniyaxü yü'üquisicacü. Xeme tahesie
xepüte'ahüpaniqueyu 'iya tevi xuriyayacü.

29 Pecuru nü'arisixi vahamatü mevacu'eiyatü
müpaü metenivarutahüave, Püreuyevese
siepüre temi'enienicü Cacaüyari, teüteri sepa
temücava'enieni.

30 Tatevarima vacacaüyari nenucuquetüani Que-
susi xeme xemimi cüyesie xe'icavivatü.

31 Cacaüyariri Ti'aitame Tiyuvicueisitüvame
nanutivitüni yuserieta, müxepitüanicü 'Ixaherisixi
xemütehayevanicü que xemüteyurie, tita 'axa
xemüteyurie xemüteheuyehüviyarienicü.

32 Tame tecanihümetüni temunenierixü temütehecüata 'icü que mütiuyü hepaüsita. Müpaüta tinihecüatani 'Iyari Mütiyupata Cacaüyari müvarupitüa müme memi'enie.

33 Müme me'u'enanaca meniuyeha'ani menivacuicucaitüni.

34 Hicü xevitü 'anucuqueca memayuxeüriesie Pareseu mühücütücai, Camarieri mütevecai, 'inüari niuquiyari ti'üquitameya mühücütücai, ve'eme memü'eriecai yunaitü teüteri, mücü tivaruta'aitüaca memüvaranuyenü'anicü mücü teüteri yareutevicacu,

35 müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'Ixaherisixi, yumarima 'aixüa que xemüteyurieni 'icü teüteri vahepaüsita.

36 Meripai panucuque Teuraxi, ya'utaitü quename yüvemetücai. Nauca sienituyari 'uqisi yacütütü hesiena mecateniviyacaitüni. Mücü pumierie, yunaitü memi'eniecai mepeutaxüriexüa, tixaü mepücate'acü.

37 'Arique nanucuqueni Cura Carereyatanaca quepauca memacayasarie. Teüteri yumüireme canivarevitüni yu'utüma. Mücüta pu'unieriecai, yunaitü memi'eniecai mepeutayeixüa.

38 Hicüri nepaine, xequenivaruhayeva 'ime teüteri, xequenivarutixüna. Que memütecu'eriva que memüteyurie xüca teüteri vahesüa miemetüni cani'unieriecamücü.

39 Mesü xüca Cacaüyarisüa miemetüni püta, xepüca'yüvaveni xemeye'unie tietüsü Cacaüyari xe'aye'unieca.

40 Mericüsü meni'enieni. Yuhesüa
mevarutahüaveca nü'arisixi mevarutivaca

müpaü metenivaruta'aitüani memücatiniunicü Quesusisüa memiemetetütü. Menivarutixüna.

⁴¹ 'Isücate vahesüa menivayenexüani meyutemamavietü Cacaüyari meyüvaveme müva'eriecaicü memütave'erivanicü hesüana memümiemetetücaicü.

⁴² Tucaricü tuquita yuquiteta mepücatehayevacai mete'üquitatü metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne quename Qesusi heiserie hexeiya Cürisitütütü me'utiyuatü.

6

Teparevivamete que memüte'anayexeyarie 'atahutatü

¹ Mericüsü 'ana mepütetamüiriyarümecai teyü'üquitüvamete. Müme Cüriyecusixi vaniuquicü memutiniucacai mepünüquixiecai müme Hepürayusixi vaniuquicü memutiniucacai vahepaüsita, viyurasixi vahesüa miemete memüvaratümayacaicü tucaricü quepaucua memüvapareviecai.

² Tamamata heimana yuhutatü mevarucuxeürieca teyü'üquitüvamete müpaü mecatenivarutahüave, 'Aixüa püca'aneniqueyu tame Cacaüyari niuquieya xüca tehayevaque mexasie temüte'apinenicü püta.

³ Hicü ta'ivama, xequenivacuvava yusata 'uquisi 'atahutame 'aixüa memütehecüasie 'Iyaricü memühüpüne memütemaivave. Müme tepüvahüritüani 'icü hepaüsita que müreuyevese.

⁴ Tamesü tetanenevietü niuquicü texeparevietü tepü'ayumiemetetüni.

5 Mericüsü 'icü niuqui püvanaquecai yunaitü memüyucuxeüri. Mepüvaranuyexei 'Esitevani, 'uqui yuri müti'eriecai 'Iyari Mütiyupatacü mühüncelai, Piripe, Purucuru, Nicanuri, Timuni, Parumenaxi, Nicuraxi Huriyu mayuyeitüa 'Anutiyuquiyatanaca.

6 Mepüvaruti'uitüa nü'arisixi vahüxie. Müme meyunenevietü yametenivaruhüritüani vaheima me'utimetü.

7 Mericüsü Cacaüyari niuquieya niutixuavere. Teyü'üquitüvamete mepütetimüiriyarümecai vaücava Querusaremesie. Mara'acate yumüiretü mepu'enana yuri mete'erietü.

'Esitevani que mütiuviyarie

8 Mericüsü 'Esitevani 'aixüa tiuca'iyaritü türücaüyemecü tiyurienetü vaücava tiniyurienecaitüni teüteri vasata, 'inüari mamarivaveme tiyurienetü.

9 Hicü tuqui 'epuvecai Xünariecate Sirenetari Herecanütüreyatari Vatuqui titevatü. Mana miemeteri, Sirisiya 'Asiya miemete vahamatü mepanucu'ui mehe'ivarümetü niuqui mexüatüatü 'Esitevanimatü.

10 Mepitexiecai que müticuxatacai mütimaivecaicü, 'Iyari mipareviecaicü.

11 Mepüteva'aitüacai 'uquisi memütecuxatanicü 'ipaü, Tame tepi'enie 'axa 'utaineme Muisexi hepaüsita Cacaüyari hepaüsita me'utiyaatü.

12 Mepüvaxamuriecai teüteri, 'uquiravesixi, müme 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitacai. Yapaucua me'u'axüaca meniviya, meneivitüni 'isücate vahesüa.

13 Mana mepüvaruti'uitüa hipame memütehecüatanicü mete'itavatü yame'utiyuatü, 'Icü tevi pücatihayeva 'axa 'utaitü 'icü 'ena Cacaüyarisie mieme mupasie hepaüsita, ta'inüari niuquiyari hepaüsita.

14 Tepi'enie müpaü 'utaineme quename 'icü Qesusi Nasaretitanaca 'i'unieca 'icü 'ena, quename 'ipata tayeiyari Muisexi mütasi'upitüa.

15 Me'ixüarietü yunaitü mana memütitecai memayuxeüriesie, mecanixeiya niericaya taheima mieme niuqui tuayame niericayapaü 'aneme.

7

'Esitevani que mütiutaniu yuhesie mieme, que mütiümü

1 Mericüsü mara'acame mühüritüaricai müpaü niutayüni, Müpaü ti'ane 'icü.

2 'Iya rehüave, Neuxei 'ivamarixi, 'uquiyarima, xequeneu'enana. Tatevari 'Apurahami 'ixeyacacu Cacaüyari visi mü'ane masiücütü nayuyeitüani Mesuputamiyasie 'uyeicacacu Haranisie caheta'avetü cuxi.

3 Müpaü tinitahüave Cacaüyari, Quenemie 'ena 'acuepa 'amarema vahesüa, cümü mücü cuieyarisie nemümasihetamaricasitüani quenemie.

4 Mericüsü Cariteyusixi vacuie heyeyaca Haranisie niucayerüni. Manata quemasiyaya 'umücu Cacaüyari nipata 'icü cuiepa haque xeme'uva hicü.

5 Cacaüyari püca'imi 'ena müтинаqueni ni yü'ücacü mücataquenicü, masi Cacaüyari müpaü tinitahüave quename 'ipitüaniquecai mücü, pinieya mürayanicü, 'arique hesiena memüyecünequecaita

vapini mürayanicü, sepa yunive mücahexeyiacai cuxi.

⁶ Müpaü tinitahüave Cacaüyari, 'Atevarima cu'uvamete mepacüne hipame vacuiepa. Mepüteta'uximayasitüarieni vaüriyarica. Nauca sienituyari viyari meniuriecuni 'axa me'itüarietüvetü muva.

⁷ Necanivataxanetamücü 'iya nuivari vaüriyarica memütevata'uximayasitüani. Müpaü niutayüni Cacaüyari, 'Ariquemücaque menayecünicuni, ne'uximayasica menexeyiacuni 'ena.

⁸ Xitequiya 'inüariyari 'ipitüatü nitavevirieni türatu. Müpaüri yüanecacu 'Aurahami nitinuivitüani 'Isahaqui. 'Atahairieca tucarisie pi'inüaritamü 'ixitetü, 'Isahaquita müpaü piyuri Cacuvu, Cacuvuta müpaü tivaruyuri tamamata heimana yuhutame tatevarima.

⁹ Müme tatevarima me'ita'uxieca Cuse menitüani 'Equipitusie manuvitüquienicü. Cacaüyari hamatüana puyecacai.

¹⁰ Nitavicueisitüani nai que müti'uximatüariecai, pipitüa 'aixüa mütixeyarienicü mütimaivenicü Parahuni huxie 'Equipitutari mütiva'aitüvametücai huxie. Mücüri 'isücame neyitüani Cuse 'Equipitu cuieyari hepaüsita naima yuquita mieme hepaüsita 'ihüritüatü.

¹¹ Mericüsü pühacaxatücai naisarie 'Equipitusie Cananisie, me'uximatüarieximecacu vaücava. 'Icuai mepüca'ucaxexeyiacai tatevarima.

¹² 'U'enaca Cacuvu quename 'icuai hexuavecai türicutütü 'Equipitusie, canivarenü'ani tatevarima heiva.

13 Hutarieca me'u'axüacu Cuse puyuhēcüataxü yu'ivama vahüxie. Parahunita canivaretimani Cuse maremama.

14 Cuse tiutanü'aca nivaruta'inieni yuquemasi Cacuvu yunaimē yumarema haica teviyari heimana tamamata heimana 'auxüvitü meyupaümeme teüteri.

15 Mücü Cacuvu caneyani 'Equipitusie. Mana canemüni, tatevarima mana mecanecuinita.

16 Mana mepayevitüqui Siquemisiepai, mepucateuquieyä teuquiyapa 'Apurahami minanai pürata tuminiyaricü 'Emuri nivemama Siquemitari me'ituiriecu.

17 Mericüsü 'ayehuracacu mücü tucari maye'atüarienicü tita Cacaüyari yühüritüatü mütitahüavixü 'Apurahami que mütiyünequecai haitü, mücü teüteri mepütetimüriyarümecai 'Equipitusie.

18 'Anari panucuque xevitü 'Equipitutari tiva'aitüvametütü. Mücü püca'imaicai Cuse.

19 Mücü cuiepa ti'aitame tateüterima pütivacuamanacai. 'Axa püvaruyuri tatevarima 'üsita memüvarecu'eirienicü yutüriyama, capa meyutinüvitüaxüanicü.

20 Mericüsü 'ana caniutinüiva Muisexi. Visi pü'anecai Cacaüyari hüxie. Mücü haica meseri püverecai yu'uquiyari quie.

21 Quepaucua mucu'eirivaxü, Parahuni nu'aya nicaxeyia 'ucatütü, yunivepaü pitaveriyaxü.

22 Püti'üquitüarie Muisexi naimē que memütēmaivavecai 'Equipitutari yatimaitü. Que mütiniuvecai que mütiuyuri püyüvemetücai.

23 Mericüsü huta teviyari viyari hexeyiatü

puyuvaüri müva'ivatamiecü yu'ivama 'Ixaheri xiüyarimama.

²⁴ 'Ixeiyatü xeime 'axa 'itüariece, heimana ni-utuanani, 'aixüa pütuyuri hesiena mieme, pimi 'Equipitutanaca.

²⁵ Müpaü tinicu'erivacaitüni quename 'ivamama metemaicaquecai Cacaüyari que mütivatavicueisitüaniquecai 'iya vapareviecacu. Mümesü müpaü mepücatemaicai.

²⁶ Mericüsü 'uxa'arieca menixeiya teyucucuyamete. Nivanütüamücücaitüni 'aixüa memütexuexiyanicü müpaü 'utaitü, Neuxe, xeme xecaniyu'ivamaca. Titayari 'axa xeteyuyurie.

²⁷ Que mü'ane yu'iva 'axa müyurienecai penuyehüa Muisexi müpaü 'utaitü, Quepaicü tati'aitüvame ta'isücame pümasi'acaye 'ecü.

²⁸ Cauca penesimiemücü neta, tacai pemütimipaü 'Equipitutanaca.

²⁹ Hicü 'i'enieca mücü niuqui niyuta'una Muisexi. Cuyeicame nayani Mariyani cuieyarisie. Mana meniutinunuiva nivemama yuhutatü.

³⁰ Mericüsü huta teviyari viyari 'anuye'acu, macumavesie canixeiya niuqui tuayame taipa 'uveme tupiriya matitavecaisie yemuri 'aurie Sinahi müтитеvasie.

³¹ Mücü Muisexi 'ixeiya heinüsicapaü 'aneme canihüxiyacaitüni. 'Aura 'ayacu müretimanicü que mütiyüanecai, Ti'aitame putaniu müpaü 'utaitü,

³² Ne 'atevarima necanivacacaüyaritüni. 'Apu-rahami 'Isahaqui Cacuvu necanivacacaüyaritüni. Mücü Muisexi 'uyüüacatü pücayuvaüriyacai münierenicü.

33 Ti'aitame müpaü tinitahüave, 'Acacai que-nanuyexünaxüa 'a'ücasie, mana pemanuca nehesie mieme mupasiecü.

34 Yemecü necanivaxeiya neteüterima
que memüte'uximatüarie 'Equipitusie.
Necaniva'enieca mema'aiva. Nenacaneni
mana nemüvarayevitünicü. Cümüsüari
nepümasi'anunü'ani 'Equipitusie.

35 Mücü Muisexi memutixani'eri müpaü me'utiyuatü, Quepai tati'aitüvame ta'isücame pümasi'ayeitüa, mücütüme Cacaüyari caneyenü'ani tiva'aitüvame vavicueisitüvame, niuqui tuayame muxei tupiriyasie 'uveme 'ipareviecacu yütürücariyacü.

36 Mücüri nivarayevitüni 'inüari tiuyurieca mamarivaveme tiuyurieca 'Equipitu cuieyarisie, Haramara Müxetasie, macumavesieta yatiyurienetü huta teviyari viyari.

37 'Icü Muisexi canihücütüni que mü'ane müpaü mütiyarutahüavixü 'Ixaheri xiüyarimama, Ti'aitame müxecacaüyari tixexaxatüvame nanucuquetüamücü xe'ivama vasata nehapaü 'aneme. Xepi'enieca.

38 'Icü Muisexi canihücütüni que mü'ane meyeicacai memüyuyexexeürivacai vahesüa macumavesie, niuqui tuayamematü meyeicacai mitahüavixü yemurisie Sinahi mütitevasie, tatevarima vahamatü meyeicacai. Mücüta niuqui mayeyuri putanaqui'erie tasipitüanique.

39 Müme tatevarima mepüca'i'eniecucai, masi mepenuyehüacucai. Yu'iyarisie ta'aurie mepaxüricucai 'Equipitusie

⁴⁰ müpaü mete'icühüavetü 'Aruni, Cacaüyarixi quetaneutiveviri. Müme tahüxi meniyehuni. Tame 'asitepücatemate que mütiyunixü 'icü Muisexi müta'si'ayevitü 'Equipitusie.

⁴¹ 'Ana siqueru meputavevie, mavari mepütecupi mücü cacaüyaritüa. Mecaniyutemamaviecaitüni tita yumamacü memüte'utivevi me'ayexeyatü.

⁴² Hicü Cacaüyari ta'aurie pave. Püvayetua taheima memücaneniene yunaime va'uximayasica memexeyanicü, müpaü que müre'utüarie texax-atamete vaxapayarisie müpaü 'anuyütü, Xeme 'Ixaheri quie quiecatari Xenete'atürivacai 'acu caxarite mavarite Huta teviyari viyari macumavesie xehe'uvatü.

⁴³ Masi xepexeyacai Muruqui xiriquieya, Xemu'pani yucacaüyari xuraveyari, Vahepaü tiyuxexeyame xepüyuveviriecai Nenevieri xemüvapitüanicü.

Nesü necanixe'anuvitümücü Vaviruniya varita.

⁴⁴ Mericüsü 'ixuriqui tuquiyari haque hecüasica mayecatei mana niuvecaitüni tatevarima vahesüa macumavesie, que mütiu'aitaxü mücü mitahüavixü Muisexi quename hepaüna 'aneme 'ita'aitaquecai 'ixuriqui tuquiyari, 'inüari muxei'paü 'aneme.

⁴⁵ Mücü tuqui meputanaqui'eri tatevarima. Cusuematü meni'atüani quepaucua memüvareutaveiyaxüa 'ena memütitecai hipame nuivarite. Mümesietü Cacaüyari vaüriyarica püvati'unasitüa tatevarima vahüxie. 'Arique 'aniyueicacaitüni Raviri.

46 Cacaüyari 'aixüa tiniuca'iyaricaitüni hesiena mieme. Mücü pitavaviri Cacaüyari qui vevimütü haque Cacuvu Cacaüyarieya mayecanicü.

47 Sarumuni püta pitaveviri qui,

48 sepanetü mücü taheima mümieme tixaü quita müca'ayeca mamacü müveviyata. Que maine tixax-atame,

49 Muyuavi canine'uvenitüni haque nemüra'aita.

Cuie püta nequetatüa pucuma.

Que 'aneme qui xepünesitavevirieni,

Naineni Ti'aitame,

Haque nemeca'uxipieni.

50 Camüsü, ne nemamacü 'icü naime nepütiutivevi.

51 Xeme xecüipi püses'e, yu'iyarisie yunacata xepüca'inüaritüarievave Cacaüyari 'inüarieyacü, xeme yuheyemecü xepi'unie 'Iyari Mütiyupata xemerixetevarimata.

52 Que mü'ane texaxatamete 'atiuyeicacai meca'itaveiyavecacu xetevarima. Mepüvarucui müme meripai memitahecüataxü 'iya Heiserie Mexeiya 'umamieniquecai. Mücüri xepüyetua, teyucucuyamete xepacü hicü.

53 'Inüari niuquiyari xeputanaqui'eri niuqui tuyamete metexe'aitüacacu, yaxepücatecahu.

'Esitevani que mütiümierie

54 Mericüsü me'i'enieca 'icü, yu'iyarisie mepuyeha'a. Mepüyutaquevecai me'ihecatü.

55 'Esitevaniri hünütü 'Iyari Mütiyupatacü, heutinieretü yuheima, visi 'aneme catiniuxeiya Cacaüyari, Qesusi tiuxei Cacaüyari serieta 'utiveme.

⁵⁶ Müpaü niutayüni, Camü, muyuavi nepüxeiya 'anacatenime, Yuri Tevi Cacaüyari serieta 'utiveme netixeiya.

⁵⁷ Carima me'utihivatü meneuyucanaca yu-nacata. Meniviya 'axeicüa.

⁵⁸ Quiecarisie menenuyehüani, meneitituaxixüani tetecü. Tehecüatamete memunenierixü yu'ixuriqui meputivivi 'uquitüa Sauru mütitevacaitüa.

⁵⁹ Meneitituaxixüani 'Esitevani. Mücü nitahüave Qesusi. Müpaü niutayüni, Qesusi Ti'aitame 'acu, queneutanaqui'eri ne'iyari.

⁶⁰ 'Utitunumaqueca carima caniutahiva, Ti'aitame 'acu, 'icü 'axa memüteyuriecü vahesie pepücarahüpani. Müpaü 'utayüca caneucuni.

8

Sauru que mütivaruveiyacai memüyutixexeürivacai

¹ Sauruta 'iyarieya 'aixüa pü'anecai mumieriecü. Mericüsü 'ana Querusaremesie memüyutixexeürivacai carima menitaveiyarieximecaitüni memü'uximatüariecaicü. Yunaitü meneutayeixüani naisarie quiecarie mucumanesie Cureyasie Samariyasie. Nü'arisixi xecüa meniyuhayeva.

² 'Üquisi Cacaüyari memayexeyacai meneicuteucu 'Esitevani, vaücava me'utisuatü hepaüsitana.

³ Sauru cuini mieme püva'uximatüacai memüyutixexeürivacai. Vaquita peutahaquecai, varayehapaca 'uquisi 'ucari nivaranutaxürüvacaitüni.

Niuqui 'aixüa manuyüne que müticuxasivacai Samariyasie

4 Mericüsü memeutaxüriexüa naisarie meneu-tayeixüani niuqui 'aixüa manuyüne mecuxatatü.

5 Piriperi nuaca Samariya quiecarisie tinivahecüatüacaitüni Cürisitu heiserie mupitüarie hepaüsita.

6 Meni'enieni yunaitü que mutainecai Piripe 'axeicüa me'l'enietü me'ixeyatü 'inüari que mütiyurienecai.

7 Cacaüyarixi 'axa memü'anene carima me'utihivatü mepüvarutixünaxüa yumüireme memüvaviyacai. Yuvaücavatü memütutunicai memühurietücatei menanayexürieni.

8 Mücü quiecarisie yemecü meniyutemamaviecaitüni.

9 Mericüsü 'uqui Simuni mütitevacai mana puyecacai mücü quiecarisie meripaitü vaquevayatü, Samariyatari tiva'irüviyatü, müpaü 'utaitü que-name türücaüyecai.

10 Yunaitüri 'uquiravesixi türita mepi'eniecai müpaü me'utiyuatü, 'Icü Cacaüyari türücariyaya canihücütüni, Mümarive mütiteva.

11 Mepi'eniecai müixa mütiva'irüviyacaicü vaquevayatü.

12 Quepauca yuri memüte'ita'eriri Piripe tivacuxaxatüvame niuqui 'aixüa manuyüne, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü, que mü'ane Qesusi Cürisitu mühücü cuxatatü, 'uqisi 'ucari mepuca'üyarie.

13 Mücüta Simuni yuri tiniuta'erieni. 'Uca'üyarieca pipareviecai Piripe. 'Ixeiyatü 'inüari türücaüyemecü vaücavamecü que mütiyurienecai pü'iyarixiecai.

14 Mericüsü me'u'enanaca nü'arisixi

Querusareme meme'uvacai quename
 Samariyatari me'itanaqui'eri Cacaüyari
 niuquieya, vahesüa mepüvarenü'a Pecuru
 Vanimame.

15 Müme meheta'axüaca meniyutanenevieni
 vahesie mieme 'Iyari Mütiyupata mehexeiyatü
 memacü necü.

16 'Acuxisü pücativiyavecai ni xeimesie müme.
 Mepuca'üyarie xeicüa Cürisitusüa memiemetetütü.

17 'Ana vaheima meniutimeni, 'Iyari Mütiyupata
 mehexeiyatü menacüne.

18 Hicü Simuni nivaruxeiya 'Iyari que
 memüte'upitüari nü'arisixi vaheima me'utimecu.
 Nivaranu'üirieniquecaitüni tumini

19 müpaü 'utaitü, Xequeneupitüa neta 'icü
 türücariya, que mü'ane heima nemutimeni 'Iyari
 Mütiyupata hexeiyatü mayanicü.

20 Pecuru müpaü tinitahüave, 'Atumini 'ahamatü
 que'uta'une, tita Cacaüyari mütimicua tuminicü
 nanaiyacame pemü'eriecaicü.

21 'Icü paürisie mieme 'ecü tixaütü
 pepücarexeiyani, 'ahesie pücatinaqueni. 'Aiyari
 pücaheiserie Cacaüyari 'ixeiyacacu.

22 Quetineuhayeva que pemütiyuriene,
 pe'icu'eirieme 'icü tita 'axa pemütiyuriene,
 queneutavaviri Ti'aitame siparasü xüca
 pereuyehüviyariemücü 'ipaü pemüti'acühüavecü.

23 Ne nepümasixeiya siüricapau pahasivime, tita
 mücatiheiserie penücame.

24 Hicü Simuni müpaü tinita'eiya, Xemesü
 xequeneutavaviri Ti'aitame nehiesie mieme,
 'asinemüca'itüarienicü que xemutiyuane.

25 Hicü mümeri mevarutahecüatüaca me'itixataca Ti'aitame niuquieya, ta'aurie mepaxüri, Querusareme menecüne. Metenicux-atacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne naisarie Samariyatari vaquiecaritiesie.

Piripe 'Etiyupiyatanacamätü que memütecuxatacai

26 Mericüsü Ti'aitame niuquieya tuayame müpaü tinitahüave Piripe, Quenanucuquexi, taserieta quenemie huyeta Querusareme mayehane 'utüma quiecarí Caxa müracutevasie müye'axe, haque macumave.

27 'Anucuqueca neyani. Camüsü 'uqui 'Etiyupiyatanaca vaücavamecü mühürütüarietüca 'enunucütütü, 'Etiyupiyatari va'uquiyari 'uca Canarase mütitevacaisie miemetütü. Catinihürütüarietücaitüni naimé piniteya hepaüsita. Mücü 'uqui necuyeixüani Querusareme müyutanenevienicü, yu'utüma 'acunuaca pumietüca

28 yucaxetasie yecaitü, titerüvatü tixaxatame Quisariyaxi xapaya.

29 Cacaüyari 'Iyarieya müpaü tinitahüave Piripe, Mana quenemie, 'aura queneuye'a mücü caxeta 'aurie.

30 'Unasarümetü Piripe, ni'enieni titerüvacame tixaxatame Quisariyaxi xapaya. Müpaüsü tinitahüave, Petimate 'acu tita pemütiterüva.

31 Mücüri rehüave, Que netiyüveniqueyu, me xüca xevitü canesi'utahecüatüanique. Piripe ni-uta'inieni manutimaquecü, 'auriena mayerünicü.

32 'Ipaü panuyüne 'utüarica miterüvacai, Muxa nunusipaü ni'atüarieni mümierienicü, Muxa müca'utaniucapaü texicamete vahüxie

Müpaüta püca'utaniu.

³³ Tixaü mücaratüacü, heiserie püca'upitüarie

Que müreuyevcai quepaucua muta'inüasie.

Quepai püvamaica türiyamama

Tucarieya munavaiyariécü cuiepa.

³⁴ Hicü tevi mühüritüariecai müpaü tinita'eiya Piripe, Yaquenetineutahüavi cuerietü, quepai püraxata tixaxatame. Püyuxata, xeime püta püxata nusu.

³⁵ Piripe niutaniuni, nisütüani mücü 'utüaricasie tihecüatüatü ticuxaxatüvatü niuqui 'aixüa manuyüne Qesusi hepaüsita.

³⁶ Huyeta me'uhutü haixapa meniu'axüani. Müpaü niutayüni tevi, Camü ha. Titari reuyevese nemüca'üyarienicü.

³⁷ Müpaü niutayüni Piripe, Xüca 'a'iyarisie yemecü yuri peti'erieca, 'aixüa caniyümücü. Mücü müpaü tinita'eiya, Ne yuri necatini'erieca Cacaüyari Nu'aya Qesusi Cürisitu mühücü.

³⁸ Nita'aita mana mütaquenicü caxeta. Yuhutatü meneucacüne hapa Piripe tevi mühüritüariecaimatü. Nica'üya.

³⁹ Hapa me'anaticünecu Ti'aitame 'Iyarieya can-itihana Piripe. Tevi tavari püca'ixei, yutemavietü yuhuyeta niümiecaitüni.

⁴⁰ Piripe 'Asutusie caniuyeicacaitüni. Tinicux-atacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne naisarie cuye-icatü quiecaritiesie, 'arique peta'a Sesareyapaitü.

9

Sauru ta'aurie que mürave
(Nü'arisixi 22:6-16; 26:12-18)

1 Mericüsü Sauru 'uxiva'atü cuxi müpaü 'utaitü müvacuiniquecai Ti'aitame teyü'üquitüvametemama, caninuani mara'acame mühüritüaricaisüa.

2 Nitavavirieni xapate mütivati'utüirienicü tuquita miemete Ramasicusie, müpaü 'utaineme, Xücasü 'icü varetaxeiya hipame mücü huyeta miemete 'uquisi 'ucari, nivaravitümücü mehüatücaime Querusaremepai.

3 Hicü huyeta 'uyemiecacu, Ramasicu hura 'aye'aximecacu, 'auriena niucumerüca taheima mieme.

4 Cuiepa 'ucaveca ni'enieni xeime müpaü haineme, Sauru 'acu, Sauru, titayari peneticuveiyane 'ecü.

5 Mücü rehüave, 'Uqui que pepüpaicü. 'Iya müpaü niutayüni, Nesü necaniquesusitüni pemünesicuveiyane. Pümasi'ucucuine pemüca'avaüriyacü, pemüti'aquesinacü pe'anaseivatü tisevemecü.

6 Sauru 'utayüyüacatü matü müpaü niutayüni, Ti'aitame, tita matinaque yanemütiyurieni. Ti'aitame rehüave, Hicü quenanucuquexi, quiecarisie queneutahaqui. Manari yapepüretahüavarieni que müreuyevese pemütiyurienenicü.

7 'Uquisi hamatüana memu'uvacai mehüxiyatü meniuti'uni me'l'enietü que mu'ane mutaniu, peru tevi mecaxeyatü.

8 Hicü nanucuqueni Sauru cuiepa. Yühüxita 'anutaniereca tixaü pücatiuxei. Mepeiha mamayasie metivütü, meni'atüani Ramasicupai.

9 Haica tucari puyuri caheunieretü caticuatü caharetü.

10 Mericüsü xevitü mana niuyeicacaitüni Ramasicusie tiyü'üquitüvametütü Hananiya titevatü. Tücaricü heinüsita Ti'aitame müpaü tinitahüave, Hananiya 'acu. Mücü müpaü niutayüni, Camüsü Ti'aitame ne necanihücütüni.

11 Ti'aitame müpaü rehüave, Quenanucuquexi, mana quenemie caye Müxauraüye mütiteva 'utüa. Cura quita queneta'ivau Tarusutanaca Sauru mütiteva. Camü mana peyunenevi.

12 Mücüta heinüsita nixeiya 'uqui Hananiya titevacame mana ye'arücame heimana 'utimecame manutaniercü.

13 Hananiya müpaü tinita'eiya, Ti'aitame nepüvaru'eni yumüireme metecuxatame 'icü 'uqui hepaüsita, naime 'axa que mütivayurienecai müme 'ateüterima Querusaremesie.

14 'Enata heiserie menipitüani vaniu mara'acate memühürütüarie müvaviyanicü yunaime 'uva mematetahüave.

15 Ti'aitame müpaü tinitahüave, Quenemiesü. Ne nepenuyeteüxixü 'icü, mütihecüatanicü nehepaüsita nuivarite vahüxie cuipepa te'aitamete vahüxie 'Ixaheri xiüyarimama vahüxie.

16 Netinita'üquitüamücü que müreuyevese müticuinecü nehiesie mieme.

17 Hicü Hananiya petüa, quita neutahani. Heimana 'utimeca müpaü niutayüni, Ne'iva Sauru, Ti'aitame caneneyenü'ani ne. Mücü Qesusi pemuxei huyeta pe'aye'aximetü, mücü caneneyenü'ani peheunieretü pemayanicü, pemühünenicü 'Iyari Mütiyupatacü.

18 Yapaucua payexüri hüxitana cunieripaü 'anenetü. Heunieretü nayani, 'anucuqueca

niuca'üyarieni.

¹⁹ 'Itanaqui'erieca 'icuai türücaüyetü nayani. Mericüsü Ramasicusie puyeicacai yapaümexa tucari teyü'üquitüvamete vahamatü.

Sauru que müticuxatacai Ramasicusie

²⁰ Cuitüva Huriyusixi vatuquiteta tinihecüatacaitüni Qesusi hepaüsita, 'Iya Cacaüyari caninu'ayatüni 'utaitü.

²¹ Menihüxiyacaitüni yunaitü memi'eniecai. Müpaü meniutyuanecaitüni, Cari 'icü canihücütüni que mü'ane müvaraye'uniecai müme memehüave mücü que mü'ane mühücü Querusareme quiecatari, 'uvata 'ayumieme munua, müvaranuvitünicü mehüatücaime mara'acate memühüritüarie vahesüa.

²² Sauru yemecü canitürücarixarieximecaitüni. Niva'iyarixitüacaitüni Huriyusixi Ramasicusie memütamacai, nivarutahecüatüani quename 'iyatütü que mü'ane heiserie mupitüarie hücü Cürisitu.

Sauru que mütiutavicuei Huriyusixi me'imiecucacu

²³ Mericüsü müixa tucari 'utixücu Huriyusixi mecaniyu'enieni me'imienique.

²⁴ Sauru tinetimani que memütëyurieniquecai. Quiecaru quitenitesie tucaricü tücaricü menihupiecaitüni me'imienique.

²⁵ Quirivasie me'icayeca tesariya varie meneicatüani yüvicüta teyü'üquitüvamete.

Sauru que mütiuyeicacai Querusaremesie

²⁶ Hicü Querusareme nuaca pütiviyamücücücai teyü'üquitüvamete vahesie. Yunaitü

mepimacarücai yuri mecate'erietü quename
tiyü'üquitüvametücai.

²⁷ Verunave heivitüca cani'atüani nü'arisixi
vahesüa. Nivarutahecüatüani ya'utaitü quename
huyeta 'ixei Ti'aitame, quename Ti'aitame
'itahüavixü, quename Ramasicusie camatü
ticuxatacai Quesusisüa miemetütü.

²⁸ Hicü vahesüa niuyeicacaitüni Querusareme-
sie naisarie cuyeicatü.

²⁹ Pücamacai mütaniunicü Ti'aitamesüa
mümiemetücaicü. Niuqui nixüatüacaitüni
Cüriyecusixi vaniuquicü memutiniucacai
vahamatü. Mümesü menimiecucaitüni.

³⁰ 'Ivamariximama yametehetimaica meneiv-
itüni Sesareyasiepai, Tarusupaitü meneitanü'ani.

³¹ Mericüsü memüyutixexeürivacai naisarie
Cureyasie, Carereyasie, Samariyasie
mepüca'uximatüariecai. Mepuseiriyarie,
'ameniu'uvacaitüni meteheiyehüvirietü Ti'aitame.
'Iyari Mütiyupata müiremecü nivatuicacaitüni.

'Eneya que müranayehüiya

³² Mericüsü Pecuru naisarie pücuyeicacai. Man-
ata penua Cacaüyari teüterimama vahesüa Rirasie
memütamacai.

³³ Mana nicaxeyia xeime 'uqui 'Eneya
mütitevacai 'atahaica viyari müyuriecai yu'utasio
cacaitü mühuriecaicü.

³⁴ Müpaü tinitahüave Pecuru, 'Eneya 'acu, Que-
susi Cürisitu pümasi'anayehüa. Quenanucuquexi,
'a'isi queneutacuicui. Yapaucua nanucuqueni.

³⁵ Yunaitü Rirasie Sarunisie memütamacai
menixeyiacaitüni. Ta'aurie me'axürieca
Ti'aitamesie meteniviyani mümerita.

Maxama que müranucuquetüari

³⁶ Mericüsü tiyü'üquitüvame 'uca Cupesie necateitüni Tavita titevatü, taniuquicü Rurucaxi titevatü Maxama titevatü. Mücü 'aixüa ti'aneneme tiniyuriencaitüni cuini mieme, tiniyucanenimayacaitüni.

³⁷ Hicü 'ana tiutacuineca caniumüni. Me'itahauxica qui taüta meneitateni.

³⁸ Mericüsü Rirasie pehura Cupe. Teyü'üquitüvamete me'u'enanaca quename Pecuru mana heyeicacai, hesüana menivarenü'ani 'uquisi yuhutame müpaü mete'itavavirienique, Penücahürixüa 'areutevini tahesüa pemünuani.

³⁹ Pecuru 'anucuqueca vahamatü petüa. Nuacu qui taüta meneitivitüni. 'Auriena meniu'axüani yunaitü 'ucari vacünama memucui, me'utisuatü me'ixeisitüatü 'ixuriquite tetüata miemete herie miemete miveviecai Maxama vahesüa 'uyeicatü.

⁴⁰ Yunaima nivananuyenü'ani Pecuru. 'Utitudunumaqueca niyutanenevieni. Ta'aurie 'aveca caxari manucatei müpaü niutayüni, Tavita 'acu, quenanucuquexi. Mücü nanutanriere. Pecuru 'uxeyaca 'aniutayerüni.

⁴¹ 'Iya mamayasie tiviereca nenucuhana. Yuhesüa nivarutahüave Cacaüyari teüterimama 'ucari vacünama memucui vahamame. Niyetuanu 'ayeniereme.

⁴² Naisarie tiniutamariva Cupesie, yuvaücavatü yuri meteniuta'erieni Ti'aitamesie.

⁴³ Müixa tucari Cupesie pecatei Simunisüa navi 'uhayamesüa.

Pecuru Curineriyumatü

¹ Mericüsü 'uqui Sesareyasie pecatei Curineriyu titevatü xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüatü. Mücü cuyaxi 'Itariyasie Miemete Cuyaxi mepütetetevacai.

² 'Iya caneyexeyacaitüni Cacaüyari, tineiyehüviriecaitüni, yunaitü quiena quiecatarita. Vaücava tiniyurienecaitüni teüteri vahesie mieme vanenimayatü, nenevieri pipitüacai Cacaüyari yuheyemecü.

³ Mericüsü heinüsipaü 'aneme niuxeiya hecüacame cüa caviecacu tau yacütütü. Cacaüyari niuquieya tuayame hesüana neutahani. Müpaü tinitahüave, Curineriyu 'acu.

⁴ Mücü 'ixeiyatü pümacai. Müpaü niutayüni, Tita 'acu 'uqui. Mücü müpaü tinitahüave, 'Anenevieri 'anenimayasica nanutiyeicani Cacaüyari hüxie, pümasi'a'eriva.

⁵ Hicü quenivaranunü'a 'uquisi Cupepai memivitüyücü xeime Simuni Pecuru mütiteva.

⁶ Mücü necani Simunisüa navi 'uhayamesüa. Quiya haramara tesita peve. Mücü camatinitax-atüamücü que müreuyevese yapemütiyurienenicü.

⁷ Heyacu niuqui tuayame yamütitahüavixü, yu'aurie püvarutahüavixü yuhutame yünü'arivamete cuya meta Cacaüyari mayexey-acai, memipareviecai xevitü mühücütücai.

⁸ Tivarutahecüatüaca naime, nivarenü'ani Cupepai.

⁹ 'Uxa'arieca me'uhucacu cuxi, quiecari 'aurie me'aye'axüaximecacu, neutiyani Pecuru qui heima manuvericaisie yutanenevienique tuca.

10 Neuhacamüçücaitüni, reucuaimüçücai. Mexicuxi 'aixüa ticuyünecai 'icuai pütüheinu.

11 Nixeiya muyuavi 'anacatenime, paüri 'acamieme savanapaü 'aneme, cuiepapai macatuiya 'eyeutü tesitana tivütücaitü.

12 Mana meniye'ucaitüni yunaitü cuiepa temiemete nauca 'üçayari memexeiya, cuterixi, viquixi taheima miemete.

13 Xevitü müpaü tinitahüave, Quenanucuquexi Pecuru, quenivarucuya quenivaruticua'i.

14 Pecuru müpaü niutayüni, Tixaü Ti'aitame. Hasuacu nepüca'iticuaive paüri 'axa müti'anene mücati'itiatüca.

15 Hutarieca müpaü tinitahüave mücü, Tita Caçayari müti'itie 'axa ti'aneneme pepücatixata.

16 Haicacüa müpaü pütüyü, cuitü yapaucua mücü paüri panutihani taheima.

17 Pecuru 'asicatimaicacu tita müti'ayumiemetücai heinüsi, camü 'uquisi Curineriyu müvareyenü'a quiteni meniu'axüani me'icu'ivavatü Simuni quiya.

18 Meputihivacai meheicu'ivaviyatü xüca mana hecateitüni Simuni Pecuru mütiteva.

19 Mücü Pecuru yu'iyaritüacacu heinüsi hepaüsita, 'Iyari müpaü tinitahüave, Neuxei, 'uquisi yuhaicatü mepümasicu'ivava.

20 Quenanucuquexi, mana queneucaye'a, vahamatü quenemie peca'a'iyaritüatü. Nesü nepüvareyenü'a.

21 'Anacayaca haque memeti'ucai 'uquisi Pecuru müpaü tinivarutahüave, Camüsü ne necanihücütüni xemicuvautüve. Titayari xete'u'axüa.

22 Mümesü müpaü meniutiyuani, Curineriyu xei sienituyari cuyaxi mütiva'aitüvame, mücü heiseriemecü yapütiyuriene, püreyehüviri Cacaüyari. Yunaitü Huriyusixi teüteriyari mepitahecüata. Niuqui tuayame Cacaüyarisüa mümieme müpaü tinitahüave 'ahesüa mütiutanü'acü yuquie masi'inietü, niuqui mü'enienicü 'ecü yapeticuxatacacu.

23 Quita nivaruta'inieni, nivarupitüani haque memayeyaxecü.

'Uxa'arieca 'anucuqueca vahamatü neyani. Hipatü 'ivamarixi Cupesie miemete vahamatü menecüne.

24 'Uxa'arieca Sesareyapai meneta'axüani. Curineriyu nivarecueviecaitüni varuta'inieca yumarema yuhamicuma müvanaqui'eriecai.

25 Heutahaximecacu Pecuru, Curineriyu nenucunaque. Hetüana 'ucaveca nenevieri pipitüa.

26 Pecuru nenucuquetüani müpaü 'utaitü, Qenanucuquexi. Nesü 'ahepaü necanitevitüni.

27 Metecuxatacacu mana neutahani. Nivaretaxeiya yuvaücavame memüyuxeürie.

28 Müpaü tinivarutahüave, Xeme müpaü xepütemate, que mü'ane Huriyu teviyari mühücü pücatauniva mütiviyanicü xeime nuivarisie, va'aurie mamienicü. Perusü Cacaüyari müpaü pünetiutahecüatüa tevi mücayüve müpaü mütayüni quenename tevi 'axa 'ane quenename ca'itiya.

29 'Ayumieme necanecu'imavatü necaninuani quepauca nemeyevitüquie. Hicü necanixecu'ivaviyaniqueyu titayari xenete'utanü'airi.

30 Curineriyu müpaü tinitahüave, Ranuca'atu nepünehaquiecai 'epauca. Cüa caviecacu tau yacütütü nenineneneviecaitüni nequita. Camü

'uqui nehüxie putique 'ixuriqui merücaüyeme
'anacatütü

³¹ müpaü 'utaitü, Curineriyu 'acu, pe'enierie
'anenevieri. Cacaüyari pümasiha'eriva que
pemüti'acanimaya.

³² Mericüte, quetineutanü'a Cupepai.
Queneta'ini Simuni Pecuru mütiteva. Mücü
Simuni navi 'uhayame quie peca haramara tesita.
Nuame pümatitaxatüani.

³³ Hicü cuitü nepütitanü'a. 'Ecüsü 'aixüa pe-
tiniuyurieni pemunuacü. Hicüsüari tanaitü 'uva
tepütacuxeüri Cacaüyari hüxie temi'enienicü naime
Ti'aitame mümati'aitüa.

Pecuru que mütivarutaxatüa Curineriyüsüa

³⁴ Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Yuricü
hicürixüa nepütimate, Cacaüyari yücü pücativaxeiya
teüteri,

³⁵ masi yuxexuime nuivarite vasata que
mü'ane müreyehüviri, que mü'ane heiseriemecü
yamütiyuriene, Cacaüyari pitanaqui'eri 'iya.

³⁶ Niuqui 'aixüa manuyüne meyenü'a
'Ixaheri xiüyarimama vahesüa müpaü paine
quename Qesusi Cürisitu vapitüani yu'iyarisie
memüca'uximatüariecacü. Mücü Qesusi yunaime
tiva'aitüvame canihücütüni.

³⁷ Xemeri xepütemate naisarie Cureyasie que
mütiuyü, Carereyasie tiusutüariecu quepaucua
Vani mütihecüatacai que memüteca'üyarieniquecai.

³⁸ Qesusi Nasaretitanaca canihücütüni,
que mü'ane Cacaüyari micaviri yu'iyari
Mütiyupatacü türücariyacü. Mücü 'aniyueicacaitüni
'aixüa tiyurienetü, yunaime Cauyumarie

müva'uximatüacai varanayexürüvatü, Cacaüyari muyeicacaicü hamatüana.

39 Tameta tepühüme temunenierixü temütehecüata naime hepaüsita que mütiuyurie Huriyusixi vacuiepa Querusaremesie. Müme menimieni me'icavivatü cüyesie.

40 Cacaüyari nenucuquetüani hairieca tucarisie. Nipitüani masiücütü mayanicü

41 yunaitü teüteri meca'ixeyacacu, tehecüatamete xeicüa Cacaüyari müvaranuyexei matüaripai menixeiya, temixei tame temütecüacai temüte'u'i hamatüana müquite vasata 'anucuquecu.

42 Pütasi'uta'aitüa temütevacuxaxatüvanicü teüteri, temütehecüatanicü quename 'icü hücü que mü'ane Cacaüyari micaye 'ayenenieremete müquiteta va'isücame mayanicü.

43 Hepaüsitanata yunaitü texaxatamete mecatenihecüatani müpaü me'utiyuatü, müme hesiena yuri memüte'erie tinivareuyehüvirieni tita 'axa memüte'uyuricü hesüana memümiemetecü.

Teüteri memücahuriyusixitücai meheixeyatü que memüte'acü 'Iyari Mütiyupata

44 Mericüsü 'icü niuqui ticuxatacacu cuxi Pecuru, 'Iyari Mütiyupata vahesie tiniviyani, yunaitü niuquieya memü'enie vahesie.

45 Yuri memüte'eriecai Pecurumatü memü'axüa memühuriyusixitücai mecanihüxiyacaitüni memücahuriyusixi müpaü memüte'umiquiecü, 'Iyari Mütiyupata vahesie mutatuiyacü.

46 Mepüva'eniecai metecuxatame niuquitecü, 'aixüa me'utiyuaneme Cacaüyari hepaüsita.

47 Mericüsü müpaü tinivarutahüave Pecuru, Quepai püvanenasitüiya ha, memücaca'üyarienicü 'ime. Havaicü. 'Iyari Mütiyupata mep-utanaqui'eriexüa tahepaü.

48 Tinivaruta'aitüani memüca'üyarienicü Quesusi Cürisitu mehüayetü. 'Ana menitavavirieni vahesüa 'amüreutevinicü yapaümexa tucari.

11

Pecuru que mütiyarutaheciätüa memüyuyexexeürivacai Querusaremesie

1 Mericüsü nü'arisixi ta'ivamata Cureyasie memü'uvacai meteniutamarieni quename müme memücahuriyusixitücai me'itanaqui'eri Cacaüyari niuquieya.

2 Quepaucua Querusaremesie meutiynixü Pecuru, müme xitequiya 'inüariyarisie miemete meniniuquixiecaitüni

3 müpaü me'utiyuatü, Titayari 'ecü petinua müme memüca'inüaritüarie xitequiya 'inüariyari-
cü vahesüa, vahamatü perecuacai.

4 Pecuru tinivarutixatüatüyani xexuime que müreyü müpaü 'utaitü,

5 Ne quiecaru Cupe müracusevasie neneyeica-
caitüni. Nenenenevietü, heinüsipaü 'aneme nex-
eiyatü, necanixeiya paüri taheima 'acamieme tesi-
tana tivütücaime savana 'amayeyevapaü tiyuxex-
eiyame. Ne'aurie niucaveni.

6 Neni'ixüariecaitüni nehe'erivatü. Nenivarux-
eiya nauca 'ücateyari memexeiya cuiempa miemete,
yeutari cuterixi viquixi taheima miemete.

7 Nepi'enie xeime müpaü münetiutahüavixü, Quenanucuquexi Pecuru, quenivarucuya quenivaruticua'i.

8 Nesü müpaü neniutayüni, Tixaü Ti'aitame, tita 'axa müti'anene mücati'itiya hasuacua neteta pücaheutahave.

9 Hutarieca müpaü canetiniuta'eiya que mü'ane taheima mutaniucacai, Tita Cacaüyari müti'itie pepücahaine 'ecü quename 'axa ti'anene.

10 Haicacüa müpaü pütiuyü. Paüri naitü nanutihanieni taheima.

11 Camüsü yapaucua meniu'axüani yuhaicatü 'uquisi mücü qui nemüvayecateisie, nehesüa memeyenü'ari Sesareyasie meheycüneca.

12 'Iyari müpaü pünetiutahüavixü, Vahamatü quenemie tixaü pecati'a'iyaritüatü. 'Ime ta'ivama 'ataxevitü menesiteütacacu mana teneta'axüani. 'Uqui quita teneutahaxüani.

13 Mücü catatiniutahecüatüani que mütixei niuqui tuayame yuquita 'utiveme müpaü 'utaineme, Cupepai quetineutanü'a memevitünicü Simuni Pecuru mütiteva.

14 Mücü pümatitaxatüani niuqui cümana pemütavicueisitüarieni 'ecü, 'aquie quiecatarita metetavicueisitüarieni yunaitü.

15 Ne netiusutüacu neticuxatatü, 'Iyari Mütiyupata vahesie pütiuviyaxü tahepaü sutüapai tahesie mütiuviyaxüpaü.

16 Ne nepeye'erie Ti'aitame niuquieya que mainecai, Vani pütiuca'üyacai hacü, xeme püta xepüca'üyarieni 'Iyari Mütiyupatacä.

17 Mericüte, Cacaüyari yaxecüa que mütatiupitüa yuri temüteta'erienicü Ti'aitame Qesusi

Cürisitusie, müpaürita tinivarupitüani müme. Ne quesü netiyüvecai nemitanenanicü Cacaüyari.

18 Hicü 'icü me'u'enieca, cayuvatü meniumacaitüni. 'Aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita müpaü me'utiyuatü, Mericüte Cacaüyari tinivarupitüani müme memücahuriyusixita memütehayevanicü que memüteyuriecäi para tucari memexeianicü.

Que memüteyuyexexeürivacai 'Anutiyuquiyasie

19 Mericüsü müme memüveveiyarietüvecäi 'umieriecu 'Esitevani meneutayeixüani. Meneta'axüani Penisiyasie Sipüresie 'Anutiyuquiyasie. Niuqui mepücatevacuxaxatüvacäi hipame, Huriyusixi xEICÜA.

20 Hipatü müme mecanisipüretaritücaitüni mecanisirenetaritücaitüni. Müme 'Anutiyuquiya me'u'axüaca metenivacuxaxatüvacaitüni Cüriyecusixi niuqui 'aixüa manuyüne Ti'aitame Qesusi hepaüsita.

21 Mücü Ti'aitame yütürücariyacü nivapareviecaitüni. Yuvaücvatü yuri mete'erietü, ta'aurie me'axürieca, Ti'aitamesie meteniviyani.

22 Mericüsü vahepaüsita mepu'enanaxü müme memüyuyexexeürivacäi 'ana Qerusaresie. Verunave menenü'ani 'Anutiyuquiyapai.

23 Nuaca, nieretü 'aixüa quemütiuca'iyaricäi Cacaüyari, caniyutemaviecaitüni. Yunaime nivatuicacaitüni Ti'aitamesie memüteviyanicü ya'ayumiemetücacu va'iyari.

24 Mücü 'uqui 'aixüa pütüyurienecäi, pühünecai 'Iyari Mütiyupatacü, yuri pütü'erieca

vaüca. Yumüiretü yemecü Ti'aitamesie meteniviyacaitüni.

²⁵ Hicü Verunave Tarusupai neyani 'icuvaunetü Sauru. Heitaxeyaca caneivitüni 'Anutiuyuquiyapai.

²⁶ Mana xei viyari mepuyurie memüyuyexexeürivacai vahamatü meyucuxexeürivatü. Yumüireme meteniva'üquitüacaitüni vaücava. 'Anutiuyuquiyasie teyü'üquitüvamete Cürisitiyanusixi mepüte'utaterüvari meri.

²⁷ Mericüsü 'ana menacanexüani texaxatamete Querusaremetari 'Anutiuyuquiyapai.

²⁸ Xevitü 'anucuqueca Hacapu mütitevacai tiniutahecüata 'Iyari müpaü titahecüatüacu quename hacaxa 'ayaniquecai vaücava naisarie teüteri mematitecaisie. Müpaü pütüuyü quepaucua Cürauriyu müti'aitametücai mücü cuiepa.

²⁹ Yuxexütü teyü'üquitüvamete que memüteheixeyacai, meniyuvaüriyacaitüni tixaütü memüte'anunü'anicü memüvaparevienicü yu'ivama Cureyasie memütamacai.

³⁰ Müpaüsü mepüte'uyuri. Meneinü'a va'uquiyarima vahesüa. Verunaveri Saururi menei'üni.

12

Cacuvu 'umieriecu Pecuru que müranutahüiya

¹ Mericüsü 'ana Herurexi müti'aitametücai mücü cuiepa nivarutiviya memüyuyexexeürivacai hipame 'axa vayurienique.

² 'Ixiparacü tiniuta'aíta mümierienicü Cacuvu Vani mü'ivayatücai.

³ Retimaica que mütivanaquecai Huriyusixi, müpaüta 'arique niviya Pecuruta, 'iya semanasie quepaucua 'ixüararipa pa mücuxaxani mecuatü memüte'uhayevaxü.

⁴ Pecuru 'uviyaca nenutahüani. Nivaruhüritüani tamamata heimana 'ataxeime cuyaxi yunanau-catü memi'üviyanicü. Pasicua 'ixüarariyari 'aye'ayu teüteri vahüxie ni'atüarieniquecaitüni Pecuru mümierienicü.

⁵ Mücü ni'üviyariecaitüni casariyanata. Memüyuyexexeürivacai mecatehayevatü nenevieri mepipitüacai Cacaüyari hesiena mieme.

Pecuru que mütiuxünarie casariyanata

⁶ Mericüsü quepaucua Herurexi 'uxa'arieca mi'atüaniquecai Pecuru teüteri vahüxie mümierienicü, mücü tücarisie nicusucaitüni Pecuru yuhutatü cuyaxi naisata me'uti'ucacu, huta tepüayaricü 'acuvietü. Tehüvemete quitenie hüxi meni'üviyacaitüni casariyana.

⁷ Camüsü Ti'aitame niuquieya tuayame mana niutiqueni. Quitapai pucumerücaxü. Serietana heicuvaca Pecuru nenutahütüani müpaü 'utaitü, Quenanucuquexi xeiya. Tepüa panacaxüri mamayasie puxünixü.

⁸ Niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Quena'ahüa, 'acacaisie queneuquexi. Müpaü pütüuyuri. 'Arique müpaü tinitahüave, 'Aücari quenivacuquema quenenanuveiya.

⁹ 'Anuyeyaca neiveiya. 'Asipücatimaicai muyuritücai que mütiyurienecai niuqui tuayame. Heinüsi püta pü'eriecai.

10 Me'anuyenexüaca xeime yuhutame tehüvemete va'aurie, tepüa 'itupariyarisie meniu'axüani quiecarisie muyenena. 'Itupari yücümana natenire vahesie mieme. Mana me'anuyenexüaca xeime cayesie menanuyenexüani. Yapaucua neyani hesüana niuqui tuayame.

11 Hicü Pecuru tiyumaica müpaü niutayüni, Hicürixüa nepütimate yuricü Ti'aitame meiyenü'a yuniuqui tuayame. Herurexi nesi'uviyacu pünesi'uxünaxü, Huriyusixi teüteriyari que memünetexeyacucai nai pünesi'uxünaxü.

12 Mericüsü yatiumaica mana ninuani Vani Maricuxi mütitevacai varusieya quie, Mariya mütitevacai varusieya. Muva meniyuxeüriecaitüni yumüiretü meyunenevietü.

13 'Itupari vari neyütüani. 'Üimari püvayetüa Xute mütitevacai heu'enaque.

14 Tinetimani Pecuru müniuquieyatücaicü, peru cacatineuyepieni müyutemaviecaicü. Masi 'unausarümetü quita tinivarutahecüatüani Pecuru quitenie mutivecaicü.

15 Müme müpaü metenitahüave, Tietü peca'amaica. Mücüsü, Xüari mücü pühücü 'utaitü, müpaü tinivacühüavecaitüni masi. Müme müpaü meniutiyuani, Niuquieya tuayame pühücü.

16 Pecuru mana puyuhayevacai heyütivatü. Meteheyepieca menixieya, menihüxiyacaitüni.

17 Yumamacü nivaru'inüaritüani cayuvatü memütamarecü, tinivarutahecüatüani Ti'aitame que mütivayevitü casariyanata. Müpaü tinivarutahüave, Yaxequetenivarutahecüatüa Cacuvu ta'ivamarixita. 'Anuyeyaca xaüsie neyani.

18 Mericüsü 'ucatarecu cuyaxi yemecü
meniyuxamurietüvecaitüni queri tiuyunixü
Pecuru me'utiyuatü.

19 Herurexi heicuvauca pücaheitaxei.
'Ayumieme nivaruta'ivaviya tehüvemete,
tini'aitacaitüni memücüi'ivacü. Hicü
Herurexi Cureya heyeyaca yapäumexa tucari
neyuriecaitüni Sesareyasie.

Herurexi que mütiumü

20 Mericüsü Herurexi püvaxeümacai Tirutari
Sirunitari. Müme 'axeicüa meniu'axüani hesüana,
me'itihamicutaca que mü'ane cuiepa ti'aitame
quita mühüritüariecai Purasitütütü. 'Aixüa
memüteyuxeiyanicü menitavavirieni, vacuiepa
quiecatari memeyehüacaicü 'icuai mematücünicü
ti'aitame cuieyarisie timieme.

21 Xeime tucarisie Herurexi ti'aitame 'ixuriqui-
yari 'anacatütü, ti'aitame 'uvenieyasie 'acaitü,
tinivacuxaxatüvacaitüni.

22 Teüteri müpaü meniutihivacaitüni, Tevi
püca'utaine, Cacaüyari püta putaine.

23 Ti'aitame niuquieya tuayame yapaucua ni-
vani 'aixüa müca'utainecaicü Cacaüyari hepaüsita.
Cuisietü niümüni.

24 Mericüsü Ti'aitame niuquieya naisarie
pü'enieriecai niutimüire.

25 Verunave Saurumatü Querusareme
me'ayenexüaca yu'utüma meniucunuaxüani
'aye'acu vahüritüarica. Meneivitüni Vani Maricuxi
mütitevacai.

13

Verunave Saurumatü heiva que memütehecü metecuxatatü

¹ Mericüsü memüyuyexexeürivacai 'Anu-tiyuquiyasie hipatü mecatenixaxatametetücaitüni meteni'üquitametetücaitüni Verunave, Simuni Ni-queri mütitevacai, Rusiyu Sirenetanaca, Manaheni ti'aitame Herureximatü memutivaverixü, Sauru.

² Müme Ti'aitame 'uximayasicaya yameteyuriecacu meyuhaquiecacu, müpäü niutayüni 'Iyari Mütiyupata, Nehesie mieme xequenivarupata Verunave Saurumame 'ipäu memüte'uximayacacü que nemütivatahüave.

³ Me'uyuhaquieca meyutanenevieca vaheima me'utimeca memühüritüariecaicü, menivarutatu-ani.

Nü'arisixi que memütecuxatacai Sipüresie

⁴ Mericüsü 'Iyari Mütiyupata nivarenü'ani. Sereusiyasie menecüne. Mana naviyasie menecüne Sipürepai.

⁵ Saramina me'u'axüaca metenihecüatacaitüni Cacaüyari niuquieya Huriyusixi vatuquiteta. Vani püvatupiritücai.

⁶ Cuie hapa müyema 'amacuyevasio meniuyecüne Papuxipai. Mana meneitaxeiya xeime Huriyu mütiyuquevayametücai, ti'itavatü mütixaxatametücai, Paruquesusi mutitevacai.

⁷ Mücü necateitüni que mü'ane cuiepa mühüritüariecaisüa, Seruquiyu Pauru mütitevacaisüa mütimaivecaisüa. 'Iya nivaruta'inieni Verunave Sauru. Ni'eniemücücaitüni Cacaüyari niuquieya.

8 Vahepaüsita ni'uxiva'acaitüni mücü tiyuquevayame 'Erimasi mütitevacai Cüriyecusixi vaniuquicü. Nicunuitüamücücaitüni que mü'ane cuiepa mühüritüariecai yuri mücatita'erienicü.

9 Saurutütü, Papuru mütitevata, hünetü 'Iyari Mütiyupatacü, 'ixeyatü,

10 müpaü niutayüni, Cari 'ecü pepühüne naime 'irümaricü nai 'axa müti'anecü. Cauyumarie pepünu'aya, pepica'una nai mütiheiserie, pepücatihayeva 'ecü pe'itunatü Ti'aitame huyeya müxexeuravi.

11 Camüsü Ti'aitame pümasinenani yumamacü. Pe'acüpetü peca'ixeyavetü tau penayeimücü yapaümexa. Yapaucua pucucutuxaxüa pu'iyüri. Cumenetü xeime nicuvaunecaitüni menuhanacü mamayasie tiviereme.

12 'Iya cuiepa mühüritüariecai 'uniereca que mütiuyü yuri tiniuta'erieni. Pühüxiyacai Ti'aitame 'üquisicaya hepaüsita.

Papuru Verunavematü que memütecuxatacai Anutiyuquiyasie Pisiriya cuieyarisie

13 Mericüsü Papuxisie menecüne müme Papurumatü memu'uvacai. Perüque meniu'axüani Pamüpiriya cuieyarisie. Vani mana nanayeyani vahesie. Ta'aurie 'aveca Querusareme neyani.

14 Mümesü me'anucüneca Perüque, meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie Pisiriya cuieyarisie. Meheuta-haxüaca Huriyusixi vatuquita 'uxiyya tucarisie mana menatecaitüni.

15 'Utiterüvariecu 'inüari xapayari texaxatamete vaxapayari, tuqui vava'üte niuqui menenü'ani

vahesüa müpaü me'utiyuatü, Ta'ivama xüca ni-
uqui xehexeyani xemüvatuicanicü teüteri, yaxe-
queteneutaxata.

16 Papuru 'anucuqueca yumamacü
varu'inüaritüaca müpaü niutayüni,

Neuxei 'Ixaherisixi, xemeta Cacaüyari
xemüteheuyehüviri, xequene'enanaca.

17 'Icü 'Ixaherisixi teüteriyari vacacaüyari
nivananuyeteüxü tatevarima. Teüteri
vahesie mieme 'aixüa pütiuyuri quepauca
memücu'uvametetücai 'Equipitu cuieyarisie.
Yütürücariyacü nivarayevitüni muva.

18 Huta teviyari viyari yacütütü tinivamicua-
caitüni macumavesie me'u'uvacacu.

19 Varuca'unaxüaca 'atahutame nuivarite
Canani cuieyarisie mana nivarupitüani vacuie
vahesie mütinaquenicü.

20 'Arique nauca sienituyari heimana huta
teviyari heimana tamamata viyari yacütütü
'isücate nivapitüacaitüni, 'ariqueta Samueri
pütixaxatametücai.

21 Mericüsü 'ana menitavavirieni cuiepa
ti'aitame. Cacaüyari nivarupitüani Sauru Sixi
nu'aya Venicamini nuivarieyasie mieme. Huta
teviyari viyari 'anucayacu

22 Cacaüyari nipata. Nicayeni Raviri, cuiepa
ti'aitame mayanicü vahesie mieme. Müpaü
tinitahecüata hepaüsitana, Ne nenitaxeiya
Raviri Quisahi nu'aya, 'uquitüme ne'iyaripaü
yaticamieme. Naime que münetaque
yatiniyuriemücü.

23 'Iyasie memüyecü xevitü, Cacaüyari que
maineipaü 'Ixaherisixi vavicueisitüvame

payeitüa Quesusi.

24 Meripai canuavecacu cuxi мүcü, Vani tinivahecüatüacaitüni yunaime 'Ixaherisixi teüteriyari memüca'üyarienicü metehayevatü que memüteyuriecäi.

25 Yu'uximayasica nüximetü Vani, müpäü niutainecaitüni, Que xetecu'eriva ne nemühücü. Nesü nepücahücü. Camü xevitü ne'utüma 'upamie. Nesü 'aixüa nepücatiuca'iyari nehésie müтинаquenicü ni cacäiya nemixünirienicü nemiparevienicü.

26 Neuxei 'ivamarixi, 'Aurahami xemüxiüyarimama, xeme Cacaüyari xeteheuyehüvirietü xemu'uva, xehésie mieme peyenü'ari 'icü niuqui que xemütetavicueisitüarieni manuyüne.

27 Querusareme memütama va'uquiyarimata mepücaheitima Quesusi, mepücaheitima texaxatamete vaniuqui 'uxipiya tucarisie mütiutiterüvarüva, masi mepeye'atüa мүcü niuqui me'enutahüatü.

28 Sepa tixaü memücate'utaxei me'imienique, menitavavirieni Piratu мүmierienicü.

29 Mete'aye'atüaca naime hepäüsitana mütiuti'utüarie, mehecaxünaca cüyesie, teuquiyapa meneitateni.

30 Cacaüyari püta müquite vasata nenucu-quetüani.

31 Müixa tucari мүme hamatüana memeu-tiyunixü Querusaremepaitü Carereyasie meheyecüneca, мүme mecanixeyacaitüni. Müme memunenierixü metenivahecüatüaca teüteri hicü cuxi.

32 Tameta tepütexetaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne, quename 'ipaü tiuyü que müttivarutahüavixü tatevarima manuyüne.

33 Cacaüyari 'enucuquetüaca Quesusi müpaü püreye'atüa tame temüvatüriyama tahesie mieme. Müpaüta hutarieca mieme cuicari Cuicari Xapayarisie müpaü paine, 'Ecüsü pecaninenivetüni, hicü nepümasi'utinuivitüa.

34 Müpaü paineta quename 'enucuquetüayu müquite vasata, hasuacuari tavari catapünequecai müpaü 'utaitü, Ne yaneticamietü netinix-epitüamücü tita nemütiuta'aitaxü Raviri hepaüsita.

35 'Ayumieme xeime cuicarisie müpaü paineta, Que mü'ane pemipataxü 'ahesie mieme, mücü pepücapitüani mütapü necü.

36 Mericüsü Raviri yutucarisie miemete varuparevieca, Cacaüyari que mütiyücühüavecai, müpaü tineucuni Raviri. Yutevarima vahesüa neyani. Xüari putapünixü.

37 Mücü masi que mü'ane Cacaüyari menucu-quetüa, mücüri pücapünical.

38 'Ayumieme yaxequetenemaica xeme ne'ivama, müpaü tepütexehecüatüa, tita 'axa xemüteyurie xemüteheuyehüviyarieni 'iya yamütiuyuricü. Naime cümana xemücaüyüvavecai heiserie xemüpitüarienicü Muisexi 'inüarieya niuquiyaricü,

39 mücüsie meteviyatü yunaitü yuri memüte'erie heiserie mecanipitüarieca.

40 Yumarima 'aixüa 'asixe'itüarienicü texaxatamete vaxapayarisie que maine,

41 Neuxei tave'eriecate,
Xequene'iyarixieca xequenecui'ini.

Que nemütiyurieni ne mexi xe'u'uva,

Yuri xepücate'erieca sepa xevitü
mütixe'utaxatüanique.

⁴² Mericüsü me'ayenexüaca Huriyusixi
vatuquita, müme menivarutavavirieni 'icü niuqui
memütēcuxatanicü tavari 'uxipiya tucarisie.

⁴³ Tuquipa mehecünecu yumüretü Huriyusixi
menivaranucuveiya Papuru Verunavemame,
hipatüta Cacaüyari me'ayexeyatü Huriyusixi
memayuyeitüa vahamatü. Müme metenivacuxax-
atüvacaitüni menivatuicacaitüni memüyuhayevacü
tavari memüçayupatacü Cacaüyari 'aixüa
tiuca'iyaricacu vahesie mieme.

⁴⁴ Hicü tavari 'uxipiya tucarisie 'esivatücacu
yunaitü quiecatari meniyucuxeürieni
memi'enienicü Cacaüyari niuquieya.

⁴⁵ Huriyusixi mevaruxeiyaca müme
memüyucuxeüri, meniuye'uxiva'ani. Meneuniuni
Papuru niuquieya hepaüsita 'axa metēcuxatatü.

⁴⁶ Papuru Verunave mecammatü müpaü
meniutiyuani, Püreuyevēcai temütēxetaxatüanicü
xeme Cacaüyari niuquieya meri. Xeme
xepixani'eri, xecaniyuhēcütani 'aixüa
xemücate'u'iyari xehesie mütinaquenicü tucari
müçaxüve. 'Ayumiemerücü ta'aurie tepaxüri,
nuivarite tenivatahüavicuni.

⁴⁷ Müpaü pütatiuta'aitüa Ti'aitame müpaü 'utaitü,
Ne hecuarivivame nepümasi'ucaye nuivarite vahe-
sie mieme

Pemüvatavicueisitüanicü naisari cuie manuniere-
pai.

48 Hicü nuivarite me'i'enieca
meniyutemamaviecaitäni. 'Aixüa meni-
tiyuanecaitüni Cacaüyari niuquieya hepaüsita.
Yunaitü tucari mücaxüve memupitüarieniquecai
yuri meteniuta'erieni.

49 Mücü cuiepa naisarie pü'enieriecai Ti'aitame
niuquieya.

50 Huriyusixi mepüvarutaxamuri 'ucari
memütehaxeyiacai memümarivacai, quiecatari
va'uquiyarimata, memüvaruveiyanicü Papuru
Verunave. Menivaranuyenü'ani yucuiépa.

51 Müme meneicasixüani tumuanari yü'ücatesie
'inüari meyurietü vahepaüsita. 'Icuniyu
meneta'axüani.

52 Teyü'üquitüvamete vaücava
meniyutemamaviecaitäni, 'Iyari Mütiyupatacü
mecanihüpünecaitäni.

14

*Papuru Verunavematü que memüte'uyuri 'Icu-
niyusie*

1 Mericüsü 'Icuniyusie meyuteütatü
meneutahaxüani Huriyusixi vatuquita.
Metenicuxatacaitäni, 'ayumieme yuri
meteniuta'erieni Huriyusixi Cüriyecusitüxita
yumüiretü.

2 Huriyusixi yuri memücate'eriecai
mepüvarucunuitüa mepüvahaxüatüacai müme
memücahuriyusixitücai ta'ivama vahepaüsita.

3 Müme masi müixa 'amepütitecai mecamaamatü
Ti'aitamesüa memümiemetetücaicü. 'Iya
tinihecüatacaitäni niuqui 'aixüa que mütiuca'iyari

manuyüne hepaüsita. Püvarupitüaxüa yumamacü 'inüari mamarivaveme memüteyurienicü.

⁴ Hicü quiecatari hixüata mepüyusanaxü. Hipatü Huriyusixi vahesie meteniviyacaitüni, hipatüta nü'arisixi vahesie meteviyacai.

⁵ Müme memücahuriyusixitücai Huriyusixi vahamatü va'uquiyarima vahamatü menisütüani 'axa mevayuricutü mevatuaxicutü.

⁶ Nü'arisixi yamepütehetima, mepüyuta'unaxüa quiecaritesie Risitürasie Rerüvesie mana hurava Ricahuniya cuieyarisie.

⁷ Muva mepe'uvacai metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne.

Papuru que mütiutuaxi Risitürasie

⁸ Mericüsü 'uqui Risitürasie pecatei müyutexiecai yü'ücatecü, hurietü mutinuivaxü hasuacua müca'uyeicacai.

⁹ Mücü ni'eniecaitüni Papuru ticuxatame. 'Iya 'ixeiyatü, yatimaitü yuri müti'eriecaicü mütavicueisitüarienicü,

¹⁰ carima müpaü tinitahüave, Qenanucuquexi, 'a'ücate queneutixusera. Niutisuna, cuyeicatü nayani.

¹¹ Teüteri me'ixeiyaca Papuru que mütiuyuri, me'utihivatü Ricahuniyatari vaniuquicü, müpaü meniutiyuani, Cacaüyarixi tahesüa mepacanexüa teüteri vahepaü meteyuxexeiyatü.

¹² Verunave meputaterüvaxü Cupiteri, Papuru mete'utaterüvaxü Mericuriyu mücü niuqui mecutuacü masi.

13 Cupiteri tuquieya quiecarì 'aurie manuve, mara'acameya niva'atüani turusixi va'avate xuturiyatücaime quiteniesie. Teüteri vahamatü, 'iya mavari nivacui'iriemücücaitüni.

14 Me'u'enanaca nü'arisixi Verunave Papuru, yu'ixuriqui metisanatü me'unaxaximetü meniu'axüani teüteri vahesüa me'utihivatü

15 müpaü me'utiyuatü, Xeme 'acu titayari müpaü xeteyurie. Tame xehepaü tecaniteüteritüni, xehepaü teteniu'iyarini. Tepütexetaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne ta'aurie xemaxürienicü, xetehayevame 'icü yacü xemüyüa, Cacaüyari mayeyurisie xemüteviyanicü püta. Mücü muyuavi cuie haramara putivevi, naime vahesie mütiyeyeica tiutivevi.

16 Xeteüterima quepaucua memaniticüpai nivapitüacaitüni yunaima nuivarite yuhuyeta memeu'uvanicü.

17 Siepüre pücauyahayevacai caheixeyatü que mü'ane mitahecüataque. 'Aixüa tiniyurienecaitüni, taheima mieme viyeri pütasipitüacai, 'icuxi mutixuxuavere pütasipitüacai. Xe'iyarisie putihüniyaxü xemütecuacacü xemüyutemamaviecacü.

18 Müpaü me'utiyuaca haveri mieme xeicüa menivarucunuitüani teüteri mavari memücavacui'irienicü.

19 Mericüsü Huriyusixi mana meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie 'Icuniyusie meheyecüneca. Menivarucunuitüani teüteri. Menitituaxixüani Papuru. Meneihana quiecarì tesie müquime me'eritü.

20 Teyü'üquitüvamete mehaquetücünecu 'auriena, nanucuqueni. Quiecarìsie neutahani.

'Uxa'arieca Rerüve petüa Verunavematü.

21 Mana niuqui 'aixüa manuyüne metenivacuxaxatüvacaitüni quiecatari, yuvaücavame meteniva'üquitüacaitüni. 'Arique ta'aurie menaxürieni, Risitürasie 'Icuniyusie 'Anutiyuquiyasie meniuyecüne.

22 Teyü'üquitüvamete va'iyari meniutuicaxüani metevacuxaxatüvatü para yuri mete'erietü memüyuhayevacü, müpaü me'utiyuatü que müreuyevese vaüca te'u'uximatüarieme temeutahaxüani Cacaüyari müra'aitasie.

23 Naisarie memüyutixexeürivacai va'uquiyarima menivaranucayasa. Meyutanenevieca me'uyuhaquieca mepihüritüa Ti'aitame müme yuri memüte'uta'erie hesiena vahepaüsita.

Que memüteheta'axüa 'Anutiyuquiyasie Siriya cuieyarisie

24 Hicü Pisiriya cuieyarisie mepuyecü. Pamüpiriya cuieyarisie meniu'axüani.

25 Perüquesie niuqui mete'utixataca meniucayune Hatareyasie.

26 Mana naviyasie menecüne 'Anutiyuquiyasiepai haque memetatuiya Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyarinicü vahesie mieme, memüte'uximayacacü que memüteheye'atüa.

27 Me'u'axüaca menivarucuxeürieni memüyuyexexeürivacai. Metenivacuxaxatüvacaitüni quepaümeme mütiyuriencai Cacaüyari vahamatü 'uyeicatü, müpaüta que müreteni yuri memüteta'erienicü nuivarite.

28 Müixa meniyuhayeva teyü'üquitüvamete vahesüa.

15

Querusaremesie que memüte'uyu'eni

¹ Mericüsü hipatü Cureya meheycüneca meteniva'üquitüacaitüni ta'ivama müpaü me'utiyuatü, Xeme xüca xitequiyacü xeca'inüaritüarieni que maine Muisexi yeiyarieya, xepücayüvave xemütavicueisitüarienicü.

² Papuru Verunave yemecü meniniuquixiecaitüni niuqui metexüatüacai müiremecü vahepaüsita. 'Aixüa meniyurieni Papuru Verunavematü hipatü müme me'üaritü Querusareme memanuticü necü nü'arisixi vahesüa 'uquiravesixi vahesüa 'icü niuqui hepaüsita.

³ Mana memüyuyexexeürivacai mepüvarenü'a. Penisiyasie Samariyasie mepuyecü metecuxatatü nuivarite vahepaüsita quename ta'aurie me'axürie me'utiyuatü. Yunaima ta'ivamarixi mepüvatemavieriyacai yemecü.

⁴ Meheta'axüacu Querusareme, müme memüyuyexexeürivacai nü'arisixi 'uquiravesixi yunaitü menivarutanaqui'erieni. Metenitahecüatani naima que mütiyuriencai Cacaüyari vahamatü 'uyeicatü.

⁵ Mericüsü hipatü Pareseusixi vahepaü memütecü'erivacai mecananucu'uni müpaü me'utiyuatü, Peuyevese temüvata'aitüani memü'inüaritüarienicü xitequiyacü, Muisexi 'inüari niuquiyarisie yamemütecahunicü reuyevese.

⁶ Hicü meniyucuxeürieni nü'arisixi 'uquiravesixi yametehtimanique 'icü niuqui hepaüsita.

7 Vaüca niuqui mexüatüacacu, Pecuru 'anucuqueca müpaü tinivarutahüave,

Neuxei 'ivamarixi, xeme müpaü xepütemate, Cacaüyari meripaitü pünesi'anuyexei xesata, müme memücahuriyusixi memi'enienicü niuqui 'aixüa manuyüne ne ne'utaniucacacu, mücücü memütavicueisitüarienicü.

8 Cacaüyari ta'iyari mümate tinivarutahecüatüani vapitüatü 'Iyari Mütiyupata tahepaü.

9 Yücü pücatatiuxei müme tame. Yuri mete'uta'eriecu nivaru'itirieni va'iyari.

10 Hicü camüsüari, titayari xete'i'isipatüve Cacaüyari, titayari yuyeyari xetevaranuyetequirie teyü'üquitüvamate puixisixi vahepaü. Tatevarima tameta tepütatexiecai temenuyetenicü.

11 Masi Ti'aitame Qesusi 'aixüa mütiuca'iyaricü yuri tepüte'erie quename tetavicueisitüarieni tame vahepaü.

12 Mericüsü yunaitü cayuvatü meputamarixü, mepüvaru'enie Verunave Papuru metehecüatame 'inüari mamarivaveme que mütiyurienecai Cacaüyari memücahuriyusixi vasata müme metecuxatacacu.

13 Cayuvatü mehexeiyacacu müpaü tinivaruta'eiya Cacuvu, Ne'ivamarixi xequenene'enieca.

14 Simuni tiniutahecüata Cacaüyari meripai que mütiyuvaüri menyexeyacü xei nuivariyari nuivarite vasata hesüana memümiemetetünicü.

15 Yaxeicüa paine texaxatamete vaniuqui, müpaü que müre'utüariepaü,

16 'Arique ta'aurie nepaveni.

Raviri quiya nepütavevieni mü'unicai.

Cüyexiyari mana meutihe nai nepanucu'uitüani.
Nepiseiriya.

17 'Ayumieme teüteri memüyuhayeva menicuvau-
cuni Ti'aitame

Yunaitü nuivarite vahesie mieme
nemücühüavarüva

Neteüterima memüteteteva

18 Müpäü paine Ti'aitame masiücüme meyeitüa
'icü matüaripai.

19 'Ayumieme ne 'ipäu nepüticu'eriva,
tepücava'uximatüaca müme memücahuriyusixi
ta'aurie memaxürie Cacaüyarisie memüteviya.

20 Xapacü tepüvata'aitüani xeicüa
memüyucuerivayuriecacü tita mütisevixima
tetexi vahesie mütimiemecü, mücü hepaüsita,
memücavacumaüvanicü que mü'ane mücayü'üya
müca'yücüna, memüyucuerivayuriecacü 'ucaviy-
acame vaiyarieya hepaüsita xuriya hepaüsita
memüca'icuanicü.

21 'Iya Muisexi meripaitü hicüque püvarexeiya
müme memitahecüata quiecari mucumanesie
vatuquiteta yamemüte'ititerüva 'uxi'piya tucarisie.

22 Mericüsü nü'arisixi 'uquiravesixi
vahamatü yunaitü memüyuyexexeürivacai
vahamatü 'aixüa 'aneme meni'eriecaitüni
yusata memüvaranuyexeyacü 'uquisi,
memüvaranunü'anicü 'Anuti'yuquiyapai Papuru
Verunave vahamame. Menivaranuyexeyiya Cura
Varüsavaxi mütitevacai, Siraxi meta. Müme 'uquisi
mepüte'aitametetücai yu'ivama vasata.

23 'Ipäü meteniu'utüani memenuhurienicü
xapa, Nü'arisixi 'uquiravesixi 'ivamarixi
tecanixe'vaüritüaca ta'ivamarixi 'Anuti'yuquiyasie
Siriyasie Sirisiyasie xemümiemete xemünüivarite.

24 Tepu'enana quename hipatü tahesüa miemete mexexamurietüvecai yuniuquicü xe'iyari meyuitüatüvetü mexe'aitüatü xemüyu'inüaritüanicü xitequiyacü, 'inüari niuquiyarisie yaxemütecahunicü. Tame tepücateva'aitüa.

25 Mericüte, 'axeicüa te'uta'enieca 'aixüa 'aneme teni'eriecaitüni temüvaranuyeteüxücü 'uqisi temüvaranunü'anicü xehesüa Verunave Papuru temüvanaqui'eri vahamame.

26 Müme yutucari meniyetuacaitüni Qesusi Cürisitu Tati'aitüvamesüa memümiemetecü.

27 'Ayumiemerü tepüvarenü'a Cura Siraxita. Müme yuniuquicü yaxecüa mepütexehécüatüani.

28 'Aixüa 'anemeta tepü'eriecai tameri, 'Iyari Mütiyupata, haheteme temücaxeti'icatüanicü, 'icü xecüa que müreuyevese,

29 xemüca'icuacacü tita tetexi memütexatüarie, xuriya, que mü'ane mücaviyacame vaiyarieya, xemücavacumaüvanicü que mü'ane mücaxe'üya mücaxecüna. Xüca mücü xeca'umayüani, 'aixüa xepüyüaca. Müpaü xecüa cani'aneni.

30 Mericüsü müme memeyenü'ari meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie. Mevarucuxeüriea yunaime meniyetüani xapa.

31 Me'itaterüvaca mecaniyutemamaviecaitüni 'ivamarixi memütuicariecaicü.

32 Cura Siraxi memütexaxatametetücaicü, vaüca metecuxatatü menivatuicacaitüni yu'ivama, menivaseiriyacaitüni.

33 Yapaümexa tucari me'uyurieca, yu'ivama vahesüa menecüne 'aixüa metevaxeyatü. Müme memüvareyenü'a vahesüa meniu'axüani.

³⁴ Siraxisietü 'aixüa tini'eriecaitüni mana muyuhayevacü.

³⁵ Papuru Verunavematü mana meniyuhayevani 'Anutiyuquiyasie mete'üquitatü Ti'aitame niuquieya, metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne hipame yumüireme vahamatü.

Papuru 'icu'eirieca Verunave que müretüa hutarieca ticuxatatü

³⁶ Mericüsü yapaümexa tucari 'anucayacu, Papuru müpaü tinitahüave Verunave, Cümüsüari hutarieca tepüyehu, ta'ivama tepüva'ivatayu naime quiecaritesie haque temütecuxatacai Ti'aitame niuquieya, parasü que metecahu.

³⁷ Verunave nivitümücücaitüni Vani Maricuxi müтитеvacai.

³⁸ Papururi müpaü tinicu'erivacaitüni, 'aixüa püca'anecai memenuvitünicü que mü'ane müvarecu'eirie Pamüpiriyasie, vahamatü mücahetüa müti'uximayacacü.

³⁹ 'Ayumieme mepuyeha'a, mepeutayeixüa. Verunave Maricuxi havitütü naviyasie petüa Sipürepai.

⁴⁰ Papururi 'enuyexeyaca Siraxi caneyani. Ta'ivama menihüritüani Ti'aitame 'aixüa mütiuca'iyarinicü müme vahepaüsita.

⁴¹ Siriyasie Sirisiyasie puyetüa vatuicatü müme memüytixexeürivacai.

16

Timuteu que mütivatütacai Papuru Siraxi

¹ Mericüsü Rerüve Risitüra caneta'ani. Mana pecatei tiyü'üquitüvame Timuteu

titevatü. Varusieya Huriyu yuri müti'eriecai nihücütücaitüni, quemasieya Cüriyecu tihücütücai.

² 'Ivamarixi Risitüratari 'Icuniyutari menihecüatacaitüni.

³ Papuru pita'ini hamatüana müyemiecü. Ni'inüaritüani 'ixitetü Huriyusixi teüteriyari vayeyari que maine, Huriyusixi muva memütamacai vacü, yunaitü memimaicaicü quemasieya mücüriyecutücaicü.

⁴ Mecu'uvatü quiecaritiesie meni-vahüritüacaitüni yamemütecahunicü 'aisicasie que memüte'aitacai nü'arisixi 'uquiravesixi Querusaremetari.

⁵ Memüyutixexeürivacai menituicariecaitüni yuri mete'erietü. Tucaricü que memüyupaümecai metenimüriyacaitüni.

Papuru heinüsita que mütixei Maseruniyatanaca

⁶ Mericüsü Püriquiyasie Carasiya cuieyarisie meniuyecüne. 'Iyari Mütiyupata püvanenacai 'Asiyasie memücatecuxatanicü niuqui.

⁷ Misiya cuieyari tesita me'u'axüaca Vitiniyasie meneuyeyunquecaitüni. Qesusi 'Iyarieya yapücativarupitüa.

⁸ Misiya cuieyari tesita me'uyenexüaca mana meneucacüne Türühasipai.

⁹ Yüvicüta heinüsita Papuru nixeiya 'uqui Maseruniyatanaca muva 'utiveme yativavirietü müpaü 'utaitü, Quenanaye'a 'anataüye Maseruniyapai, quetaneparevieca.

¹⁰ Yuheinüsita 'ixeyacu cuitü tepicuvau que temüte'anucünecü 'anutaüye Maseruniyapai

müpaü tete'umaica Cacaüyari mütasi'uta'inie temütevaretaxatüanicü niuqui 'aixüa manuyüne.

Que memüte'anutaxüriya Piripusie

11 Mericüsü Türuhasi tehecüneca heiseriemecü tecaneta'axüani Samutürasiasie, 'uxa'arieca Quiecarì Mühecuasiepai teneta'axüani,

12 'arique Piripusiepai. Mücü quiecarì 'amüyeva nihücütücaitüni 'esimüyeyeu hesiena mütiviya Maseruniya cuieyarisie. Xumatari canivacuruniyatücaitüni. Yapaümexa tucari teniuyurieni 'iya quiecarisie.

13 'Uxipiya tucarisie tepanuyenexüa quiecarì tesie. Mana hatüa tesita mürayutinenevitüre 'uveme teni'eriecaitüni. Mana tetiyaxeca tenivarutaxatüani 'ucari mana memüyuxeürìe.

14 Xevitü 'uca Ririya mütitevacai purupura 'ixuriquiyari mutuacai Tiyatira quiecarisie mieme meyexeiycacai Cacaüyari, mücü pütasi'u'enie. Ti'aitame nivatìyepieni 'iyarieya mi'enienicü Papuru que mainecai.

15 Mücü puca'üyarìe, quìena quiecatarita. Hicü cataniuta'inieni müpaü 'utaitü, Xeme Ti'aitamesie yaneticamieme xüca xenesi'erieca, nequie xequeneu'axüaca, mana xequenetiteni. Müpaü 'utaitü vaürìyarica cataniupitüani.

16 Mericüsü mürayutinenevitüre tehecünecu, 'üimari vaürìyarica müti'uximayacai catananucunaque. Xevitü cacaüyari pinücai mütimaicai que mütìyüniqecai 'arique. Mücü ticuxatatü que mütìyüniqecai vaüca pütì'ivacai yucusiyarima vahesie mieme.

17 Mücü pütasi'uveyacai Papuru tameta. Putahivacai müpaü 'utaitü, Cacaüyari taheima macavesie mieme mepüte'uximaya 'icü 'uquisi. Mepütexetahecüasitüani huye xemütavicueisitüarienicü.

18 Müpaü tiniyurienecaitüni müixa tucari. Hicü puti'uxixü Papuru. Ta'aurie 'aveca müpaü tinitahüave 'iya cacaüyari, Qesusi Cürisitusüa nemümiemecü nepümasita'aitüani, queneuxüna.

19 Cuitü nixüna. Cusiyarimama me'uneniereca que müretüa cümana memüte'ivaniquecai, mepüvarutivi Papuru Siraxi. Quiecarari hixüapa mepüvarehapa haque va'uquiyarima memacatei.

20 Mevarevitüca püraheturisixi memü'isücatetücai vahesüa, müpaü meniutiyuani, 'Icü teüteri mepüvaxamurietüve tahesüa quiecatari. Mecanihuriyusixitüni.

21 Mepihécüata tutuyari tame Xu-matari temücatauniva temitanaqui'erieni yatemüteyurienicü.

22 Yunaitü meniyucuxeürieni vahepaüsita. 'Isücate va'ixuriqui menivaranutihünirixüani. Meteniuta'aita memütiveiyanicü cüyecü.

23 Mevarutivaca vaüca, menivaranu-taxürieni casariyanata. Menihüritüani 'aixüa mütiva'üviyanicü tihüveme.

24 Mücü 'aisica 'utanaqui'erieca nivaranu-taxürieni mutapurupai. Neiye'uitüani va'ücate tiyüxürüvamesie.

25 Mericüsü tucari hixüapa yacütütü Papuru Siraximatü meyunenevietü meninüavacaitüni Cacaüyari. Vahamatü memanutaxüriyacai meniva'eniecaitüni.

26 Yapaucua cuie carima niutayuani, casariyanatüa mieme tiutayua. Naitü quiteniete püreutenirixüa. Yunaima vatepüate canacaxürieni vamamasie va'ücatesie.

27 Anutaniereca tihüveme, 'ixeyaca casariyana quitenie hatetenime, yucusira nivatihana yu-mienique, memanutaxüriyacai meyuta'unaxüame 'erietü.

28 Papuru carima nitahivieni, Penücahürixüa peti'acuinitüani rehüavetü, Tame tanaitü 'uva tecanayeteni haitü.

29 Ita'aitüaca tai, 'utayüyüacatü, quita neuta-suna. Pucave Papuru Siraxi vahetüa.

30 Tacua varanuyevitüca müpäü niutayüni, Neuxei, tita reuyevese yanemütiyurienicü nemütavicueisitüarienicü.

31 Müme müpäü meniutiyuani, Yuri quetineuta'eri Ti'aitame Quesusisie, mücücü pecanitavicueisitüariemücü 'ecüri, 'aquie quiecatarita.

32 Metenivacuxaxatüvacaitüni Cacaüyari niuquieya 'iya, yunaima quitana memüye'uvacai hamatüana.

33 Mücü nivarevitüni cuitü yüvicüta, nivarahauxixüani memaveiyatücateisie. Yareutevitü mepuca'üyarie 'iya, yunaitü hesüana miemete 'axeicüa.

34 Yuquie varevitüca mexasie 'atinapini, yu-naitü yuri mete'uta'erieca Cacaüyarisie 'axeicüa meniutemamaviecaitüni.

35 Hicü 'ucatarecu 'isücate yutupirisixi meni-varenü'ani müpäü me'utiyuatü, Quenivarutixüna mücü teüteri.

36 Tihüveme nitahecüatüani Papuru 'icü niuqui hepaüsita, müpaü 'utaitü, 'Isücate niuqui meneyenü'ani xemütixünarienicü. Hicüsüari xe'ayecüneme xequenehu xeca'uximatüarietü.

37 Papuru müpaü tinivarutahüave, Müme mepütasi'utiva yunaima vahüxie sepa 'isücame havai pücatatahüave, sepa temüxumanusixi. Mepütasi'anutaxüri. Caucasü hicü metasi'anuyenü'ani 'avie. Tixaütütüri, 'uva meque'u'axüani, mümetütü meque-tasi'anuyevitüni.

38 Tupirisixi metenivarutahecüatüani 'isücate que mütiuyü. Quepaucua memu'enana quename Xumanusixi mehümetücai, mepümamacai.

39 Me'u'axüaca menivanütüacucaitüni, mevaranuyevitüca menivarutavavirieni memüyehücü 'iya quiecarisie.

40 Hicü casariyanata me'ayenexüaca Ririyasüa meniu'axüani. Mevaruxeiyaca yu'ivamarixi menivatuicani menecüne.

17

Tesarunicatari que memüteyuxamuriecai

1 Mericüsü 'Amipipurisie 'Apuruniyasie me'uyecüneca meneta'axüani Tesarunicasiepai. Huriyusixi vatuqui mana niuvecaitüni.

2 Papuru que mütiyeiyarieyatücai, vahesüa neutahani, hairieca 'uxipiya tucarisie tinivacuxaxatüvacaitüni

3 'utüaricasie mieme vahecüatüatü vatuicatü quename reuyevcai 'iya Cürisitu heiserie mupitüarie müticuinecü müquite vasata manu-cuquenicü, müpaü 'utaitü, 'Icü nemüxehecüatüa,

'icü que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitu canihücütüni Qesusitütü.

⁴Hipatü müme yuri meteniuta'erieni, Papurusie Siraxisie meteniuvia. Yumüiretü Cüriyecusixi memeyexeyacai Cacaüyari, yumüiretü 'ucari ve'emete mecanihümetücaitüni.

⁵Huriyusixi yuri memücate'eriecai me'uxiva'atü menivaruta'inieni hipame 'axa memüteyuriecäi quiecari hixüapa memü'uvacai, mevaruxeürieca yumüireme menivareutaxamuriexüani quiecatari. Casuni quie me'u'axüaca mepüvarutavaviri memüvaranuyevitünicü nü'arisixi quiecatari memüyuyexexeürivacai vahürüpa.

⁶Mecavataxeiyavavetü, Casuni hipame 'iva-mamata mepüvarahapa 'isücate vahüxie müpaü mete'uhivatü, 'Ime naisarie cuiepa memütama menivaxamurietüveni, 'uvata meniu'axüani.

⁷Casuni nivarutanaqui'erieni. 'Ime yunaitü yamepücatecahu Sesaxi que müti'aita, meniutiyuani quename xevitü ti'aitametütü 'a'uyeica Qesusitütü.

⁸Müpaü me'utiyuatü menivamuinacaitüni yunaimemü'uvacai, 'isücateta memi'enie 'icü.

⁹Casuni hipatüta meniucuetatüarieni 'uxa'atüni varie 'asimücatiyünicü, meniutixünarieni.

Papuru Siraximatü que memütecuxatacai Vereyasie

¹⁰Mericüsü cuitü yüvicüta teyü'üquitüvamete mepüvarenü'a Papuru Siraxi memüyehucü Vereyasiepai. Mana me'u'axüaca Huriyusixi vatuquita meneutahaxüani.

11 Mana memütamacai Huriyusixi yemecü 'aixüa mepüte'u'iyaricai, Tesarunicatari yamecate'u'iyaricacu. Menitanaqui'erieni niuqui vaüca meyuvaüriyatü. Tucaricü metenicuvautüvecaitüni 'utüarica xapayarisie siparasü xüca müpaü 'aneniqueyu 'icü.

12 Yümüiretü müme yuri meteniuta'erieni. 'Ucari memücüriyecusixitücai memüseüyecai, 'uquisita yuvaücavatü yuri mepüte'uta'erie.

13 Mericüsü Huriyusixi Tesarunicatari metenemanimani quename Papuru tihecüatacai Cacaüyari niuquieya Vereyasieta. Manarita meniu'axüani mevacyuitüvatü mevamuinatüvetü teüteri yumüireme.

14 'Ivamarixi cuitü meneinü'ani Papuru hara-mara tesita müyemiecü. Siraxi Timuteu Vereyasie meniyuhayeva.

15 Müme memiteütacai Papuru meneivitüni 'Atenasiepai. Mana menitinuaxüani 'iya müpaü tivaruta'aitüacu, Siraxi Timuteu hesüana memü'axüanicü mexüima.

Papuru que mütiuyeicacai 'Atenasie

16 Mericüsü Papuru vacuevietü 'Atenasie, yu'iyarisie niyühüavecaitüni müvaxeyiacaicü quiecatari tetexi me'ayexeyame yemecü.

17 Tuquita niuqui nixüatüacaitüni Huriyusixi vahamatü, hipameta Cacaüyari memayexeyacai vahamatü. Quiecarixi hixüapata tucaricü niuqui nixüatüacaitüni mana memü'uvacai vahamatü.

18 Hipatü 'Epicureyusixi 'Esituicusixi temaivavemete meniti'eiyarümeccaitüni. Hipatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Titacuta

raineniqueyu 'icü niuquivivame, hipatüta 'ipaü mete'utiyuanecai, Süricüte cacaüyarixi xaüsie miemete nivahecüatani. Müpaü meniutiyuanecaitüni Papuru Qesusi müxatacaicü, müquite que memüte'anucu'uni müticuxatacaicüta.

19 Meneivitüni 'isücate 'Arexi yemuriyarisie memüyuyexexeürivacai vahürüpa müpaü me'utiyuatü, Siparasü tame xüca teyüvaveni temeitimaniqueyu que mütitita 'icü 'üquisica mühecua pemüxata.

20 Xaüsie timieme pepütasi'atüiri tanacata. 'Ayu-mieme tecatenetimaniqueyu que maine 'icü.

21 'Atenatari yunaitü, cu'uvamete mana memü'ivatatüveta 'asimepücateyuruva, tixaütü mütihecua mepütahüavicu mepüte'eniecu xeicüa.

22 Hicü 'isücate vahixüata 'uветü 'Arexi yemuriyarisie müpaü niutayüni Papuru, Neuxei 'Atenatari, necanixexeiyani xeme naimecü xevarayexeiame memanucuneniere.

23 'Uva necuyeicatü ne'ixüarietü tita xemüte'ayexeiya, neneitaxeiya mürayutimavatüre, hesiena mütiuti'utüari 'ipaü, CACAÜYARI TEMÜCAMATESIE PÜMIEME 'ICÜ. Mericüte, que mü'ane xemayexeiya xeca'imaitü, mücü nenixetahecüatüamücü ne.

24 Mücü Cacaüyari mitivevi cuie, nai cuiepa mütimieme, mücü tini'aitani muyuavisie cuiepata. Mücü mamacü müveviyata püca'ayeca tuquita,

25 teüteri yumamacü mepüca'eyexeiya, tixaü mücareuyehüvacü. Mücütütü pütivamicua vatucari va'iya naimé.

26 Xeime tevi va'uquiyari 'ayeitüaca, püvarutivevi yunaime nuivarite naisarie cuie manuniere memütamacacü. Vatucarite meripai pucaye, vacuie 'inüariyari tiucaye

27 memicuvaunicü Cacaüyari siparasü mecumetüvetü memitaxeiyacü. Xüari mücü teva püca'uyeica taxexuime tahesüa.

28 'Iyasie teteviyatü tenayeneniereni tenicuyua-neni teniu'uvani, müpaü que memutiyuanepaü hipatü teyününüavamete xehesüa miemete, Tame hesiena tepüyecü, me'utiyuatü.

29 Mericüte, xücasü hesiena teyecüne, 'aixüa püca'ane para müpaü temüte'ixeiyani hurupaü püratapaü tetepaü 'aneme, tevi veviyayapaü 'aneme, tita tevi mütiyücühüavepaü 'aneme.

30 Mericüsü Cacaüyari 'axa pücatixeiycacai tita memüteyuriecacai quepaucua 'asimemücatemaicacai, peru hicüri püvahecüasitüa yunaime teüteri naisarie memütama memütehayeivanicü que memüteyurie.

31 Xeime tucari pütiucaye müva'inüatanicü cuiepa memütama heiseriemecü yüanetü, 'iya 'uqui manuyexei yatiyuriencacu. Cacaüyari yuricü nivarutahecüatüani yunaime, 'enucuquetüaca 'iya müquite vasata.

32 Hicü me'u'enanaca müquite que memüte'anucu'uni, hipatü meninanaimacaitüni, hipatüta müpaü meniutiyuani, Hutarieca tepümasi'enieni 'icü hepaüsita.

33 Hicü tiuhayevaca Papuru, vahixüata nayeneni.

34 Hipatü hesiena meteviyatü yuri

meteniuta'erieni. Riyunisiyu mü'isücametücai 'Arexi yemuriyarisie miemetütüri, xevitü 'uca Ramarisi mütitevacairi, hipatüri vahamatü yuri mepüte'eriecai.

18

Papuru que mütiuyeicacai Curinitusie

¹ 'Arique 'Atenasie heyeyaca Curinitusie neta'ani.

² Muva neitaxeiya xeime Huriyu 'Aqira mütitevacai Punitusie metinuivaxü yü'üitacame Pürisiramame. Xique punua 'Itariya cuieyarisie heyeyaca, Cürauriyu mütivaruta'aitüacü yunaime Huriyusixi memüyehucü Xumasie. Vahesie tiniuviya Papuru.

³ Vahepaü 'ivarica mexeyacaicü, vahesüa niucateitüni, meteni'uximayacaitüni yuhamatü. Müme 'ixuriqui quiyari mecanivevivame-tetücaitüni.

⁴ Xexuime 'uxiپیa tucarisie tuquita tinicuxatacaitüni, Huriyusixi Cüriyecusixi yuri tiniva'eritüamücücaitüni.

⁵ Hicü Siraxi Timuteu meheyecünecu Maseruniasie, me'u'axüacu, Papuru niuquicü 'ayumiemetütü nayani, tivahecüatüatü Huriyusixi quename Qesusi hücü que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütü.

⁶ Me'i'uxive'eriecacu 'axa me'utiyanecacu müme, Papuru yu'ixuriqui 'utacaseca 'inüari 'ayeitüaca, müpaü tinivarutahüave, Xeme yuhesie xepütehahüpa xüca xe'ucuini. Ne püta nepü'itiya. Hicürixüa memücahuriyusixi vahesüa nepüyemie.

7 Muva 'ayeneca xeime quie ninuani Cusitu mütitevacai quiecame. Mücü neyexeyacaitüni Cacaüyari. Quiena pehuracai tuqui.

8 Cürisipu tuqui va'üyaritütü yuri tinita'eririeni Ti'aitame, yunaitü quiena quiecatari hamatüana yuri mete'uta'erita. Yümüretü Curinitutari me'u'enanaca yuri mepüte'uta'eri mepuca'üyarie.

9 Yüvicüta Ti'aitame müpaü tinitahüave Papuru heinüsita, Pepücamaca, masi quetinecuxatani, cayuvatü pepücatiani.

10 Ne 'ahamatü 'anepuyeica, xevitü tixaü pücamasiviya 'axa masiyurienique. 'Icü quiecarisie yuvaücavame teüteri necanivarexeiyani.

11 Xei viyari heimana 'ataxeime meseri mana puyuriecai tiva'üquitüatü Cacaüyari niuquieya.

12 Mericüsü, Careuni cani'isücametücaitüni, 'Acaiya cuieyarisie mühüritüariecai. Huriyusixi 'axeicüa mepuyuxeüri Papuru mehecatü. Meneivitüni 'isücame 'uvenieya huxie haque müre'inüatacai

13 müpaü me'utiyuatü, 'Icü yuri tiniva'eritüaca teüteri Cacaüyari memayexeyanicü 'inüari niuquiyari que mücahaine.

14 Papuru 'esivatücacu pütaniuximecai, masi Careuni müpaü tinivarutahüave Huriyusixi, Neuxei Huriyusixi, 'icü xüca caheiserietünique xüca cuamanaricatünique 'icü, xasunimecü nepüxe'enieniqueyu Huriyusixi.

15 Mesü xüca xeniuquixieca niuqui hepaüsita terüvarica hepaüsita xe'inüari hepaüsita xeicüa, 'aixüa xequeteneuyuri xemetütü. 'Isücame nepüca'ayeimücü 'icü hepaüsita.

16 Nivaranuyenü'ani yuhüxie.

17 Müme yunaitü me'iviyaca Susitenexi tuqui va'üyari mühücütücai, meneicuvaxüani 'isücame 'uvenieya hüxie. Careuni 'asipücahainecai 'icü hepaüsita.

Papuru que müreta'a 'Anutiuyuquiyasie, hairieca que müreyetüa ticuxatanique

18 Mericüsü Papuru müixa tucari mana puyuhayevaxü. Varutateutüaca yu'ivama Siriyasie nanuyani naviyasie. Pürisira 'Aqira hamatüana menecüne. Meripai müyühürütüacaicü, 'ayumieme Senicüreyasie yumu'usie pucaxiri.

19 Hicü 'Epesusie meneta'axüani. Mana ni-varecu'eirieni Papuru. 'Iya tuquita heutahaca niuqui nixüatüacaitüni Huriyusixi vahamatü.

20 Müme menitavavirieni yapaümexa tucari müyurienicü vahesüa, perusü mücü pücayuvaüriyacai.

21 Nivarutateutüani masi müpaü 'utaitü, Yemecü neuyeveca Querusareme nemü'ixüaramieni 'umamiesie. Hutarieca neninuamücü xehesüa xüca müpaü tinaqueni Cacaüyari. Hicü 'Epesusie neyani.

22 Hicü Sesareyapai nuaca, heutiyuneca, ni-vavaürütüani memüyutixexeürivacai, 'arique 'Anutiuyuquiyasie petüa.

23 Yapaümexa mana 'uyurieca caneyani 'uyemietü Carasiya cuieyarisie Püriquiyasie yunaime teyü'üquitüvamete vatuicatü.

'Apuruxi que müticuxatacai 'Epesusie

24 Mericüsü Huriyu teviyari 'aniyueicacaitüni 'Apuruxi mütitevacai Herecanitüreyasie metinui-
axü. 'Epesusie caninuani. 'Aixüa pü'anecai niu-
camecü. 'Utüarica xapayaricü pütürücaüyecai.

25 Mücü Ti'aitame huyeya hepaüsita tini-
uta'üquitüarieni. 'Aixüa 'iyaricü niyuvaüriyacaitüni.
Tinicuxatacaitüni ti'üquitatü heiseriemecü
Qesusi hepaüsita, sepa mütimaicai Vani que
mütü'üyacai xeicüa.

26 Tuqita nisutüani ticuxatatü yutatuatü.
Me'i'enieca Pürisira 'Aqaira menita'inieni,
heiseriemecü masi meteni'üquitüacaitüni
Cacaüyari huyeya hepaüsita.

27 Mücü niyeimücücäitüni 'Acaiya cuieyarisie.
'Ivamarixi me'ituicatü metenivaruta'utüirieni
teyü'üquitüvamete memitanaqui'erienicü.
Henuaca vaüca nivapareviecäitüni müme yuri
memüte'uta'eri Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu.

28 Yunaime vahüxie cuini mieme ni-
vara'ivaxüani Huriyusixi yuniuquicü, 'utüarica
xapayarisie tivaxeisitüatü quename que mü'ane
heiserie mupitüarie Cürisitütütü, Qesusi
hücütücai.

19

Papuru que mütiyueicacai 'Epesusie

1 Mericüsü 'Apuruxi Curinitusie 'uyeicacacu
cuxi, Papuru hürü 'utüa 'uyeyaca 'Epesusie
neta'ani. Hipame nivaretaxeiya muva
teyü'üquitüvamete.

2 Müpäü tinivarutahüave, 'Iyari Mütiyupata
xete'utanaqui'eri yuri xete'uta'erieca. Mümesü

müpaü metenitahüave, Masi tepüca'enanavave quename 'Iyari Mütiyupata xuave.

³ Mücü müpaü niutayüni, Mericüte, titasie xeteviyatü xete'uca'üyarie. Müme müpaü meniutiyuani, Vani que mütiu'üyacai teniuca'üyarieni tame.

⁴ Papuru müpaü niutayüni, Vani ni-varuca'üyacaitüni metehayevacacu que memüteyuriecäi, müpaü tivacuxaxatüvatü teüteri yuri memüteta'erienicü que mü'ane 'utümana 'umamiecaisie. Mücü Qesusi canihücütücaitüni Cürisitütütü.

⁵ Me'u'enanaca meniuca'üyarieni Ti'aitame Qesuisüa memiemetetütü.

⁶ Vaheima 'utimecu Papuru, 'Iyari Mütiyupata mehexeiyatü mepacü. Niuquitecü meniutini-utücüne, Cacaüyarisie mieme metenicuxatacaitüni.

⁷ Yunaitü tamamata heimana yuhutatü yacütütü mepüyupaümecai 'uquisi.

⁸ Mericüsü haica meseri puyuriecäi Huriyusixi teüteriyari vatuquita 'axetü, ticuxatatü camatü. Niuqui nixüatüacaitüni, yuri tiniva'eritüamücücaitüni, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü.

⁹ Hipatü menisese'icaitüni. Yuri mecacateni-uta'erieni, 'axa me'utiyuatü 'iya huye hepaüsita yumüireme vahüxie. Papuru varucu'eirieca nivananuyevitüni teyü'üquitüvamete. Tucaricü Tiranu müti'üquitacäisie niuqui nixüatüacaitüni.

¹⁰ Müpaü tiniyurienecaitüni huta viyari. Yunaitü 'Asiyasie memütamacai Huriyusixi Cüriyecusixi meni'enieni Ti'aitame Qesusi niuquieya.

11 Mericüsü 'inüari türücavime tiniyurienecaitüni Cacaüyari Papuru yatiyurienecacu, xaüsie müpaü mücatiyurienecaipaü.

12 Tecuicuicate mepüvarahuririvacai tuvaxate peserate manacatütücatei Papuru. Mücücü yucuiniyacü mepanayexürüvecai, cacaüyarixi 'axa memü'anene mepüvarutixünaxü.

13 Hipatü cu'uvamete Huriyusixi cacaüyarixi memüvaranuyenü'avacai, müme menitixatatücüne Ti'aitame Qesusi, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvanücai teüteri vahepaüsita, müpaü me'utiyuatü, Ne nepüxe'aitüa Qesusisüa Papuru mitahecüatasüa nemümiemecü, me'utiyuatü.

14 Hicü Huriyu 'Isiqueva mütitevacai mara'acate memühürütüariecai vahesüa mümiemetücai, mücü 'atahutame nivarexeiyacaitüni yunivema müpaü memüteyuriecai.

15 Hicü cacaüyari 'axa mü'ane müpaü tinivaruta'eiya, Qesusi nepümate, Papuruta nepetima. Xemesü que xepühatetütü.

16 Mücü tevi cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai vaheima niutiveni, nivara'iva yunaime türücaüyetü. Mümesü memamavetü meheuxitequietücaitü meniyuta'una 'iya quita.

17 Yametenetimani que mütiuyü yunaitü Huriyusixi Cüriyecusixi 'Epesusie memütamacai. Cui menimamacaitüni yunaitü. Que mü'ane Ti'aitame Qesusi mühücü 'aixüa cuxasivatü nayani.

18 Yümüretü yuri memüte'uta'eri meniu'axüani meyumurucuitüatü me'ihecüatatü yu'iquevari.

19 Yümüretü müme memüteyuquevayametetücai, xapayari me'ucuxeürieca menititaiya yunaime

vahüxie. Meniti'inüata 'axeicüa que müraye'arücai xapayari. Huta teviyari heimana tamamata miriyari pürata tuminiyari 'inüariyari naye'arücaitüni.

²⁰ Müpaü tiuyücu, Ti'aitame niuquieya türücaüyemecü niutimüire, caniutürücare.

²¹ Mericüsü müya tiuyücu, Papuru yu'iyarisie niyuvaüriya Maseruniyasie 'Acaiyasie 'uyeyame meta'anicü Querusaremesie, müpaü 'utaitü, Mana neheta'ayu, 'arique peuyevese nemixeiya Xu-mata.

²² Yuhutame 'iparevivamete Timuteu 'Erasitu varenü'aca Maseruniyasie, mücütütü 'acuxi 'apüreutevicai 'Asiyasie.

Que memüteyuxamurie 'Epesutari

²³ Mericüsü 'ana vaücavamecü mepüyumuinacai teüteri 'iya huye hepaüsita.

²⁴ Xevitü Remetüriyu mütitevacai püratavevivame mühücütücai, pürata cacaüyarixiyari püvaveviecai Riyanapaü tiyuxexeyame. 'Iya müpaü tiyurienetü vaüca 'ivarica nivapitüacaitüni tevevivamete.

²⁵ Hicü varucuxeürieca müme, vahepaü te'uximayatamete vahamame, müpaü niutayüni, Neuxei, xeme xecatenimaica tame temüte'iva 'icü ta'uximayasicacü.

²⁶ Müpaü xepütexeiya, müpaü xepüte'enana, Papuru yuri que mütiva'eritüa que mütivarucunütüa yumüireme teüteri, 'ena 'Epesusie xeicüa pücatixaü, masi naisarie 'Asiyasie 'esivatücacu. Müpaü tinicuxatani 'iya, müme mamacü memüveviya cacaüyarixi memücahüme haitü.

27 Mücü meta, tita temütehexeiya tame pücueriva'ane capa xüanacüa 'ayanicü. Masita, 'icü cacauyari mütürücaüye Riyana tuquieya, tixaü catihücütüme cauca me'erieca teüteri. Yunaitü 'Asiyatari, naisarie cuiepa memütamata, que mü'ane memayexeiya, 'icü türücariyaya püca'unarieximeni.

28 Hicü me'u'enanaca mepuyeha'a. Meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Canitürücaüyeni 'Epesutari tacacauyari Riyana.

29 Quiecarisie pühüncai yuariyacü. 'Axeicüa mepecü me'unasaxüaximetü xeüripa, mevarutiviyaca Cayu 'Arisitaricu Maseruniyatari, Papuru teütameteya memühümetücai.

30 Papuru nihamücücaitüni haque quiecatari memeyuxeürie, peru teyü'üquitüvamete mepüca'ipitüa.

31 Hipatü 'Asiya cuieyarisie quiecatari va'uquiyarima, hamicumama mehümetütü, metenetanü'ani hesüana me'itavavirietü xeüripa mücamiecü.

32 Mericüsü hipatü yücü mete'uhivatü hipatüta yücü mete'uhivatü meniutihivacaitüni. Mana xeicüa meniyucuxeürie yunaitü, yumüiretü 'asimepücatemaicai titayari muva memüte'u'axüa.

33 'Amemu'uvacai vasata menenuyexeiya Herecanituru, Huriyusixi me'itaquecu vahüxie. Herecanituru yumamacü varu'inüaritüaca nitaniumücücaitüni yuhesie mieme memüyucuxeüri vahüxie.

34 Meheitimaica Huriyu mühücütücaicü, carima meniutihivacaitüni 'axeicüa yunaitü huta hurayari meyurietü müpaü mete'uhivatü,

Canitürücaüyeni 'Epesutari tacacaüyari Riyana.

³⁵ Mericüsü quiecarisie mieme sicürivanu vanütüatü müpaü tinivarutahüave 'amemu'uvacai, Neuxei 'Epesutari, haquevasü tevi 'asimücatimate quename 'Epesu quiecatari Riyana mütürücaüye vava'ütemama tehüme, Cupiterisüa macane tete cacaüyariyari vava'ütemama quename tehüme.

³⁶ Mericüte, xüca müpaü 'aneni, xüca cayuxamurieca 'icü niuqui, neuyeveca cayuvatü xemütamarecü xemücarucusixitünicü.

³⁷ Xeniva'atüani 'icü 'uqisi, sepa 'axa memücate'uyuri tuqui hepaüsita, sepa 'axa memücatecuxata xecacaüyari hepaüsita.

³⁸ 'Ayumieme Remetüriyu, tevevivamete hamatüana memü'uva xüca tixaü mete-hexeiya xeime hepaüsita, tucari puxuave quepaucua 'isücate 'amemütiteni, müme cuiempa memühüritüarie 'ameniu'uvani. Mana mequehei'atüani yuxanesica.

³⁹ Xücasü masi cuxi xetecuvauni, 'aixüa püyüni quepaucua quiecatari memüyuxeürie, 'inüari ni-uquiyari que maine.

⁴⁰ Hicümüsüari tepücueriva'aca capa tahesie rahüiyanicü cuya temüvevecü hicü, sepa mücareuyevecai. Tame tepücayüvave 'asitemütiyuani tahesie mieme 'icü xamuriyacü.

⁴¹ Müpaü 'utayüca nivananuyenü'ani memayuxeürie.

20

Papuru que müretüa Maseruniyasie Cüresiyasie

¹ Mericüsü yuariya heunuacu, Papuru yu'aurie nivarutahüave teyü'üquitüvamete. Vatuicaca varutateutüaca Maseruniyapai neyani.

² Muva 'uyemietü, nivatuicacaitüni vaücavame niuquicü. 'Arique Cüresiya cuieyarisie neta'ani.

³ Haica meseri yuriecacu, Huriyusixi meniyu'enieni me'imienique quepaucua Siriyapai müyemiecai. 'Ayumieme müpaü tiniyumaicaitüni Maseruniya püta muyeyunecü.

⁴ 'Asiyapai hamatüana meniu'uvacaitüni Supateri Vereyatanaca 'Arisitaricu Secunitu memütesarunicataritücai, Cayu Rerüvetanaca, Timuteu, Tiquicu Türupimumatü memü'asiyataritücai.

⁵ Müme mehaitütüaca metanecueviecaitüni Türuhasisepai.

⁶ Tamesü Piripusie tecaneyecüne naviyasie, pa cacuxanariyame 'ixüarariyari 'anutiyacu. Vahesüa teneta'axüani Türuhasisie 'auxüme tucari 'anucayacu. Mana 'atahuta tucari tepuyuri.

Papuru que mütivaruteutüa Türuhasitari varecu'ivataca

⁷ Mericüsü mexüacame tucari semanasie tenitacuxeürieni pa temütitaracü. Papuru tinivacuxaxatüvacaitüni. 'Uxa'arieca müyemiecaicü, 'ayumieme 'apüreuterixü ticuxatatü tucari hixüapaque.

⁸ Vaücava puti'ucai cüxemete qui taüta haicacüa heutitevacacu temütayexeüriesie.

⁹ Xevitü temaicü 'Euticu mütitevacai mana nacateitüni quitenie. Mücü neucuni yemecü. Papuru vaüca ticuxatacacu, nayexüne cusutü, neucaveni haicame quiyarisie, müquitü niuticueiyani.

¹⁰ 'Anacayaca Papuru, heimana niuveni, niviya, müpaü niutayüni, Cayuvatü xepücayumuinani. 'Yarieya 'upüyeca.

¹¹ Hicü neutiyani Papuru. Pa 'utitaraca, he'inüataca 'icuai, mana tinicuxatacaitüni vaücava. 'Atinecu tau caneyani.

¹² Meni'atüani temaicü 'ayeniereme, mepütuicariecai vaücava.

Que memüteheta'axüa Miretusie, Türuhasisie meheyecüneca

¹³ Hicü tame naviyasie tepecü te'uhaitütüatü. 'Asunisie teneta'axüani. Mana tepenucunaquequecai. Papurumatü müpaü tetenipini. 'Iya yü'ücama neta'aniquecaitüni.

¹⁴ 'Asunisie tasi'anucunaquecu, te'itanaqui'erieca naviyasie, Mitirenepai tenecüne.

¹⁵ Manata 'uxa'arieca tenecüne naviyasie teheta'axüanique Quiuxi hüxie, 'uxa'arieca Samusie tepeta'axüa, 'arique Turuquiriyu teheta'axüaca 'uxa'arieca Miretupai teneta'axüani.

¹⁶ Müpaü pütiyumaicai Papuru, temuyecünequecai 'Epesu 'aurie, tucari mücayurienicü 'Asiya cuieyarisie. Niyumexütüacaitüni xüca yüvenique Querusareme meyeicanicü 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'ayu.

Miretusie que müticuxatacai Papuru vateütüatü

¹⁷ Hicü Miretusie 'ucaitü, retanü'aca 'Epesusie, nivarecu'inieni memüyutixexeürivacai va'uquiyarima.

18 Hesüana me'u'axüacu müpaü tinivarutahüave, Xeme xecatenimaica matüaripai nemunua 'Asiyasie, tucaricü que nemütiuyeicacai xehesüa.

19 Ti'aitamesie mieme netini'uximayacaitüni tixaü netihücütüme necane'erietü, ne'utasuatü, ne'inüasienetü, Huriyusixi que memüteyu'eniecai nehepaüsita.

20 Nepücanecu'imavacai, nepünevaüriyacai nemütixetahecüatüanicü tita müreyevecai, teüteri vahüxie xequitata netinixe'üquitüacaitüni püta.

21 Huriyusixi Cüriyecusixi müpaü nepütixetahecüatüacai xetehayevame que xemüteyurie Cacaüyarisie xemüteviyanicü, yuri xemüteta'erienicü Tati'aitüvame Qesusisie.

22 Hicüsüari ne Querusaremesie nepüyemie ne'iyarisie vaüriyarica nepitüarietü. 'Asinecacatin-imaica que neme'itüarieni mana.

23 'Ipaü xEICÜa nepütimate, 'Iyari Mütiyupata pünetitahecüatüa xexuime quiecarisie, müpaü 'utaitü quename caunaritecü 'uximatüaricacü necueviya mana.

24 Sepanetü, netucari raye'arücame nepüca'eri nehesie mieme. Nepinüniqueyu xEICÜa neyeiya nenetemavietü, nepinüniqueyu nehüritüaricacü Ti'aitame Qesusi que münetiuhüritüa, nemütihecüatanicü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari manuyüne hepaüsita.

25 Hicümüsüari ne nepütimate hasuacuari nenierica xepücaxeiya yunaitü xeme xehesüa nemuyeicacai netihēcüatatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

26 'Ayumieme 'icü tucarisie necatinixe'utahecüatüani quename ne'itiya, quename ni xeime xuriyayacü necarahüviyarüva.

27 Tixaü nepücanecu'imavacai, nepünevaüriyacai nemütixetaxatüanicü naime Cacaüyari mütisutüa.

28 Xequeneyucuerivayurieca xeme, xequenivacuerivayurieca mümeta muxasi vacümana 'Iyari Mütiyupata xehüritüariyecame müxe'ayeitüa, xemüva'üviyanicü müme yunaime Ti'aitamesüa miemete memüyutixexeüriva, 'iya müvarunanai yuxuriyacü.

29 Nesü necatinimaica neyemieyu 'arique 'üravesixi xesata meneutahaxüacuni teyu'uximatüvamete. Mepücavahayeva muxasi.

30 'Uqusi xesata menanucu'uicuni tutunimecü me'utiniütü, yu'utüma memüvarahapanacü teyü'üquitüvamete.

31 'Ayumieme xequenayeneniereni, xequena'erivani haica viyari tucaricü tücaricü que nemücatinehayevacai nexecu'imaiyatü yuxexuime, ne'utasuatü.

32 Hicürixüa xehepaüsita nenihüritüani Cacaüyariri, niuquiyarita. Mücü niuqui quename 'aixüa tiuca'iyari manuyüne, mücü caniyüveni müxeseiriyani, müxepitüani xehesie mütinaquenicü yunaime Cacaüyari müvarupataxü yuhesie mieme, müme vahesie que mütinaqueni.

33 Ne xeime tuminieya püratu huru 'ixuriquiey-ata nepüca'ihive'eririecai.

34 Masi xeme xecatenimaica 'icü nemamacü nepütinepitüacai tita nemüreyehüacai ne, nehamatü memü'uvacai tita memüteheuyehüacai nepütivapitüacaíta.

35 Neheyemecü netinixehēcüatüacaitüni müpaü xete'uximayatatü xemüvaparevienicü müme memücatürücavi, xeme xema'erivanicü Ti'aitame Qesusi niuquieya que mutayü, Que mü'ane mütiyumicua yemecü caniyutemavieca, que mü'ane mütimiquie 'esiva xEICÜa caniyutemavieca.

36 Hicü müpaü 'utayüca, 'utitunumaqueca, yunaima vahamatü niyutanenevieni.

37 Yunaitü vaüca meniutisuanacaitüni. Cüpieyasie me'acavütü meni'iseni

38 meyhiverietücaitü yeme niuquieyacü que maineacacü, quename niericaya mecaxeyaniquecai tavari. Meneiteüta naviyasiepai.

21

Papuru que müreta'a Querusaremesie

1 Hicü tevarutateutüaca tenecüne. Heis-eriemecü te'u'uvatü naviyasie Cuhusipai teneta'axüani, 'uxa'arieca Ruraxisiepai, 'arique Patarasiepai teneta'axüani.

2 Mana tepeitaxeyia naviya Penisiyasie muyeyunequecai. Te'acayaxeca tenecüne.

3 Te'ixeyiaca Sipüre, ta'utata teheicu'eirieca, Siriyasie teneta'axüani. Mana Tirusie teniyeyunixüani naviya mana müti'icapiyaniquecaicü.

4 Tevaretaxeyiaca teyü'üquitüvamete, 'atahuta tucari teniyurieni mana. 'Iyari müpaü tiva'üquitüacacu müpaü metenitahüave Papuru müca'uyeyanicü Querusaremepaitü.

5 Yapaümexa tucari 'anucayacu, te'ayenexüaca tenecüne. Yunaitü 'ucarita türita

mepütasi'uvitüximecai quiecarì tesiepai. Mana ha tesita te'utitunuma'uca, tetatanenevieca,

⁶ tenitatoreutüaxüani. Tame mücü naviyasie tepacayaxixü, mümesü yuquiecarisìe meniucunuaxüani.

⁷ Tirusie teheycüneca mücü naviyasie, tavari tenecüne. Turemaira tecaneta'axüani. Mana tevarutavaüritüaca 'ivamarixi, xei tucari tepuyuri vahesüa.

⁸ Teheycüneca Papurumatü temu'uvacai, 'uxa'arieca Sesareya teneta'axüani. Piripe niuqui 'aixüa manuyüncü mütixaxatametücai, mücü quita teheutahaxüaca hesüana tenitahayeva. 'Iya xevitü canihücütücaitüni 'atahutame vasata.

⁹ Yunaucame yunivema püvarexeiyacai 'üimarixi texaxatamete.

¹⁰ Hicü yapaümexa tucari te'uyuriecü, xevitü muva nacaneni Cureyasie heyeyaca, tixaxatametütü Hacapu mütitevacai.

¹¹ Tahesüa nuaca, Papuru hüyameya 'uviyaca, yü'ücate yumamate niutihüani müpaü 'utaitü, 'Iyari Mütiyupata müpaü paine, 'icü hüyame cusiyarieya, 'ipaü meteneihüacuni Huriyusixi Querusaremesie. Menivayetuiriecuni müme memücahuriyusixi.

¹² Te'l'enieca 'icü, tame quiecatari vahamatü tenitavavirieni Querusaremepai müca'uyeyanicü.

¹³ Papuru müpaü tatiniuta'eiya, Titari xeteyurie xe'utisuatü ne'iyari xeveranariyatü. Ne nepüha'arisi Querusaremesie nemühüiyanicü, masi nemümünicü Ti'aitame Qesusisüa nemümiemecü.

¹⁴ Ca'ucunuitüariecu cayuvatü tepumacai, müpaü te'utiyuatü, Mericüte, yaquetiuyüni que

mütinaque Ti'aitame.

15 Mericüsü yapaümexa tucari 'utixücu tetacuha'arütüaca Querusaremesie teneutiylene.

16 Teyü'üquitüvamete Sesareyasie miemete hipatü tahamatü mepu'uvacai xeime mehavitütü Münasunitüme. Mücü Sipüretanaca tiyü'üquitüvame canihücütücaitüni matüaripai mieme. Mana hesüana tepütahayevaquecai.

Papuru Cacuvu que mütiutavaüritüa

17 Mericüsü Querusaremesie teheta'axüacu, 'ivamarixi metaniutanaqui'erieni meyutemamavietü.

18 'Uxa'arieca Papuru Cacuvusüa neutahani tahamatü. Hesüana meniu'uvacaitüni va'uquiyarima yunaitü.

19 Varutavaüritüaca tinivahecüatüacaitüni naime que mütihüritüariecai hepaüsita xexuime que mütiuyuri Cacaüyari nuivarite vasata.

20 Müme me'u'enanaca 'aixüa meniu-tiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita. Müpaü metenitahüave, Neuxei ta'iva, pecanivaxeyaveni quepaümeme miriyari Huriyusixi yuri memüte'erie. Yunaitü yemecü mepüteviya yu'inüari niuquiyarisie.

21 Müpaü mepütecühüavarüva 'ahepaüsita, quename yapeti'üquitane yunaitü Huriyusixi nuivarite vasata memütama yamemücatecahunicü Muisexi niuquieyasie pe'utaitü vaniu, yape'utaitüta vaniu memücava'inüaritüanicü yütüriyama xitequiyacü, yututuyarisie yamemücatecahunicü vaniu.

22 Queteri 'aneni. Yümüiretü xüari mepüyuxeürieni. Mepü'enanani pemunua.

23 Mericüte, 'ipaü quetineuyuri que temümatecühüave. 'Uva tasata mepu'uva 'uqisi yunaucatü, paye'axime memüyuxünacü que memüteyühürütüacai.

24 Quenivaranuvitüqui, queneu'a'itieca vahamatü, quetineu'atua vacüpa mücaxirienicü 'inüari mayanicü vatucari maye'acü. Müpaü petiyurieu yunaitü mecatenimaica tixaü mücatihücü que memütecühüavarüva 'ahepaüsita, masi 'inüari niuquiyarisie yapeticamietü 'apemuyeica.

25 Mümesü memücahuriyusixi yuri memüte'uta'erie, niuqui tepüvarenü'airi teva'aitüatü müpaü 'anenemesie yamemücatecahunicü, masi memüca'icuacacü tita tetexi memütexatüarie, xuriya, caviyacame, que mü'ane mücayü'üya mücayücüna memücavacumaüvanicü.

Papuru que mütiuviyarie tuquita

26 Hicü 'uxa'arieca Papuru nivarevitüni müme 'uqisi. Vahamatü neutahani tuquita yu'itieca, müpaü tihecüatatü quename tucari 'aye'a memuyu'iti, yuxexuime vamavari mexi ca'atüarievecai.

27 Mericüsü 'atahuta tucari 'aye'aximecacu, Huriyusixi 'Asiyasie miemete me'ixeyaca Papuru tuquita, menivarutamuina yunaime muva memü'uvacai. Meniviya

28 müpaü me'utihivatü, Xequetaneuparevi 'Ixaherisixi. 'Icü tevi canihücütüni que mü'ane tateüterima vahepaüsita 'inüari niuquiyari hepaüsitata 'icü 'ena hepaüsitata 'axa mütiva'üquitüa yunaime naisarie. Hicüri

Cüriyecusixi 'uva nivaratavitüni tuquita, 'icü 'ena Cacaüyarisie mieme müracupasie caniuseviximani.

²⁹ Meripai mepixeyacai Türupimu 'Epesutanaca hamatüana 'uyeicame quiecarisie. Papuru tuquita hetavitüme mepü'eriecai.

³⁰ Yunaitü quiecatari meputayua. Teüteri me'unausaxüaximetü meniu'axüani. Me'iviyaca Papuru, menenuyehana tuqui tacua. Yapaucua 'itupariyari neunarixüani.

³¹ Hicü me'imiecucacu, niuqui nenuani xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvamesüa quename yunaitü Querusareme quiecatari metemuinatüvecai.

³² Cuitü cuyaxi varevitüca, xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamete varevitücata, mücü mana niutanausa vahesüa. Teüteri mevaruxeyaca cuyaxi tiva'aitüvame, cuyaxirita, meteniuhayeva me'icuvayatü Papuru.

³³ 'Aura 'ayaca cuyaxi va'uquiyari, niviya. Tiniuta'aita memihüanicü huta tepüayaricü. Nivaruta'ivaviya que müpaicütücai que mütiuyuri.

³⁴ Hipatü yücü meteniuhivacaitüni, hipatüta yücü mete'uhivacai. 'Asimücaretimaivecaicü heis-eriemecü müme memutihivacaicü, 'ayumieme nivaruta'aitüani memenuvitünicü cuyaxi vaqui.

³⁵ 'Imumuitüa me'u'axüaca, püreuyevecai cuyaxi me'enuyevietü memenuhanacü vaüriyarica, teüteri memüsaipünecaicü.

³⁶ Yümüiretü meniveiyacaitüni, Queneumi'a mete'uhivatü.

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu teüteri vahüxie

³⁷ Hicü meheutahaxüaximecacu cuyaxi vaquita, Papuru müpaü tinitahüave cuyaxi tiva'aitüvame, Catiyüve nemasitahüave. 'Iya müpaü niutayüni, Que petiniuve 'ecü Cüriyecusixi vaniuquicü 'acu.

³⁸ 'Iya 'Equipitutanaca pecatihücü meripai cuya matüa, 'uma macumavesiepaitü müvarevitü navaxa'üvemete nauca miriyari meyupaümeme.

³⁹ Papuru müpaü tinitahüave, Nesü necanihuriyütüni, necanitarusutanacatüni Sirisiya cuieyarisie nemiemetütü, quiecarari 'amüyevasio necaniquiecametüni. Hicü nepümasivaviri, queneneupitüa nemütivataxatüanicü teüteri.

⁴⁰ 'Ipitüacu, Papuru 'imumuisie 'utivetü yu-mamacü nivaru'inüaritüani teüteri. Cayuvatü me'utamarecu yeme, Hepürayusixi vaniuquicü niutaniuni, müpaü 'utaitü,

22

¹ Neuxei 'ivamarixi 'uquiyarimata. Xequenene'enieca nehesie mieme que nemütitaniumi hicü xehüxie.

² Hicü me'i'enieca Hepürayusixi vaniuquicü ticuxatame, masi cayuvatü mepumacai. Müpaü niutayüni,

³ Ne necanihuriyütüni. Tarusosie Sirisiya cuieyarisie nenetinuiva. Neniutavere 'icü quiecarisio Camarierisüa netine'üquitüatü heiseriemecü tatevarima va'inüari niuquiyari hepaüsita. Ne neheyemecü nepü'ayumiemetücai Cacaüyari hepaüsita, xehepaü 'icü tucarisie xemü'ayumiemetepaü.

4 'Icū huyeta miemete nepüvareutaveiyaxüa nevacuinique. Nepüvarutihüa, netivaranutaxüri 'uquisi 'ucari.

5 Mara'acame mühüritüarie, ta'uquiyarimata yamepünetehecüata. Mümeri menesi'uhuritüacu xapa ta'ivama vahesie mieme, neneyani Ramasicusie nevaravitüinique Querusaremesie mehüatücaime müme mana memecü, memanutaxüriyanicü.

*Papuru ta'aurie que mürave, que müticuxatacai
(Nü'arisixi 9:1-19; 26:12-18)*

6 Mericüsü ne'uyemiecacu, Ramasicu 'aurie ne'aye'aximecacu, yapaucua tuca taheima mieme hecüariya niucumerüca ne'aurie.

7 Cuiepa nenativeni. Xeime nepu'eni müpaü müneretahüavixü, Sauru 'acu, Sauru, titayari penetiueiya.

8 Nesü müpaü netinita'eiya, 'Uqui que pepüpaicü 'ecü. 'Iya müpaü netiniutahüave, Ne necanique-susitüni Nasaretitanaca pemünesi'uveyia.

9 Nehamatü memu'uvacai hecüariya menixeyacaitüni meniutimama. Mepüca'i'eniecaci que mü'ane müneticühüavecaci.

10 Ne müpaü neniutayüni, Que netiyurieni ne Ti'aitame. Ti'aitame müpaü pünetiutahüavixü, Quenanucuquexi, Ramasicusie quenemie. Manari yapepütitahüavarieni naime que müti'aisie yapemütiyurienenicü.

11 Nepütauruxiecai xavatüricü. Müme nehamatü memu'uvacai menesi'ahanacacu, neninuani Ramasicusie.

12 Mericüsü xevitü Hananiya mütitaveacai mana peyeicacai 'uquitütü 'aixüa yamüticamiecaci

'inüari niuquiyarisie. Yunaitü Huriyusixi muva memütamacai menihecüatacaitüni.

¹³ Hicü nehesüa nuaca, mana 'utivetü, müpaü pünetiutahüavixü, Ne'iva Sauru, quenanutanieri. 'Anatütü ne'anutaniereca nenixeiya.

¹⁴ Mücü müpaü niutayüni, Tatevarima vacacaüyari matüaripai camananuyexeiya yapemütimanicü tita mütinaque, 'iya Heiserie Mexeiya pemüxeiyanicü, niuquieya pemü'enienicü 'utaniucame.

¹⁵ Que pemütunierixü que pemütü'enaxü yapecatinivahecüatüamücü yunaime teüteri.

¹⁶ Hicümüsüari, titayari petita'icuevani. Quenanucuquexi, queneuca'üyari, tita 'axa pemütüuyuri quene'ahauxina pehehüavetü que mü'ane mühücü.

Papuru que mürenü'arie memücahuriyusixi vah-esüa

¹⁷ Mericüsü Querusareme nenuaca, tuqui curaruyarita nenenenevietü, heinüsüpaü 'aneme nenixeiya.

¹⁸ Nenixeiya Ti'aitame müpaü neticühüaveme, Quene'amexütüaca, Querusareme quenayeye'a, memüca'itanaqui'ericü 'aniuqui que pemütihecüata nehapaüsita.

¹⁹ Nesü müpaü necaniutayüni, Ti'aitame, müme mecatenimaica ne que nemüticuyeicacai tuquiteta nevaranutaxürüvatü nevahüatü müme yuri memüte'eriecai 'ahesie.

²⁰ Mücü meta, quepaucua 'Esitevani xuriyaya mutaxüri 'ahapaüsita mütihecüatacai, ne 'aneputivecai ne'iyari ya'anecacu, ne'ihütü müme memimieniquecai va'ixuriquite.

21 Mücü müpaü pünetiutahüavixü, Quenemiesü, tevapai necamananunü'amücü memücahuriyusixi vahesüa.

Cuyaxi tiva'aitüvame que mütivi Papuru

22 Mericüsü teüteri meni'eniecaitüni 'iya niuquique, perusü 'ana carima meputihivaxü müpaü me'utiyuatü, Queneumi'a, cuiepa püca'uyeicani que mü'ane müpaü mütiyuriene. 'Aixüa cacani'aneni 'ayenieretü müyuhayeva.

23 Me'utihivacacu yu'ixuriqui 'itüata mehevivi-vacacu tumuanari me'uti'enisitüvacacu,

24 cuyaxi tiva'aitüvame tiniuta'aita manuvitüquienicü cuyaxi vaquita, müpaü 'utaitü, Tepita'inüata 'aruvasini 'icuvaxüayu, yanemüretimanicü titayari müya mete'uhivacai hepaüsitana.

25 Mexi me'enutihancaci navicü quita, Papuru müpaü tinitahüave xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mana 'utivecacu, Que xetetauniva xemicuvaxüani tevi Xumasie müquiecame ca'itahüavivecacu 'isücame.

26 Xei sienituyari tiva'aitüvame 'u'enaca, xei miriyari tiva'aitüvamesüa neyani. Tiniutahecüata müpaü 'utaitü, Que petiyuriemücü. 'Icü tevi Xuma caniquiecametüni.

27 Nuaca xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame, müpaü tinitahüave, Yaquenetineutahüavi, 'ecü Xuma petiquiecame. 'Iya, Hü, niutayüni.

28 Cuyaxi tiva'aitüvame müpaü tinita'eiya, Cari ne vaüca netinetuaca quiecame nepatüa. Papuru müpaü tinitahüave, Nesü müpaü ne'aretü nenet-inuiva.

29 'Ayumieme yapaucua hesüana menecüne müme memita'inüataquecai. Xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame nimacaitüni yamüretimacü quename Xuma quiecame hücütücai, quename 'ihüacai.

'Isücate que memüte'ita'ivaviyaxü Papuru

30 Hicü 'uxa'arieca heiseriemecü
tinimaimücücaitüni titayari Huriyusixi
meteniuquixiecai hepaüsitana. Pixünaxü,
tinivaruta'aitüani memüyucuxeürenicü
mara'acate memühüritüariecai 'isücate yunaitü.
Heivitüca Papuru, vahüxi nitaqueni.

23

1 Hicü Papuru varuxeiyaca 'isücate, müpaü ni-
utayüni, Ne'ivamarixi, ne'iyari 'aixüa 'anecacu
canesitate'acacu 'aneniuyeicani Cacaüyari hüxie
meripai hicü cuxi.

2 Hicü Hananiya mara'acametütü
mühüritüariecai tinivaruta'aitüani müme 'auriena
memüti'ucai teniena memitavanicü.

3 Hicü Papuru müpaü tinitahüave, Cacaüyari
pümasivani 'ecüta, que pemütimasiücü
yapepüca'ane 'ixumari münaximapaü. 'Ecü
'apecanacani penesi'inüatanetü 'inüari niuquiyari
que maine, masi 'inüari müchaineapaü püta
pepüti'aita nemüveiyanicü.

4 Mana memü'uvacai müpaü meniutiyuani,
Tietüsü pe'itatieni Cacaüyari mara'acameya
mühüritüarie.

5 Papuru müpaü niutayüni, Ne'ivama,
'asinepücatimaicai mara'acame mühüritüarie
mühücücü. Müpaü pütü'utüarie, 'Axa

pepüca'utaineni 'ateüterima tiva'aitüvame
hepaüsita.

6 Mericüsü retimaica Papuru hixüata
me'atü memüsaruseusixitücai hixüata me'atü
memüpareseusixitücai, 'isücate vahüxie müpaü
tiniuhiva, Ne'ivamarixi ne necanipareseutüni,
Pareseu nepünu'aya. Yanetita'icuevatü yuri
nemüti'eriecü quename müquite me'anucu'uni,
'ayumieme nepü'inüasie.

7 Mexi cuxi 'utaniuca, Pareseusixi Saruseusixi
meniyuticuitücüne. 'Amemu'uvacai hixüata
meniyusana.

8 Saruseusixi müpaü meputiyuane quename
müquite meca'anucu'uni, quename niuqui
tuayamete tixaü mecatehüme, quename 'iyari
tixaü catihücü. Pareseusixi yamecani'aneneni
naimecü.

9 Hicü carima meniutihiva.
Me'anucu'uca hipatü 'inüari niuquiyaricü
memüte'üquitametetücai Pareseusixi vahesie
memüteviyacai, meniyuticuitücüne müpaü
me'utiyuatü, Tame tixaütü tepücate'ucaxei 'axa
ti'aneme 'icü tevi hepaüsita. Tietüsü 'iyari
'itahüave niuqui tuayame nusu.

10 'Utimüirecu 'imieri, xei miriyari cuyaxi
tiva'aitüvame nimacaitüni capa hixüata
me'isanacü Papuru. Tinivaruta'aitüani
yucuyaxima memeutacü necü, memiviyacü
vasata, memenuvitünicü cuyaxi vaquita.

11 'Uxa'arieca yüvicüta Ti'aitame 'auriena
'utivetü müpaü niutayüni, Pepücamaca Papuru.
Que pemünetihécüatacai Querusaremesie, müpaü
tineuyevaca pemünetihécüatanicü Xumasietä.

Que memüte'imieniquecai Papuru

12 Mericüsü 'atinecu tau, Huriyusixi hipatü meniye'enieni. Meniyühiritüani müpaü me'utiyuatü, Tepüca'anuhareni tepücatecuaca te'imiemeque Papuru.

13 Huta teviyari meyupaümetü yacütüniquetü müpaü metenyühiritüacaitüni.

14 Mara'acate memühiritüariecai vahesüa yu'uquiyarima vahesüa me'u'axüaca müpaü meniutiyuani, Tame müpaü tepüte'utahiritüa, tixaütü tepücateha'inüatani Papuru temiemeque.

15 Hicü 'ayumieme xeme 'isücate vahamatü yaxequeteneutahüavi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame xehesüa mevitünicü, 'aixüa 'anemecü masi xemütetimanicü hepaüsitana yacütüniquetü. Tame canuavecacu cuxi 'uma tenetaha'aritüaca temimienicü.

16 Mericüsü Papuru masuya niu'ena que memüte'imieniquecai. Mana nuaca, cuyaxi vaquita heutahaca, tinitaxatüani Papuru.

17 Papuru yu'aurie 'itahüaveca xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamate xeime, müpaü niutayüni, 'Icü temaicü quenanutitüqui xei miriyari cuyaxi tixe'aitüvamesüa. Tixaü pürexeyia yamütitahüavecü.

18 'Iya caneivitüni xei miriyari tiva'aitüvame huxie. Müpaü niutayüni, Papuru manutahüiya yu'aurie nesi'utahüaveca pünesi'utavaviri 'ahüxie nemenuvitünicü 'icü temaicü. Tixaütü niu pürexeyia yamümatitahüavecü.

19 Xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame tiviereca mamayasie vatipai yühücüate mematitei neihana

müpaü ticu'ivaviyatü, Que titita pemeixeiya yapemüneticühüave.

²⁰ Mücü müpaü niutayüni, Huriyusixi mepuyu'enie. Mepümasitavavirieni 'uxa'a pemenuvitünicü Papuru 'isücate vahesüa, heiseriemecü memütemaicacü hepaüsitana yacütütü.

²¹ 'Ecü pepücava'enieni. Huta teviyari yacütütü 'uquisi vahesüa miemete mepicuevie. Müpaü mepüte'uyühuritüa memücatecuacacü memüca'anuharenicü me'imiemeque. Hicü meniyuha'aritüaca memasicuevietü pemü'avaüriyanicü.

²² Hicü xei miriyari tiva'aitüvame neinü'ani temaicü müpaü ti'aitüaca, Tixaü xeime pepücaraxaxatüvani 'icü hepaüsita que pemünetiutahecüatüa.

Papuru que mürenü'arie Perixi mü'isücomesüa

²³ Mericüsü yu'aurie varutahüaveca xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamete yuhutame, müpaü niutayüni, Xequenivarucuha'aritüaca huta sienituyari cuyaxi, cavayasie memayaxivave haica teviyari heimana tamamata, 'ixipara vivamete huta sienituyari vahamame, Sesareyasie memüyehucü haica hurayari 'aye'ayu yüvicüta.

²⁴ Cavayasixi xequenivarexeiya, Papuru me'anuhanatü memivicueisitüanicü Perixi mü'isücomesüa.

²⁵ Xapa nita'utüirieni 'ipaü 'utaineme,

²⁶ Ne Cürauriyu Risiyaxi nepümasivaüritüa 'isücame pemütürücaüye Perixi.

²⁷ Huriyusixi meniviya 'icü tevi, 'esivatücacu menimieni. Yanetiumaica, cuyaxi vahamatü nepiviya, nemüretimacü Xuma müquiecamecü.

²⁸ Netimaimütü titayari meteniuquixiecai hepaüsitana, neneivitüni va'isücate vahesüa.

²⁹ Nepüvaretaxei meniuquixiecame que maine va'inüari niuquiyari hepaüsita. Tixaü 'asipücati'anecai hesiena mürähüiyani mümierienicü manutahüiyanicü.

³⁰ Müpaü netiutahüavariECA memimieniquecaicü 'icü tevi, cuitüva necaneinü'ani 'ahesüa. Nepütivaruta'aitüa müme hepaüsitana memüniuquixie 'ahüxie memitahüavecü. Müpaü xEICÜa.

³¹ Mericüsü cuyaxi que mütivaruta'aitüa, yüvicüta meneivitüni Papuru 'Anutipatürisisiepai.

³² 'Uxa'arieca mevarucu'eirieca müme cavayasie mematecai memüyehucü hamatüana, cuyaxi yuquiepai meniucunuaxüani.

³³ Müme Sesareyasie meheutahaxüaca, xapa meniyetuirieni 'isücame. Papuruta mete'iyetuiri.

³⁴ 'Itaterüvaca xapa, nita'ivaviya Papuru que mü'ane cuieyarisie mümiemetücai. Sirisiyasie mümiemetücai timaitü

³⁵ müpaü niutayüni, Mericüte, nepümasi'enieni me'axüayu müme 'ahepaüsita memüniuquixie. Tiniuta'aita Herurexi parasiyuyasie me'üviyariECacü.

24

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu Perixi hÜxie

¹ Mericüsü 'auxüvirieca tucari 'anucayacu, mara'acame mühürütüariecai mana neta'ani

Hananiya mütitevacai, hipatüta va'uquiyarima, xevitüta Teruturu müniucametücai mete'u'axüa. 'Isücame hüxie meteniutahecüata Papuru hepaüsita.

² 'Isücame 'itahüavecu, Teruturu nisütüani 'ixanetatü, müpaü 'utaitü, Yemecü cayuvatü pecatanipitüaca 'ecü. Timaiveme pemühücücü pecaniheiserietüaca vaücava tateüterima tahesie mieme.

³ Neuxei Perixi pemütürücaüye, naisarie tenitanaqui'erieni naima pamüpariyusi temasipitüatü.

⁴ Mericüte necamasi'uximatüamütü vaüca niuquicü, 'ayumieme nepümasitavaviri pemütasi'enienicü yareutevitü 'aixüa pemütiuca'iyaricü.

⁵ Tenitaxeiya 'icü tevi 'axa tiyurieneme cuya vevieneme yunaima Huriyusixi vasata naisarie cuiepa. Nasaretitanacasie memüteviya catiniva'aitüvametüni.

⁶ Tuquita neutahani 'iseviximanique. Tepivi, teni'inüatacucaitüni que maine ta'inüari niuquiyari.

⁷ Perusü nuaca Risiyaxi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame mühücü, vaüriyarica cataniunavairieni.

⁸ Catatineta'aitüani tame hepaüsitana temüniuquixie 'ahesüa temüyehücü. 'Ecüta pe'ita'ivaviyame pecaniyüveni pemüretimani naima que temüteniquixi hepaüsitana.

⁹ Huriyusixita hepaüna mecanini-uquimacaitüni, quename müpaütütü 'ane me'utiyuatü.

¹⁰ Hicü 'isücame yumu'ucü 'i'inüaritüacu mütaniunicü, müpaü niutayüni Papuru,

Yanetimaitü 'ecü müixa viyari que pemütiuyuri 'ena 'icü teüteri va'isücame pehücütütü, 'ayumieme 'aixüa 'iyaricü nehesie mieme nepütaniuni que müticuxasiva nehepaüsita.

11 'Ecü pecaniyüveni pemütimaica, tamamata heimana huta tucari püca'anucayeive cuxi quepauca nemeutiyunixü Querusaremesie nemünetanenevienicü.

12 Sepa tuqui 'amüpata, tuquite 'esimüpepeta, quiecarisieta, tixaü mepücanesihetaxei niuqui nexüatüacame xeimematü, teüteri nevácuyataneme.

13 Mepüca'yüvave memiseiriyani yuniuqui que memüteniuxixie nehepaüsita hicü.

14 'Ipaü nepümatitahecüatüaniqueyu, ne 'iya huyeta netiviyatü nepüti'uximaya tatevarima vacacüyarisie mieme, sepa müme xaüsie tiviyacame memüxata 'iya huye. Yuri nepüti'eri naitü que mütiuti'utüarie 'inüari xapayarisie texaxatamete vaxapayarisie.

15 'Imetütü vahepaü yuri que memüte'erie meta'icuevatü, neta yuri netini'erieca müpaü netita'icuevatü Cacaüyari müvaranucu'uitüani müquite, heiseriemecü yamemüteyurie, heiseriemecü yamemücateyurie yunaime.

16 Mücücü yanetinicuvauneni ne'iyari mücanesitatienicü naime hepaüsita, sepa Cacaüyari hepaüsita, sepa teüteri vahepaüsita.

17 Ne tumini nenicuxeürieni neteüterima vahesie mieme. Yapaümexa viyari müpaü netiniyuriencaitüni. 'Arique 'uva neninuani ne'e'ütü.

18 Müpaü netiyuriencacu hipatü Huriyusixi

'Asiyatari menenetaxiya tuquita nene'itiecame. Yümüretü teüteri 'amepüca'u'uvacai ne'aurie, nepücavaxamuriecai.

19 Neuyeveca memü'axüani 'ahüxie müme, reuyevese müme memüniuquixieni que memüneteniuquimanique.

20 Mesü, 'ime 'ena yameque'utiyuaneni tita memüte'ucaxei mücatiheiserie quepaucua ne nemutivecai 'isücate vahüxie,

21 tita memüte'ucaxei xeime nenuqui hepaüsita que nemütiuhiva vahüxie ne'utivetü müpaü ne'utaitü, Müquite me'anucu'ume nemüti'eriecü, 'ayumieme xehesüa neni'inüasieca hicü.

22 Mericüsü Perixi heiseriemecü tinimaicaitüni 'iya huye hepaüsita. 'Ayumieme müpaü tinivaruta'eiya, Nuayu Risiyaxi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame, nepi'inüatani xeniuqui.

23 Tinita'aitüani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mi'üviyanicü, mi'uxipitüacacü, mücavanenacacü hesüana miemete memiparevienicü hesüana memü'axenicü.

24 Mericüsü yapaümexa 'anucayacu, Perixi mana niuyeicacaitüni yü'üitatü Rurusiramatü mühuriyutücai. Yu'aurie nitacuevieni Papuru, ni'eniecaitüni ticuxatame yuri que müti'erie Cürisitu Quesusisie.

25 Ticuxatacacu tita mütiheiserie hepaüsita, tevi que mütiyünü'a hepaüsita, tevi que mütitainüasieni hepaüsita, Perixi pümacai. Müpaü tinitahüave, Hicürixüa quenemie. Quepaucua tucari nemühüca ne'aurie nepümasitacuevieni.

26 Siepüre nicueviecaitüni Papuru mi'ütüaniquecai tumini 'iya mixünacü ticu'erivatü.

'Ayumieme müixa yu'aurie pitacuecuevivacai, tinicuxatacaitüni hamatüana.

²⁷ Huta viyari 'uyurieca Perixi niuyupata. Purusiyu Pesitu 'isücame nayani. Perixi vanaqui'aritäamütü Huriyusixi, 'ayumieme hüacame necu'eirieni Papuru.

25

Papuru que mütitahüavimücücai Sesaxi

¹ Mericüsü Pesitu nuaca haque mehürütüariecai, hairieca tucari 'aye'acu, Sesareya heyeyaca Querusaremesie ninuani.

² Mara'acate memühürütüariecai Huriyusixi va'uquiyarima huxiena meniu'axüani metehécüatatü Papuru hepaüsita. Menitavavirieni

³ müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa petiuca'iyaritü Querusaremesie quenananunü'a Papuru. Müme meneicueviecaquecaitüni me'imienique huyeta 'uyemieme.

⁴ Pesitu masi müpaü tinivaruta'eiya, Sesareyasiepai nepei'üviyani Papuru. Ne yareutevitü mana nepümie.

⁵ Xesata miemete teyüvavemete nehamatü meque'uhuni, müme mequeheniuquixieca hepaüsitana, xüca tixaütü catiheiserietüni 'icü tevi hepaüsita.

⁶ Mana müixa püca'uyuri, 'atahaica tucari xecüa ya tamamata. 'Arique Sesareyasie neyani. 'Uxa'arieca yu'uveni haque müre'inüatacai 'acaitü tinivaruta'aitüani memi'atüanicü Papuru.

⁷ Mana nuacu 'auriena meniyuxeürieni Huriyusixi Querusaremesie miemete. Vaüca türücavimecü metenexeiyacaitüni

memüniuquixienicü hepaüsitana. Mepüyutatexie me'iseiriyatü yuniuqui.

⁸ Papuru müpaü tiniutaniuni yuhesie mieme, Huriyusixi va'inüari niuquiyari hepaüsita, tuqui hepaüsita, Sesaxi hepaüsita, 'asinepücatiuyuri 'axa ti'aneme, 'utaitü.

⁹ Pesitu vanaqui'aritäamütü Huriyusixi müpaü tinita'eiya Papuru, Peti'avaüriya Querusareme pemüyemie mana nemümasita'inüatacü 'icü niuquixiya hepaüsita.

¹⁰ Papuru müpaü niutayüni, Ne Sesaxi 'uvenieya hüxie xeicüa 'anepütiveni nemü'inüasienicü. Mana xeicüa peuyevese nemü'inüasieni. 'Axa nepüccavaruyuri Huriyusixi, heiseriemecü que pemütimate 'ecü.

¹¹ 'Axa xüca netiuyurienique, tixaü xüca netiuyurienique que müreuyevese nemümünicü, nepüccanecu'imavaniqueyu nemümünicü. Mesü xüca tixaütü catihücütüni 'icü que memüteniuquixie nehepaüsita, xevitü tixaü pücaüve munesiyetuani vanaqui'aritäamütü. Necanitahüavimücü Sesaxi.

¹² Hicü Pesitu varutahüaveca 'imavamete müpaü tinita'eiya, Sesaxi petitahüavimücü 'acu. Mericüte, Sesaxisüa pecaniyemieni.

Papuru que müti'atüarie 'Acüripa Verenise vahüxie

¹³ Mericüsü müixa tucari 'anucayacu, cuiempa ti'aitame 'Acüripa mütitevacai Verenisematü mene-icu'ivata Pesitu Sesareyapai.

¹⁴ Yapaümexa tucari mana mepuyuri. Pesitu tinicuxaxatüvacaitüni cuiempa ti'aitame Papuru hepaüsita, müpaü 'utaitü, Xevitü tevi 'uva pucu'eiriva Perixi mivi menutahüa.

15 Querusaremesie neheta'acu, hepaüsitana meteniutahecüata mara'acate memühürütüarie, Huriyusixi va'uquiyarima, menesivavirietü manutahüiyanicü.

16 Nesü müpaü netinivaruta'eiya, Xumatari tatutuyari müpaü püca'ane, tepüca'iyetuani 'uqui, huxiena meca'axüavavecacu cuxi müme hepaüsitana memüniuquixie, cayüvecacu cuxi yuhesie mieme mütaniuni vaniuquixiya 'hepaüsita.

17 'Uva me'u'axüacu, 'ayumieme 'enepücareuterixü. 'Uxa'arieca 'isücame 'uvenieyasie haque nemüra'inüata ne'ayerüca, nenivaruta'aitüani memevitünicü 'iya 'uqui.

18 Müme memüniuquixiecai quepaucua memanucu'ui, mepücaniuquixiecai 'axa müti'ane mütiuyuricü, que nemütimaicai ne.

19 Niuqui xüatüaricacü xeicüa tita memüte'ayexeiya hepaüsita xeime Qesusi hepaüsita mümüquicai, Papuru 'ayeniereme müxatacai, mücücü püta meniniuquixiecaitüni hepaüsitana.

20 Nesü 'asinepücatimaicai 'icü niuqui hepaüsita. 'Ayumieme müpaü netinitahüave, Peti'avaüriya Querusaremesie pemüyemie mana peme'inüasienicü 'icü hepaüsita.

21 Papuru caneniutavavirieni nemi'üviyanicü, ti'aitame 'Aucusitu mi'enienique. 'Ayumieme netinivaruta'aitüani memi'üviyanicü Sesaxisüa nemenunü'anique.

22 'Acüripa müpaü tinitahüave Pesitu, Nesüari necani'enieniqueyu 'iya tevi. Müpaü niutayüni, Mericüte 'uxa'a pecani'eniemücü.

23 'Uxa'arieca meniu'axüani 'Acüripa

Verenisematü cuini mieme mete'uniütü memamarivavetü. Mana mürayuti'enieritüre meneutahaxüani xei miriyari cuyaxi teva'aitüvamete vahamatü, 'uqisi quiecatari memüva'uquiyarimatücai vahamatü. Pesitu tinivaruta'aitüani memevitünicü Papuru.

²⁴ Hicü Pesitu müpaü niutayüni, Ti'aitame 'Acüripa, xemeta yunaitü tahamatü xemüyucuxeüri 'uquisita, manari xenixeyani que mü'ane hepaüsita vaüriyarica memünesi'upitüa yunaitü Huriyusixi teüteriyari Querusaremesie 'uvata, müpaü mete'uhivatü quename 'aixüa ca'ane mayeyurini.

²⁵ Ne tixaütü nepücatuicaxei que mütiuyuri que müreyeveese mumünicü. 'Iyasü yamütitahüavimücücaicü 'Aucusitu, ne yanepütinemaicai nemenunü'anicü.

²⁶ Niuqui müheiserie nepücahexeiya nemiti'utürienicü cuiepa ti'aitame. 'Ayumieme neni'atüani xehesüa, 'ahesüatütü ti'aitame 'Acüripa, pe'iti'inüatayu tixaütü nemürexeyanicü nemütiti'utüanicü.

²⁷ Timaivemepaü nepüca'yüni'queyu xüca xeime nehenü'anique hüacame, necatihecüatatü que mütiniuquimarie.

26

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu 'Acüripa huxie

¹ Mericüsü 'Acüripa müpaü tinitahüave Papuru, Pecanipitüarieca 'ahesie mieme pemütaniunicü. Papuru yumama 'utaseraca müpaü niutayüni,

2 Neuxei ti'aitame 'Acüripa, nenetemaviecame nepüne'eri 'ahüxie nemutaniucü hicü naime Huriyusixi que memüneteniuquima hepaüsita.

3 Huriyusixi naime vayeiyari mücü vaniucü que memütexüatüa pecatinimaica 'aixüa 'anemecü. 'Ayumieme nepümativaviri pemünesi'enienicü peca'uxivetü.

Papuru que mütiuyeicacai meripai

4 Mericüte yunaitü Huriyusixi mecanenimaica que nemüticuyeicacai neteüterima vasata Querusaremesie, matüaripai temaicüyaripai que nemüticuyeicacai.

5 Müme matüaripai memünesimaicai xüca metehcüatanique, müme müpaü meniutiuaneniqueyu ne que nemüticuyeicacai Pareseusixi vahesie netiviyatü. Pareseusixi tita temütehayeixiasie yeme yamepütecahu.

6 Hicü yuri neti'erietü nemüticueviecü tita Cacaüyari mütivarutahüavixü tatevarima mütivaminiquecai, 'ayumieme 'uva neputive ne'inüasietü.

7 Yunaitü tateüterima tamamata heimana yuhutatü nuivarite temühüme tucarcü tucarcü 'uximayasicayacü te'eyexeyatü cuini mieme teneicuevieca Cacaüyari siparasü xüca müpaü tetepitüarieca. Neuxei ti'aitame, ne yuri nemüti'eriecü müpaü neticuevietü, 'ayumieme nehepaüsita mepünüquixie Huriyusixi.

8 Titayari xeme xecatüyüvave yuri xemüte'erieca quename Cacaüyari varanucu'uitüani müquite.

Papuru que mütivaruveiyacai

⁹ Neri heuyevcame nepü'eriecai vaüca 'axa nemiyurienicü que mü'ane Quesusi Nasaretitanaca mühücü.

¹⁰ Müpaüta netiniyuriencaitüni Querusaremesie. Yümüireme Cacaüyari teüterimama casariyanata nepüvaranutaxürüvacai, mara'acate memühüritüariecai heiserie menesi'upitüacu. Mecui'ivarümecacu, neniüqui nepeuyeqesacai vahepaüsita.

¹¹ Naime tuquiteta müixa nepüvaranutaxürüvacai, vaüriyarica nepüvavitüacai 'axa memutiyanenicü Quesusi hepaüsita. Vaücava nevahecatü necanivataveveyacaitüni hipame quiecaritesie.

Ta'aurie que mürave Papuru
(Nü'arisixi 9:1-19; 22:6-16)

¹² Mericüsü mara'acate memühüritüariecai heiserie menesi'upitüacu menesi'uhüritüacu Ramasicusie neneyani.

¹³ Neuxei ti'aitame, tuca huyeta ne'uyemietü nenixeiya hecüariya taheima mieme masi que tau-paü xavatüme ne'aurie 'acuxavatüme, nehamatü memu'uvacai va'aurieta.

¹⁴ Tanaitü cuiepa tepatixüri. Ne xeime neniü'enieni müpaü münetiutahüavixü Hepürayusixi vaniüquicü, Sauru 'acu, Sauru, titayari penetiüveiya. Pümasi'ucucuine pemüca'avaüriyacü, pemüti'aquesinacü pe'anaseivatü tisevemecü.

¹⁵ Nesü müpaü netinitahüave, Que pepüpaicü 'uqui. Ti'aitame müpaü netayüni, Nesü necaniquesusitüni pemünesi'uveiya.

¹⁶ Hicürixüa quenanucuquexi, 'a'ücacü queneuveni. 'Icü 'ayumieme pepünesi'uxei, pemanayexei-

yariecü netupiri pemayanicü, pemütihecüatanicü
que pemünetiuxei que pemünetixeyanita.

17 Nepümasitavicueisitüani 'ateüterima vasata
memücahuriyusixi vasata, müme vahesüa
nemananunü'amücü

18 pemüvaranutanenieritüvanicü, yüriya
mecu'eirieme hecüariyasie memüteviyanicü,
Cauyumarie türücariyaya mecu'eirieme
Cacaüyarisie memüteviyanicü, tita 'axa
memüteyurie memüteheuyehüviyarienicü nehesie
yuri mete'erietü, vahesie mütinaquenicü tita
memütetanaqui'erieni müme nemüvarupataxü
nehesie mieme.

Papuru que müticamiecai tita mütiuxeisie

19 'Ayumieme ti'aitame 'Acüripa, yaneticamietü
nepatüa que nemütixei taheima mieme.

20 Masi yunaime Ramasicutari meri,
'arique Querusaremetari, naisarie Cureya
cuieyarisie miemete, memücahuriyusixita
netinivahecüatüacaitüni memütehayevanicü
que memüteyurie ta'aurie me'axürieme
Cacaüyarisie memüteviyanicü, yameteyurietü
müme memüte'uhayevaxü que memüteyuriecäi
vahesie que mütinaque yamemüteyuriecacü.

21 'Ayumieme Huriyusixi tuqita men-
esi'uviyaca yumamacü mepünesimieniquecai.

22 Cacaüyari nesipareviecacu hicüque, 'ena
neputive netivahecüatüatü teüteri te'aitamete
yunaime. Muisexi, texaxatameteta que
memutiyuanecäi que mütiyüuniquecai, müpaü
xeicüa nepaine,

23 quename heuyevecai Cürisitu müticuinecü nehaitü, quename mücü meri 'anucuqueca müquite vasata, vatahecüatüaniquecai tateüterima memücahuriyusixita hecüariya hepaüsita, müpaü ne'utaitü.

Papuru yuri que müti'eritüamücücai 'Acüripa

24 Mericüsü müpaü 'utayücu, Pesitu carima müpaü tinitahüave, Papuru pepüca'amatesüari. Vaüca pemüti'a'üquitüacü pepütixamurie.

25 Papuru müpaü tinitahüave, Tixaüsietü Pesitu pemütürücaüye, ne nepücatixamurie. Que nemüticuxata, neniüqui yuri paine, timaiveme niuquieya pühücü.

26 Cuiepa ti'aitame 'icü nai pütimate, necamatü yanetinehüaveni 'iya. 'Icü camaicame nepüca'eri, sicurita yapücatiüyü 'icü.

27 Neuxei ti'aitame 'Acüripa, yuri peti'erie 'ecü texaxatamete vaniuquisie. Ne necatinimaica yuri pemüti'erie.

28 'Acüripa müpaü tinitahüave Papuru, Cari yapaucua Cürisitiyanupaü netiyurieneme pepünesi'ayeitüaniqueyu.

29 Papuru müpaü tinitahüave, Nenevieri nepipitüaniqueyu Cacaüyari, sepa yapaucua sepa yapäumexa tucaricü, 'ecüri yunaitüta xemünesi'enie hicü, xücatüma nehepaü xe'ananetü xehacüneque, 'icü tepüa xeicüa xecahexeyatü cümana nemühüa.

30 Hicü müpaü 'utayücu, cuiepa ti'aitame 'isücameta Vereniseta vahamatü memateita menanucu'uni.

31 Me'anuyecüneca yunaitü yame-teniyücühüavecaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Icü

tevi 'asipücatiuyuri que müreuyevese mümünicü manutahüiyacü.

³² 'Acüripa müpaü tinitahüave Pesitu, 'Icü tevi püyüveniqueyu müxünarieni, xüca ca'itahüavimücünique Sesaxi xeicüa.

27

Papuru que mürenü'arie Xumasiepai

¹ Mericüsü quepaucua Pesitu yamütiuyuma temüyehucü naviyasie 'Itariyapai, mepüvayetua Papuru hipame memanutaxüriyacai vahamame. Vahepaüsita menihüritüani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame Curiyuxi mütitevacai. Cuyaxi müvaravitücücai 'Aucusitu Cuyaximama mepütetetevacai.

² Naviya 'Aruramitiyusie pümiemetücai. 'Asiya cuieyari tesita niuyeyeicacaitüni. Mana te'acayaxeca tecanecüne. Tahamatü niuyeicacaitüni 'Arisitaricu Tesarunicatanaca Maseruniya cuieyarisie mümiemetücai.

³ 'Uxa'arieca Siruni teneta'axüani. 'Iya Curiyuxi 'aixüa tiniuca'iyaricaitüni Papuru hepaüsita. Nip-itüani menuanicü yuhamicuma vahesüa memiparevienicu.

⁴ Manarita tepeyecü, Sipüre 'aurie temüca'enisitüariecaisie tecaniuyecüne tahepa maye'ecacacü.

⁵ Haramara 'utüa teniuyecüne Sirisiya 'aurie Pamüpiriya 'aurie. Mana teneta'axüani Mira Risiya cuieyarisie.

6 Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mana neitaxeiya naviya Herecanitüreyasie mieme 'Itariyasie müyemiecai. Mücüsie cataneutahatüani.

7 Müixa tucari 'axücai mana tepu'uvacai. Haveri mieme teneta'axüani Cüniru hüxie. 'Eca mü'tasi'anutavayacaicü, mana teneyecüne. Cüretatüa teniuyehucaitüni, viye manucasuri Sarumune müracuteva 'aurie teniuyecüne.

8 Mana haveri mieme xeicüa tenanuyenexüani. 'Arique teneta'axüani Visi Müracu'ane Mürayutitüiva müracutevasie. Mana nehuracaitüni quiecari Raseya müracuteva.

9 Hicü müixa tucari 'anucayacu, nicueriva'anecaitüni naviya, manutiyacaicü Huriyusixi vahaquiya. Papuru nivaruta'imaiya

10 müpaü tivacühüavetü, Neuxei, 'ipaü nepütimate, xe'ica naviyata pütatümaiarieni peuyeveni, tameta tepütatümaiarieni tepeuyexürieni texücayehuni.

11 Xei sienituyari tiva'aitüvame masi nivaru'enieni naviya mücuyuitüvacai naviya cusiyarieyamame, Papuru que mainecai püca'i'eniecai.

12 Mürati'icapiva pücatinaquequecai muhaütüsie. 'Ayumieme yumüiretü mepüyu'enie memüyehucü mana, siparasü Penisesie xüca meyüvavenique memeta'axüani, mana memütitenicü muhaütüsie. Penisi catinacutevaca haque mürati'icapiva Cüretasie. Tasutüa ta'utata paye'eca tahepa.

Vitari que mü'tivarutayuitüvacai haramarasie

13 Mericüsü taserieta 'aye'ecacacu, tita memüteheuyehüacai mete'utanaqui'erieme

mepüyu'eriecai. Me'enatihanaca tihaname, Cüreta 'aurie mepayenexüa.

14 Yareutevitü carima 'upacane 'eca teücapäu, Ta'utata Mieme titevatü 'eca.

15 Naviya niuviya. Te'utatatexieca ta'aurie temehüanicü tahepa maye'ecanicü, tepihayevaxü. Tahüxie tepu'enixüaximecai.

16 Cuie hapa müyema hetüa Cüraura müracutematüa te'anuyenexüaca, haveri mieme xeicüa tepüyüvavecai temiviyacü canuva 'esimüpe.

17 Mehenatihanaca menenacahüaxüani naviya caunari me'anacavütüaca. Mepümamacai capa Sirite xiecariyarisie mete'utavaxüanicü. Yucarüpa mecaxüraca, müpäü me'enenetü yuhüxie meniu'enixüaximecaitüni.

18 Vitari yemecü pütasi'utayuitüvacai. 'Uxa'arieca yu'ica menanatixürieni.

19 Hairieca tucarisie tamamacü naviya piniteya tetenanatixürieni.

20 Müixa tucari tau pücahecüacai, xuravesixi mepücahecüacai. Vitari pücatihayevamücücai. Müixa tucari 'anucayacu tetavicueniqueme tepücata'eriecairi.

21 Hicü müixa tetahaquiecacu, 'ana Papuru vahixüapa 'utaqueca müpäü niutayüni, Neuxeï, 'aixüa cani'aneniqueyu xüca xenesi'u'enienique yanemainecaicü Cüretasie temücaheyecünecü 'ipaü tetatümaiarietü teteheuyexürietü.

22 Hicüsüari nepaine, xequeneyutemamavieca. Xevitü xeme yutucari pücatatümaiya, naviya xeicüa peuyeveni.

23 Tacai yüvicüta 'iya que mü'anesüa nemümüeme hesiena mieme nemüti'uximaya Cacaüyari

niuquieya tuayame ne'aurie puvecai.

²⁴ Müpaü niutayüni, Papuru 'acu, pepücamaca. Neuyeveca Sesaxi hüxie 'apemutiveni. Camü Cacaüyari pümasi'upitüa yunaime 'ahamatü memü'uva naviyasie.

²⁵ 'Ayumieme nepaine, xe-
queneyutemamavieca. Ne yuri nepüti'erie
Cacaüyarisie quename müpaü tiyüni que
nemütiutahüavarie.

²⁶ Cuie hapa müyemasie tepütixüriyani xEICÜA
tame.

²⁷ Hicü tamamata heimana naurieca tucarisie
yüvicüta tahüxi tepeutacüne haramara 'Aruriy-
aticu müracutevasie. Tücarü hixüapa yacütütü
naviya vequemete cuie hehurame mepü'eriecai.

²⁸ Caunari 'inüariyari meneucavivieni
yuhetüa. Meniti'inüata xei teviyari mamayari
heucatevame. Yareutevitü hutarieca
meneicavivieni, tamamata heimana 'auxüme
mamayari meniuti'inüata.

²⁹ Menimamacaitüni tetesie tetetivaxüaniqueme
me'erietü. Nauca tehapanameteyari
cüsapana mehavütüaca, xücatüma 'ucatareque
meteniyücühüavecaitüni.

³⁰ Naviya vequemete metenicuvautüvecaitüni
que memüteyuta'unacü naviyasie. Canuva 'es-
imüpe meneucatuani haramarasie yame'utiyuatü
mete'itavatü quename hüxienapai tehapanamete
me'anuhanaquecai.

³¹ Papuru müpaü tinivarutahüave xei sieni-
tuyari cuyaxi tiva'aitüvame cuyaximame, 'Ime
xüca naviyasie mecayuhayeva, xepüca'yüvaveni
xemütavicueni xeme.

32 Cuyaxiri canuva 'esimüpe caunariyari menexitexüaniri, mana niucaveni.

33 Mexi cuxi catucaritücai, Papuru nivatuicacaitüni yunaime 'inüa memüticuanicü, müpaü 'utaitü, 'Icü tucarisie tamamata heimana nauca tucari xepuyuri xeta'icuevatü xecatecuatü.

34 'Ayumieme nepaine, 'icuai xequeneutanaqui'eriri. Mücü 'apuve xemütavicuenicü. Xevitü xeme xei cüpayari yumu'usie pücaheuyehüani.

35 Müpaü 'utayüca pa 'uti'üca pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari yunaime vahüxie. 'Ititaraca, nisütüani 'icuatü.

36 Mümeta meniyuvaüriya, 'icuai meniu-tanaqui'erieni.

37 Tanaitü naviyasie temüyetecai huta sienituyari heimana haica teviyari heimana tamamata heimana 'ataxevitü tecanipaümecaitüni.

38 Te'utihxacari 'icuaicü, naviya tena'exanariya tehenatixürieca türicu haramarasie.

Naviya que mütiutatümaiya

39 Mericüsü tau hanecu, cuie mepücamaicai. Yusicuriviyame cuie mepuxei haque macuxiecariyacai. Cuiepa mepeitihüaniquecai naviya xüca meyüvavenique.

40 Tehanamete meniutatüani, menicu'eirieni haramarasie. Mexicuxirita 'itunisitüvame caunariyari meniuxüna. Carüpa 'esimüyeva metixüraca, cuiepa menitinexüaximecaitüni.

41 Haramara mayunaquesie meniu'axüani. Muva cuiepa menatinexüani. Surieya cuiepa

neuhani, mana niyuhayeva niuseire. Cüsapana nita'unirümeçaitüni türücariyacü.

⁴² Hicü hipatü cuyaxi menivacuicuçaitüni memanutaxüriyacai, capa xevitü tavicuenicü 'uhauximetü.

⁴³ Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame masi pitavicueisitüamücücai Papuru. 'Ayumieme nivarutanenani 'asimemücateyurienicü que memaitücaitei. Niva'aitüaçaitüni müme memahauvavecai memecasunaxüanicü meri, cuiepa memütinexüanicü,

⁴⁴ hipatüta 'arique cüyesie hipatü naviyasie miemetesie 'amemütinexüanicü. Müpaü mete'uyurieca yunaitü meputaviceui cuiepa me'uta'axüaca.

28

Papuru que mütiuyeicacai Maritasie

¹ Mericüsü te'utaviceuca, 'anaque tetenetimani Marita müracusevacai cuie hapa müyemacai.

² Teüteri muva miemete yemecü 'aixüa meteniuyaricaitüni tahepaüsita. Meniutinaini, muva metani'atüani tanaime müviyecaicü muhaütücaicü.

³ Hicü Papuru necucü'eni, taipa nenutixürieni. Cu macuxücasie heyeyaca, mamayasie niqüeni.

⁴ Teüteri muva miemete me'ixeyatü cu mamayasie haviecame, müpaü meteniuyutahüave yunaitü, Nusenu 'iya tevi xüari tiyumemivame canihücütüni, sepa mutaviceui haramarasie, heiserie pücapitüari 'ayenieretü müyuhayevacü.

⁵ Masi 'iya yumama niutasique. Cu taipa neuvani. Tixaü 'asipüca'u'itüari.

6 Müme mepicueviecai müpaü metecu'erivatü, Tietüsü tahaimücü, müquitü cavemücü yapaucua. Me'icueviecacu me'ixüariecacu müixa, 'asipüca'uyü. 'Ayumieme yücü meteniyücühüaveni. Müpaü meteniutiniutücüne, Xüari canicacaüyaritüni.

7 Mericüsü mana hurava cuie nicumacaitüni, Pupiriyu mütipinieyatücai. Yunaimе haramarasie müyema cuiepa memütamacai püva'uquiyaritücai 'iya. Tasi'utanaqui'erieca haica tucari 'aixüa tiuca'iyaritü pütasi'upitüa haque teme'axüani.

8 Pupiriyu quemasieya hüiyacü hacuisicü ticuyetü 'aniucateitüni. Papuru hesüana neutahani, yutanenevieca heimana 'utimeca nenayehüani.

9 Müpaü tiuyücu, haramarisie müyema cuiepa memütamacai hipatü tecuicucate meniu'axüani, meniuti'uhayemarieni.

10 Müme vaücava metatenimicuacaitüni. Teyehuximecacu mepütatemicuacai tita temüteheuyehüacai.

Papuru que müreta'a Xumasie

11 Hicü haica meseri 'utixücu, naviyasie tenecüne. Haramarasie müyema cuiepa nitiheteitüni mücü naviya muhaütücaisie. Herecanitüreyasie pümiemetücai, Vavarixi pü'inüarieyatücai.

12 Siracusa teheta'axüaca, haica tucari tepütahayevacai.

13 Mana teheyecüneca, Requiyyu teneta'axüani. Xei tucari 'anucayacu, taserieta pa'ecacai. Hutarieca tucarisie Puteuri teneta'axüani.

14 Mana tenivaretaxeiya ta'ivamarixi. Müme mepütasi'uta'inie 'atahuta tucari temüyurienicü

vahesüa. Müpaü tete'uyurieca, Xumasie teneta'axüani.

¹⁵ Ta'ivamarixi mana miemete meni'enanacaitüni tahepaüsita. Menayenexüani metasi'anucunaqueque 'Apiyu Pürasayarisiepaitü, Haica Canitinayari Macu'upai. Papuru varuxeiyaca, pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari. Vaüca niyuvaüriyacaitüni.

¹⁶ Xumasie teheutahaxüacu, xei sieni-tuyari cuyaxi tiva'aitüvame nivayetuani memanutaxüriyacai cuya mühüritüariECAISÜA. Papuru niupitüarieni yuxaüta mechanicü cuya 'i'üviyamematü.

Papuru que müticuxatacai Xumasie

¹⁷ Mericüsü hairieca tucarisie Papuru yuhesüa nivaruta'inieni müme Huriyusixi memüva'uquiyarimatücai. Me'u'axüacu müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'ivamarixi, sepa 'asinemücatiuyuri teüteri vahepaüsita, tatevarima vatutuyari hepaüsita neca'uxiva'atü, nepüyetuiya Querusaremesie nehüatü Xumatari vahesüa.

¹⁸ Müme va'isücate menesi'u'enieca menenixünacucacaitüni 'asinemücatiuyuricü que müreyevecai nemümünicü.

¹⁹ Huriyusixi memeuniucacacü neni-uqui hepaüsita, 'ayumieme vaüriyarica nepihüavimücücai Sesaxi, sepa neteüterima vahepaüsita tixaütü nemücarexeiyacai nemütiniuquixienicü.

²⁰ 'Ayumiemerücü nenixeta'inieni tahüxi temütinenierenicü nemütixecuxaxatüvanicü. Yuri neti'erietü nemicuevicü tita 'Ixaherisixi temütecuevi, 'ayumieme 'icü tepüa nepa'ü.

21 Mümesü müpaü metenicühüaveni, Tame xapate tepü'ca'utanaqui'erivave Cureyasie miemete 'ahepaüsita. Xevitü ta'ivama pücanuave 'axa tatihecüatüatü 'axa ticuxatatü 'ahepaüsita.

22 Tecamani'enieniqueyu que pemüticu'eriva. 'Iyasie memüteviya vahepaüsita 'icü xeicüa tepütemate, naisarie 'axa metenicuxasivani.

23 Mericüsü tucari menipitüani memü'axüanicü. Hesüana manucateisie yumüretü meniu'axüani. Tinivacuxaxatüvacaitüni tivahecüatüatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, yuri tiva'eritüamütü Qesusisie, Muisexi 'inüariyaricü texaxatamete vaxapayaricü 'iseiriyatü yuniuqui. 'Amanamecü mütiucatarixü 'acayunecuque tinicuxatacaitüni.

24 Hipatü meni'eniecaitüni niuquieya, hipatü yuri mepücate'uta'erie.

25 Yunaitü yaxaicüa mecateyücühüavetü meneutayeixüani, xei niuquiyari 'utaniucu Papuru 'ipaü 'utaitü, 'Iyari Mütiyupata 'aixüa caniyutayüni, Quisariyaxi tixaxatame müpaü tivacühüavecacu tatevarima,

26 'Icü teüteri vahesüa quenemie, müpaü quetini-varetahüavi,

Yemecü xepü'enanani peru tixaü xepücate'enieni.

Yemecü xepüneniereneni peru tixaü xepücatexeiya.

27 'Icü teüteri yu'iyarisie mepüyü'üaraxi.

Vaüriyarica xeicüa mepü'enana yunacatecü.

Vahüxite pu'itutupe

Capa meheunenierenicü yühüxicü,

Capa me'u'enananicü yunacatecü

Capa yametetimanicü yu'iyarisie,

Capa ta'aurie me'axürienicü

Capa nevaranayexürenicü.

²⁸ Ayumieme yaxequetenemaica xeme, Cacaüyari 'icü niuqui caneyenü'ani memücahuriyusixi vahesüa memütavicieisitüarienicü. Mümesü mecani'eniecacuni.

²⁹ Hicü müpaü 'utayücu Huriyusixi menecüne niuqui mexüatüatü vaücava.

³⁰ Mericüsü huta viyari mana peyuri yücümana tiyutuatü. Mana nivanaqui'eriecaitüni yunaime memü'axecai hesüana.

³¹ Camatü tinivahecüatüacaitüni que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Tiniva'üquitüacaitüni Ti'aitame Qesusi Cürisitu hepaüsita, canenarietü.

**Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame
hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame
Qesusi Cürisitu mi'atüa
New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)
El Nuevo Testamento de nuestro señor y salvador
Jesucristo**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huichol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Huichol [hch], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Huichol

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

79690d81-fd4b-51b4-a3a6-712e0fddaca3